

Turvallisuuden tunteen tukeminen ja vahvistaminen liikunnan avulla

Etholén Antti

Koljonen Jani

Laurea ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

TURVALLISUUDEN TUNTEEN TUKEMINEN JA VAHVISTAMINEN LII- KUNNAN AVULLA

Antti Etholén, Jani Koljonen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2010

Etholén Antti, Koljonen Jani

Turvallisuuden tunteen tukeminen ja vahvistaminen liikunnan avulla

Vuosi 2010 Sivumäärä 78

Toteutimme opinnäytetyömme Pähkinärinteen koulun KKKK-hankkeessa. KKKK on lyhenne kivan koulun kivoista kerhoista. Opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden toteutimme Pähkinärinteen koululla talvilomaviikolla. Järjestimme Talvilomaleirin ensimmäisen ja toisen luokan oppilaalle. Opinnäytetyön tavoitteena oli lapsen turvallisuuden tunteen tukeminen ja vahvistaminen sekä oppia luomaan turvallinen ja turvallisuuden tunnetta tukeva ympäristö lapselle. Halusimme myös tarjota koululaisille mielekästä liikunnallista toimintaa talviloman ajaksi.

Talvilomaleirin toiminnallinen osuus toteutui 22.2 - 26.2 2010. Leiri järjestettiin joka päivä kello 10.00-14.00. Leirille osallistui kaksitoista lasta. Toiminnan tavoitteena oli lasten itsetunnon tukeminen ja kehittäminen liikunnallisten menetelmien avulla. Itsetunto on laaja käsite ja opinnäytetyö prosessissa keskityimme perusturvallisuuden tunteen luomiseen, mikä on itsetunnon perusta.

Toiminnassamme korostui lasten osallisuus. Lapset olivat mukana leirin suunnittelussa alusta asti ja heillä oli koko leirin ajan mahdollisuus vaikuttaa toimintaan. Toiminnassa kiinnitimme erityistä huomiota lasten kannustamiseen ja positiivisen palautteen antoon. Palautetta voi antaa monella tapaa, leirillä keskityimme palautteen annossa kannustavuuteen, emme korjaavuuteen. Toiminnassa keskityimme lasten tasa-arvoiseen kohtelemiseen ja keskinäisen kilpailutuksen välttämiseen, koska negatiiviset kokemukset liikunnassa voivat laskea lapsen luontaisen innostuksen liikkumiseen ja leikkimiseen. Meistä tärkeintä lasten liikunnassa on yritys ja osallistuminen, ei onnistumisen pakko.

Tavoitteidemme toteutumista arvioimme lapsilta keräämämme palautteen avulla, ulkopuolisen havainnoitsijan antamalla palautteella, vertaiskeskusteluilla, osallistuvan havainnoinnin ja oppimispäiväkirjan perusteella. Lapsilta keräsimme palautetta palautelomakkeella päivittäin sekä leirin jälkeen loppupalautelomakkeella. Ulkopuolinen havainnoitsija havainnoi toimintaamme kahtena kertana, leirin alussa ja lopussa. Osallistuvaa havainnointiin käytimme laatimaamme havainnointilomaketta, lomake toimi myös vertaiskeskustelujemme tukena. Oppimispäiväkirjaa kirjoitimme kukin omalla tahollamme tarpeen mukaan.

Palautteen mukaan lapset olivat tyytyväisiä toimintaamme ja olisivat halunneet toiminnan jatkuvan pidempään. Onnistuimme luomaan turvallisen ilmapiirin leirille, ilmapiirin missä lapset ottivat rohkeasti kontaktia toisiinsa ja meihin ohjaajiin. Ilmapiiri mahdollisti luottamuksellisten ja läheisten välien solmimisen lapsiin. Saimme opinnäytetyöprosessista arvokkaita välineitä työelämään ja tiedämme kehittyneemme turvallisuuden tunnetta tukevin ja lapsilähtöisinä ohjaajina.

Asiasanat: Itsetunto, liikunta, turvallisuus

Etholén Antti, Koljonen Jani

Enhancing child's feel of security and strengthening it by exercise

Year 2010

Pages 78

This thesis was realized as part of KKKK project at Pähkinärinne elementary school. KKKK is an abbreviation of nice clubs at a nice school (Kivan Koulun Kivat Kerhot). The activity part of the thesis was realized at Pähkinärinne elementary school during school's winter break. A winter camp was organized for first and second grade students. The objectives of the thesis were to enhance and promote children's sense of security and learn to create an environment that is safe and strengthens the feeling of security. We also wanted to give the students some meaningful activities for winter break.

The activity part of the winter camp took place between 22.2-26.2.2010. The camp was organized every day from 10am to 2pm, and twelve children participated in the camp. The goal for the activity was to support children's self-esteem by means of exercise. Self-esteem is an extensive concept so in the process, we concentrated on the basic sense of security which is the foundation of self-esteem.

In our activity, we emphasized children's participation. The children were part of the planning from the beginning and they had a chance to affect the activities during the whole camp. In our activity, we paid special attention to encourage the children and give them positive feedback. There are many different ways of giving feedback, and in the camp, we concentrated on treating the children equal and avoiding corrective feedback because negative experiences in exercise can lower child's natural enthusiasm for exercise and playing. Trying and participation are more important in children's exercise than the need of succeeding.

The evaluation of the thesis consisted of collecting feedback from the children and from a neutral observer, peer conversations, participant observation, and a learning diary. From the children, feedback was collected daily with a feedback form and after the camp with post-feedback form. Our outside observer observed our action two times, once at the beginning of the camp and once at the end. For participant observation, we used our own observation sheet that also functioned as a support for our peer conversations. We both wrote our own learning diary, according to necessity.

According to feedback, the children were pleased with the camp and would have wanted the camp to last longer. We succeeded in creating a safe environment at the camp, an environment where the children took bravely contact with each other and with us instructors. This environment made it possible to create confidential and close relationships with the children. Processing this thesis gave us valuable tools for working life and promoted our skills as child-oriented instructors to better enhance the sense of security for children.

Keywords: Self-esteem, exercise, security

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	LAPSEN ITSETUNTO	8
	2.1 Borban itsetuntomalli	8
	2.2 Turvallisuus Borban mukaan.....	9
	2.3 Itsetunnon määrittely	10
	2.4 Miten itsetunto kehitty?	14
	2.5 Ohjaajan merkitys lapsen itsetunnolle	15
	2.6 Palautteen vaikutus lapsen itsetuntoon.....	18
3	LIIKUNTA JA LAPSUUS	21
	3.1 Ensimmäistä ja toista luokkaa käyvien lasten kehitysvaiheista.....	21
	3.2 Liikunnan merkitys lapselle	24
	3.3 Liikunnan merkitys lapsen itsetunnolle	26
4	TAVOITTEET JA ARVIOINTIKEINOT.....	28
	4.1 Ensimmäinen tavoitteemme: Lapsen turvallisuuden tunteen tukeminen ja vahvistaminen.....	28
	4.2 Toinen tavoitteemme: Oppia luomaan turvallinen ja turvallisuudentunnetta tukeva ympäristö lapselle	30
5	TALVILOMALEIRIN TAPAHTUMAT JA TULOKSET	32
	5.1 Talvilomaleirillä sattui ja tapahtui.....	32
	5.1.1 Tapahtumat jotka johtivat Talvilomaleirin syntyyn	32
	5.1.2 Maanantai	33
	5.1.3 Tiistai	36
	5.1.4 Keskiviikko	39
	5.1.5 Torstai	42
	5.1.6 Perjantai	44
	5.2 Lapset äänessä.....	46
	5.2.1 Tunnejanat kertovat	49
	5.2.2 Lasten loppupalaute.....	51
	5.3 Ulkopuolisen silmin	55
	5.4 Meidän tarinamme	57
	5.4.1 Havaintomme viikon ajalta	57
	5.4.2 Antin Tarina.....	61
	5.4.3 Janin Tarina.....	62
6	POHDINTA	64
	LÄHTEET	70
	KUVAOTSIKKOLUETTELO	72
	LIITTEET	72

Liite 1: Ilmoittautumislomake	73
Liite 2: Havaintilomake.....	74
Liite 3: Lasten palautelomake	76
Liite 4: Loppukyselykaavake	77
Liite 5: Osallistumistodistus.....	78

1 JOHDANTO

Haluamme toivottaa sinut sydämellisesti tervetulleeksi lukemaan opinnäytetyötämme. Et suinkaan tehnyt huonoa valintaa ja voit suorastaan onnitella itseäsi, sillä opinnäytetyömme käsittelee hyvin tärkeitä ja olennaisia asioita. Pääpainonamme tässä kirjallisessa tuotannossamme on lapsen itsetunnon vahvistaminen ja lapsen turvallisuuden tunteen tukeminen.

Tutkimusten mukaan suomalaisilla lapsilla on jo kansainvälisesti mitattuna huono itsetunto. Tähän syyksi nähdään ennen kaikkea suomalaiset kasvatustraditiot, jotka korostavat vaatimattomuutta. Suomalaisissa sananlaskuissakin jo todetaan, että ”vaatimattomuus kaunistaa”, ”vaikeneminen on kultaa” ja ”on rumaa jos mies on koree”. Suomalaisten on tavallisesti vaikeaa ottaa vastaan ja antaa positiivista palautetta. Toisen kehuminen nähdään useasti imarteluna ja suomalaiset suhtautuvat sellaiseen epäluuloisesti. Suomalaisia lapsia ei myöskään kasvateta samanlaiseen avoimuuteen kuin esimerkiksi Välimeren maissa. Lisäksi lapsen mielipiteitä ei arvosteta tasavertaisesti aikuisten mielipiteiden kanssa. Liian yleistä on se, että lapsi on hiljaa kun aikuinen puhuu. (Aho 1996: 33-34.)

Suomalainen koululaitos on osasyynä suomalaislapsien huonolle itsetunnolle. Suomalaiset koulut ovat liian tietopainotteisia, eikä se tarjoa lapsille tarpeeksi onnistumisen kokemuksia. Kouluissa ihmisarvo määräytyy liikaa kognitiivisten suoritusten mukaan. Olisi kumminkin hyvä muistaa, että onnistumiset eivät automaattisesti takaa vahvaa itsetuntoa, kun taas epäonnistumiset heikentävät liiankin tehokkaasti itsetuntoa. Opettajat ovat myös Suomessa hyvin auktoritaarisia, heillä on valta sanoa mikä on oikein ja mikä väärin. Onneksi tässä asiassa suomalainen koululaitos on kehittynyt parempaan suuntaan. (Aho 1996: 34.)

Emme täydellisesti allekirjoita Ahon väitteitä. Meitä suomalaisia on moneen lähtöön ja paljon on ehtinyt tapahtua kasvatusmenetelmissä Ahon kirjan julkaisemisen jälkeen. Nykyään näkisimme tilanteen parantuneen. Ahon väittämät ovat kumminkin pitäneet pitkään paikkansa ja meistä on hieno huomata, että tänä päivänä suomalaisten itsetunto on paranemaan päin. Kuten Satu Kaaria (2010) kertoo Helsingin sanomien artikkelissa, käsitys suomalaisten heikosta itsetunnosta pitäisi jäädä jo historiaan. Jyväskylän yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan suomalaisilla on päinvastoin mitä mainioin itsetunto. Suomalaista itsetuntoa on vaikea määrittää, eikä kansainvälisiä, tieteellisesti päteviä vertailujakaan ole. On kumminkin hyviä perusteluja, joilla kitkeä pois syvään juurtunut käsitys suomalaisten huonosta itsetunnosta. Kyse ei ole itsetunnosta sinänsä, vaan kulttuurin sallimasta tavasta ilmaista itseään.

Monessa maassa kuvitellaan, että meillä suomalaisilla on muita huonompi itsetunto. Meidän ei ole sopinut kehua itseämme, suomalaisessa kulttuurissa näytetään ansiot työllä ja muiden tehtävä on kehua toista, kun hän itse vähättelee itseään. Olemme kumminkin oppineet jo kehuaan itseämme, ansioluettelomme ovat ennen olleet vaatimattomia, mutta etenkin nuoret kertovat tänä päivänä rohkeasti vähintään kaiken osaamisensa, jotkut jopa hieman yli-

määräistäkin. Hyvästä tai huonosta itsetunnosta on ollut tapana kiittää varhaislapsuutta ja koulua, mutta itsetunto voi rapistua tai kehittyä vielä aikuisiälläkin. Pitää kumminkin muistaa, että loppujen lopuksi moni ihminen on elänyt hyvän elämän huonollakin itsetunnolla. Kunnon suomalainen tietysti tekee huonostakin itsetunnosta hyveen.

Itsetunnon vahvistaminen ja varsinkin sen perustuksen tukeminen eli turvallisuudentunteen tukeminen on tärkeää. Itsetunto on perustus mikä määrittelee ihmisen elämää ja ihmistä itseään. Itsetunto on ensisijaisesti tunnetta, että olen hyvä ja se, miten paljon positiivisia ominaisuuksia ihminen itsessään näkee, määrittelee pitkälti sen kuinka positiivisesti ihminen itsestään ajattelee. Ihmisen tietoisuus omista kyvyistään, sekä hyvistä ja huonoista puolistaan ja niiden hyväksymisestä osaksi omaa persoonallisuuttaan kertoo vahvasta itsetunnosta. Ihmisen ymmärtäessä, ettei kukaan ole täydellinen ja että voi kasvaa aina, pystyy hän suhtautumaan itseensä kunnioittaen ja itseään arvostaen.

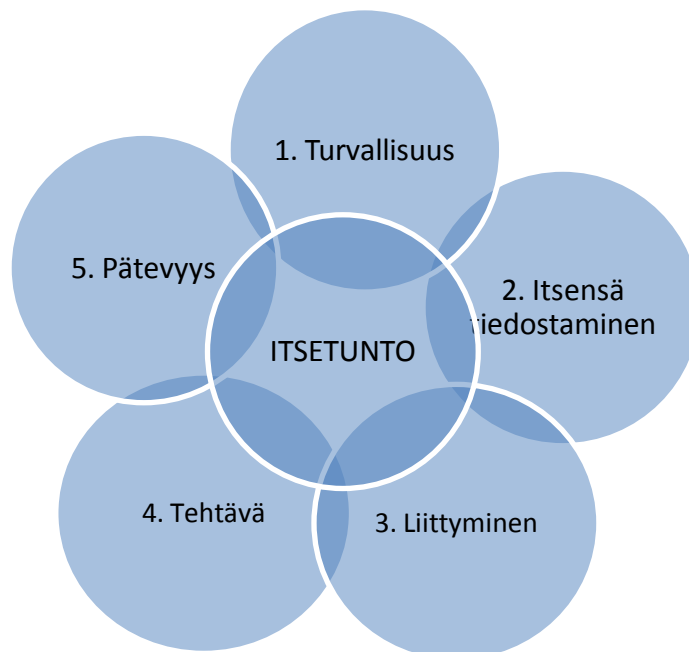
Opinnäytetyöprosessi on haastava, mutta me uskalsimme ottaa sen vastaan avoimin mielin. Mielestämme onnistuimme varsinkin toiminnallisen osuuden kanssa todella hyvin ja saimme paljon arvokkaita kokemuksia, jotka varmasti tukevat ammatillista kehitystämme. Annoimme itsestämme paljon projektille, mutta saimme myös vastavuoroisesti paljon projektista. Toiminnassa onnistumisen myötä saimme ammatillista itseluottamusta ja lisää uskoa omiin kykyihimme. Onnistunut, itsenäisesti suunniteltu ja läpiviety projekti kertoi meille itsellemme ammatillisesta kykeneväisyydestämme. Toiminnallinen osuus oli mielestämme prosessin tärkein osuus ja panostimme siihen eniten. Se näkyi tuloksissa ja ahkera työmme kantoi hedelmää. Toivomme, että saimme onnistuneet tuloksemme esitettyä niille kuuluvalla arvokkuudella myös tässä kirjallisessa osuudessamme.

2 LAPSEN ITSETUNTO

2.1 Borban itsetuntomalli

Michele Borban malli itsetunnon rakentumisesta on laaja itsetunto-ohjelma, jota hän on kehittänyt yli 10 vuotta. Borban malli on poikkeus itsetunnon rakentumiseen kehitettyihin ohjelmiin, sillä usein tällaisten ohjelmien ongelmana on puutteellinen teoriapohja. Hän jakaa itsetunnon kolmeen alueeseen: sosiaaliseen, fyysiseen ja kognitiiviseen. Borba jättää jaossaan kokonaan pois emotionaalisen alueen, vaikka hän korostaakin voimakkaasti tunteiden ilmaisemista ja kehittämistä. Itsetunto koostuu hänen mukaansa viidestä dimensiosta eli ulottuvuudesta: turvallisuudesta, itsensä tiedostamisesta, liittymisen ja yhteenkuuluvuuden tunteesta, tehtävätietoisuudesta ja pätevyyden tunteesta. Borban mukaan henkilö jolla on vahva itsetunto omaa jokaisen viidestä osa-alueesta ja kyseiset viisi osa-aluetta ovat minäkäsityksen tärkeimmät osa-alueet. (Aho 1996: 56-58.)

Ihmisellä voidaan sanoa olevan vahva itsetunto vasta kun hänellä ovat kunnossa kaikki viisi osa-aluetta. Borba on laatinut jokaiselle osa-alueelle omat harjoitteensa, mittarinsa ja portfolionsa. Itsetunto-ohjelman toteuttaminen tehokkaasti edellyttää kohteena olevien ihmisten mittaamista kaikilla viidellä osa-alueella. Tämän lisäksi Borba korostaa ohjelmassaan kasvattajan käyttäytymisen ja kasvuympäristön ilmapiirin arviointia. Lähtökohtana itsetunnon vah-

Kuvio 1. Borban malli itsetunnosta. (Aho 1996: 57.)

vistamiselle on siis se, että kasvattaja tunnistaa kaikki viisi osa-alueetta. Osa-alueet ovat kuitenkin usein päällekkäisiä, joten sama harjoite voi vahvistaa useampaa osa-alueetta samaan aikaan. Itsetunnon rakentaminen tapahtuu vaiheittain ja vie aikaa, kasvattajan ei siis kannata odottaa nopeita tuloksia itsetunnon kehityksessä. Itsetunnon vahvistamisen lähtökohtana on Borban mukaan se, että kasvattaja tunnistaa kaikki viisi osa-alueetta. Osa-alueet ovat käytännössä myös hieman päällekkäin. (Aho 1996:58.)

Itsetunnon rakentaminen tulisi aloittaa turvallisuudesta ja siirtyä seuraavaan kuviossa yksi esitetyn numerojärjestyksen mukaan. Ensimmäiset kolme dimensiota takaavat lapselle itsetunnon perustan ja ovat tärkeimpiä lapsille. Kaksi viimeistä dimensiota takaavat, että yksilöstä tulee itseohjautuva, sisäisesti motivoitunut oman tiensä kulkija, jota ei tarvitse ulkoisia palkintoja käyttäytymisestään. Saatuaan hallintaan nämä viimeiset kaksi dimensiota yksilö on itseään vahventava ja tietää elämänsä suunnan, eikä häntä pienet vastoinkäymiset järkytä. (Aho & Tarkkonen 1999: 5)

2.2 Turvallisuus Borban mukaan

Itsetunnon ensimmäinen ja tärkein dimensio on perusturvallisuus. Itsetunnon vahvistaminen lähtee tästä osa-alueesta ja se on edellytys muille dimensioille. Perusturvallisuus on itsetunnon perusta. Perusturvallisuudella tarkoitetaan luottamusta toisiin ihmisiin, mahdollisuuksiin olla oma itsensä ilman pelkoa vähättelystä tai nöyryytyksestä. (Aho & Tarkkonen 1999: 4)

Turvallisuus on tunne, joka tarkoittaa ihmisen hyvää oloa, jolloin ihminen suhtautuu luottavaisesti muihin ihmisiin, myös muutostilanteissa. Tämä perusturvallisuus sisältää sekä fyysisen, että psyykkisen turvallisuuden. Fyysinen turvallisuus tulee siitä, että kasvuympäristö ei saa olla uhkaava, vaan paikka jossa lapsi voi kasvaa, kehittyä ja oppia uutta. Vasta tämän jälkeen, turvallisessa ympäristössä, ihminen voi hyväksyä muutoksia, kokeilla eri vaihtoehtoja tai ottaa vastaan haasteita. (Aho 1996: 59.)

Lapsen turvallisuuden tunteen vahvistamiseksi kasvattajan tulisi aikaansaada luottamuksellinen suhde lapseen, asettaa selvät rajat ja säännöt sekä luoda positiivinen ilmapiiri. Luottamuksellisen suhteen solmiminen lapseen edellyttää kasvattajalta vuorovaikutustilanteissa aitoutta, empaattisuutta, realistisia odotuksia ja tehokasta palautetta. Lasta on tärkeää kuunnella ja hänet pitää ottaa vakavasti. Luottamuksellisen suhteen solmiminen edellyttää, että lapsella on tarpeeksi aikaa oma-aloitteisesti tutustua uusiin ihmisiin ja uuteen ympäristöön, ja saa tarvittaessa opastusta hänelle uusissa asioissa. Luottamuksellinen suhde edellyttää avointa kommunikaatiota ja rehellistä ja ansaittua palautetta. Borban mielestä yksilöllinen, spontaani, spesifi, välitön ja kirjallinen palaute on tehokkainta. (Aho 1996: 60-62.) Ohjaajan pitää myös olla valmis ”pistämään itsensä likoon” lapsen puolesta ja osallistua lapsen toimintaan silloin kun lapsi haluaa. Lapsen pitää myös tietää mitä ohjaaja häneltä odottaa. (Aho & Tarkkonen 1999: 7.)

Selkeät säännöt ja rajoitukset lisäävät lapsen turvallisuuden tunnetta, pitää kumminkin muistaa, ettei niitä saa kumminkaan olla liikaa. Niiden pitää olla joustavia, johdonmukaisia ja realistisia. Se, että lapsi tiedostaa säännöt ja varsinkin niiden rikkomisesta aiheutuvat seuraukset, on edellytys turvallisuudentunteen syntymiselle. Turvallisuudentunteen peruskiviä ovat ennustettavuus ja johdonmukaisuus. Ryhmälle kannattaa laatia yhdessä lapsien kanssa säännöt ja ne kannattaa pitää esillä. Lapselle pitää myös tehdä selväksi, että hän ei menetä aikuisten hyväksyntää, vaikka rikkoisikin sääntöjä. Turvallisuudentunteen muodostumisen kannalta on tärkeää, että aikuinen on johdonmukainen. (Aho 1996: 62-63.)

Positiivinen kasvu ympäristö on myös edellytys turvallisuuden tunteen muodostumiselle. Positiivisen kasvuympäristön muodostumisen kannalta keskeisiä asioita ovat aikuisen oma esimerkki, kieli, käyttäytyminen, ilmeet ja palaute. Aikuisen on vaikea tiedostaa, että hän omalla käyttäytymisellään voi viestittää lapselle jotain negatiivista. (Aho 1996: 63.) Positiivista ympäristöä on vaikea ylläpitää, koska negatiivisilla kommentteilla on positiivisia kommentteja suurempi vaikutus lapseen. Yleensä juuri negatiiviset asiat huomataan herkemmin. Yhtä annettua negatiivista kommenttia korvaamaan tarvitaan Borban tutkimusten mukaan vähintään viisi positiivista kommenttia. (Aho & Tarkkonen 1999: 24.)

Turvallisuudentunteen ja positiivisen ilmapiirin syntyminen edellyttää aikuiselta ensisijaisesti taitoa reflektoida omaa käyttäytymistään. Aikuisen on myös pystyttävä antamaan jotain itsestään lapsille, tähän hän pystyy olemalla aito, oma itsensä. Turvallisuuden tunne on voimakas jos ohjaaja kuuntelee lapsia, näyttää heille tunteensa, jakaa mielipiteensä, hyväksyy lapset, arvostaa heitä, antaa positiivisen roolimallin ja asettaa realistisia odotuksia, sääntöjä ja rajoja lapsille. Myös aikuisen on noudatettava sovittuja sääntöjä. (Aho 1996: 63-64.)

Keskitymme opinnäytetyössämme Borban itsetuntomallin ensimmäiseen dimensioon, koska perusturvallisuus on hänen ja muiden tutkijoiden mielestä itsetunnon perusta. Haluamme tuoda Borban mallia enemmän esille, vaikka myöhemmin käsittelemmekin muiden tutkijoiden käsityksiä itsetunnosta, koska hänellä on kattavin teoriapohja tutkimuksilleen. Avaamme mallista vain ensimmäistä dimensiota, koska se liittyy olennaisesti tutkimusaiheeseemme.

2.3 Itsetunnon määrittely

Kappaleessa avaamme eri käsityksiä ja teorioita itsetunnosta. Tuomme myös esille minäkäsityksen ja itsetunnon yhteyden. Perehdymme muun muassa Kalliopuskan, Keltikangas-Järvisen, Ahon ja Cacciatoren käsityksiin näistä asioista ja tuomme esiin käsityksissä esiintyvät nyanssit. Käsityksissä on eroja, esimerkiksi jotkut tutkijat pitävät itsetuntoa minäkäsityksen yhtenä ulottuvuutena ja toiset tutkijat pitävät vahvaa itsetuntoa ja realistista, positiivista minäkäsitystä samana asiana. Pyrimme avaamaan itsetuntoa käsitteenä ja näyttää millaisia näkökanto-

ja ja millaisista asetelmista sitä tarkastellaan. Koimme tärkeänä avata käsitettä, koska sen avulla pystymme avaamaan liikunnan merkitystä ja yhteyttä itsetunnon kehittymiseen.

Tieteellisessä kirjallisuudessa käytetään harvoin käsitettä itsetunto. Jotkut tutkijat, muun muassa Elliot 1984, Bellezza & Banaji 1988 ja Damon & Hart 1982, pitävät itsetuntoa minäkäsityksen affektiivisena tai evaluatiivisena ulottuvuutena. Tällöin itsetunto on ihmisen henkilökohtainen arvio onnistumisestaan, kyvyistään ja omasta arvostaan. Normaalisti itsetunto ymmärretään kuitenkin laajemmin, tällöin sen katsotaan sisältävän seuraavat kolme osa-aluetta: itsetietoisuuden, joka on neutraalia itsensä havaitsemista, itsetuntemuksen, joka kuvaa yksilön tietoisuutta heikkouksistaan ja vahvuuksistaan ja itsearvostuksen, eli sen miten arvokkaina yksilö itseään pitää. (Aho 1996: 10.) Itsearvostusta on myös kyky olla tyytyväinen omiin suorituksiinsa ja se, kuinka pitää kiinni omista oikeuksistaan ja asioista joita pitää oikeina. Itsevarma ihminen omaa siis vahvan itsetunnon. (Keltikangas-Järvinen 1998: 18.)

Cacciatore, Korteaniemi-Poikela & Huovinen pitävät itsetuntoa haastavana käsitteenä. Itsetunto on sisäinen ja täysin näkymätön ominaisuus, jolla on kumminkin suunnattomasti painoarvoa. Itsetunnolla on valtava näkyvyys ja merkitys. Se on aina läsnä ja vaikuttaa ihmisen olemukseen, ajatuksiin ja tekoihin, ja siihen miten muut häneen suhtautuvat ja häntä ymmärtävät. Itsetunto on myös alati muuttuva. Ihmiset havainnoivat toisiaan jatkuvasti, pelkkä olemus kertoo toisen ihmisen itsetunnosta paljon. Toisen ihmisen asento, käsien liike, ulkoasu, olemus tai tapa puhua kertoo jo ihmisestä ja ovat itsetuntoa heijastavia viestejä. Samoista syistä johtuen hyvää itsetuntoa voi oppia myös näyttelemään. Itsetunnon rakentamiseen vaikuttaa ympärillä olevat ihmiset ja siihen voi vaikuttaa myös itse, mutta siihen tarvitsee tukea. Oikein tuettuna voi jokaisesta lapsesta kasvaa itseään arvostava ja tyytyväinen ihminen, joka on löytänyt itsensä ja on omanlaisensa. Itsetunnon kehittäminen ja rakentaminen vahvaksi on tärkeää, sillä hyvä itsetunto auttaa tasapainoiseksi ihmiseksi kasvussa. (2008: 12.)

Cacciatore, Korteaniemi-Poikela & Huovinen vertaavat lapsen kasvattamista puun kasvattamiseen ja itsetunto on heidän mukaansa tämän puun runko. Runko ei näy oksiston takaa, mutta se on silti puun keskus, välttämätön ja eniten puuta määrittävä pilari, se mihin oksat kasvavat. Hyvinvoiva runko tuottaa vahvat ja tuuheat oksat ja se kestää vuodenaikojen mukana tuomat myrskyt. Heikkorunkoisen puun oksat ovat heikot ja niitä on vähän, eivätkä ne kannata mitään. Tällainen puu näyttää rakastavissa silmissä kauniilta, mutta olisi väärin ripustaa tällaisen puun oksille mitään, sillä oksat voisivat pahimmassa tapauksessa jopa katketa. Samanlainen kohtalo on itsetunnoltaan huonolla lapsella. Ei hänkään jaksa kantaa kaikkea niitä tietoja ja taitoja joita hänelle yritetään tuputtaa ja väkisin ripustaa. Tueksi lapsi tarvitsee sisäistä vahvuutta, kunnollista, vahvaa puun runkoa, jossa on vahvat ja terveet oksat. (2008:44-47.)

Kalliopuska, Heikurainen & Larsio kirjoittavat itsetunnon merkitsevän persoonallista tunnetta omasta hyvyydestä, arvokkuudesta ja pätevydestä. Heidän mukaansa se on pysyvähköä ja arvointeihin perustavaa. Siihen liittyy myös tunne omasta arvosta, tunnepitoinen suhtautuminen muiden arviointeihin omasta itsestään sekä tiedollisia arviointeja omasta itsestään. Kalliopuska ym. mukaan itsetuntoon liittyy käsitys omasta fyysisestä minäkuvasta, joka koostuu muun muassa ulkonäöstä, fyysisestä kunnosta ja ruumiinkuvasta. Hyvällä itsetunnolla varustettu, terve lapsi, on tyytyväinen ulkonäkönsä. Heidän mukaansa itsetuntoon heijastuu myös yksilön moraalinen kunto. Moraalisesti sopusointuisesta toiminnasta saadaan tukea itsetunnolle omien ja muiden arvioiden kautta. (1997: 6, 8)

Vahvan itsetunnon omaava ihminen omaa kyvyn kestää pettymyksiä ja epäonnistumisia, ilman, että jokainen niistä samalla myös vaurioittaisi hänen itsetuntoaan. Hyvän itsetunnon omaavan ihmisen on helpompi myöntää omat virheensä ja epäonnistumisensa. Hän ymmärtää, että vaikka hän teki jonkin asian huonosti, se ei tarkoita, että hän on huono. Epäonnistumiset eivät johda itsesyytöksiin, vaan pohtimiseen, mitä epäonnistumisesta voisi oppia tulevaisuutta varten ja näin voitaisiin välttää uusi epäonnistuminen. Itsetunto auttaa ihmistä myös näkemään ja tulkitsemaan ympäristöönsä niin, että hän näkee pettymysten ja epäonnistumisten kuuluvat kaikkien elämään, vaikka se ei kaikilla ihmisillä ulospäin näy. (Keltikangas-Järvinen 1998: 22-23.)

Hyvään itsetuntoon kuuluu myös se, että ihminen pystyy näkemään elämänsä ainutkertaisuuden ja ymmärtää olevansa tärkeä, eikä hänen tarvitse sitä erikseen osoittaa. Itsevarman ihmisen elämän arvo ei tule muiden hänelle antamasta arvostuksesta, eikä se riipu siitä kuinka menestyksekkäs tai arvokas hänen elämänsä on ulkopuolisen silmin mitattuna. Itsetunto on siis yksilön sisällä oleva tunne, eikä se ole siis selitettävissä niillä ominaisuuksilla ja tapahtumilla, joita muut ihmiset hänessä näkevät. Siksi itsetunnon määrä tai sen puute voi tuoda yllätyksiä muille ihmisille. Esimerkiksi yhteiskunnallisesti merkittävä ihminen, joka esiintyy mediassa päivittäin, voi kärsiä huonosta itsetunnosta, kun taas perheelleen omistautunut koti-äiti, joka ei nyky-yhteiskunnan standardien mukaisesti välttämättä tekisikään ”yhtään mitään”, voi olla täynnä itsetuntoa ja oman merkityksensä tunnetta. (Keltikangas-Järvinen 1998: 18-19.)

Kyky arvostaa muita ihmisiä on myös yksi merkki hyvästä itsetunnosta. Myös kyky nähdä muiden ihmisten osaaminen ja antaa heille arvostusta kertoo hyvästä itsetunnosta. Itsetunnoltaan vahva ihminen pystyy myös asettamaan auktoriteetteja, ilman riippuvuutta tai uhkaa niistä. Tällainen ihminen tietää oman arvonsa ja omat vahvuutensa, mutta hän tietää myös, ettei ole ainoa joka osaa tai jota tulee arvostaa. Heikolla itsetunnolla varustettu ihminen taas kokee jokaisen menestyvän ihmisen itselleen vaaraksi. Siksi itsetunnoltaan heikko ihminen on usein herkkä kritisoimaan ja vähätteleämään muita. Kun itsetunnoltaan heikko ihminen kuulee toista kehuttavan esimerkiksi kauniiksi, tarkoittaa se hänen mielestään, että hän on ruma. Silloin toiselle annettu positiivinen palaute on kiistettävä. (Keltikangas-Järvinen 1998: 19-20.)

Itsetunto on siis ensisijaisesti tunnetta, että olen hyvä. Se kuinka paljon hyviä ominaisuuksia ihminen itsessään näkee eli kuinka positiivisesti ihminen itsestään ajattelee. Hyvän itsetunnon omaavan ihmisen minäkuva on totuudenmukainen, hän tietää ja osaa havainnoida heikkoutensa ja tietää myös hyvät ominaisuutensa. Ihminen, joka on tietoinen omista kyvyistään ja hyvistä ja huonoista puolistaan sekä hyväksyy ne omaan persoonallisuuteensa kuuluviksi, omaa vahvan itsetunnon. Tällainen ihminen tietää, ettei kukaan ole täydellinen ja kasvaa voi aina. Silloin hän pystyy myös asennoitumaan itseensä ylpeästi, kunnioitusta tuntien tai vaikka itseironisesti. (Kalliopuska 1990: 64) Hän kumminkin osaa korostaa hyviä ominaisuuksiaan ja tietää ne huonoja ominaisuuksia tärkeimmäksi. Negatiivisten ominaisuuksien myöntäminen ei romauta tai laske hänen itseluottamustaan. Hyvällä itsetunnolla varustettu ihminen on rehellinen huonojen puoliensa suhteen, eikä huonojen puolien toteaminen vie hänen itsekunnioitustaan, tällainen ihminen pyrkii myös pääsemään huonoista puolistaan eroon. (Keltikangas-Järvinen 1998: 17.) Tällaisen ihmisen käyttäytymistä leimaavat optimistisuus ja positiivisuus. Hän on myös tulevaisuuteen suuntautunut ja ottaa vastaan haasteita. Ahon mukaan voisi siis sanoa, että vahva itsetunto ja realistinen, positiivinen minäkäsitys ovat sama asia. (Aho 1996: 10.)

Itsetunto muuttuu koko ajan. Se rakentuu ja murenee, rakentuu taas ja murenee uudelleen. Itsetunto reagoi joskus hormoneihin tai kehityskriiseihin tai normaaleihin, jokapäiväisiin tapahtumiin. (Cacciatore ym. 2008: 41) Itsetunto rakentuu siis kaikista niistä kokemuksista, joita ihminen saa muilta ihmisiltä ja ympäristöstään. Itsetunto lähtee lapsuudessa kehittymään vanhempien tavasta hoitaa lastaan. Myöhemmin tärkeäksi tulee se, millaisena vanhemmat lasta pitävät, miten he suhtautuvat lapsen onnistumisiin tai epäonnistumisiin ja mitä he lapselta odottavat. Koulu, kaverit ja harrastukset tulevat seuraavina vuosina, vanhempien ja kodin lisäksi, tärkeäksi lapsen itsetunnon kehitykselle. Koulussa lapsi omaksuu käsitteen millainen hän on, mitä hän pystyy oppimaan ja kuinka helposti. Tulevaisuudessa näillä käsityksillä itsestä on kauaskantoiset seuraukset sille, mitä lapsi todella oppii. Harrastukset ovat myös tärkeitä, sillä harrastuksista lapsi saa tärkeitä onnistumisen- ja osaamisenelämyksiä. Nämä elämykset voivat olla jopa niin vahvoja, että ne korvaavat epäonnistumisen muualla. Itsetunto on ihmisen subjektiivinen tunne ja siksi ulkoapäin onkin vaikea arvioida, miten, milloin tai miksi itsetunnon kehitys on vaurioitunut. Hankalaa on myös arvioida miksi huonoista olosuhteista huolimatta joidenkin itsetunnon kehitys ei ole vaurioitunut. Usein lapselle, joka tulee muutoin huonoista olosuhteista, riittää, että edes yksi ihminen on ollut kertomassa lapselle tämän olevan hyvä ja arvokas. (Keltikangas-Järvinen 1998: 123-124.)

Liisa Keltikangas-Järvinen erottaa myös itsetunnosta puhuttaessa annetun ja hankitun itsetunnon. Lapsen läheisiltään saama, suorituksista riippumatonta, hyväksyntä, hoiva ja kiitos, kehittävät annettua itsetuntoa. Lapselle on tärkeää tiedostaa, että hänen elämässään on ihmisiä jotka hyväksyvät ja arvostavat häntä vain hänen itsensä takia. Hankittu itsetunto rakentuu sen perusteella, miten paljon onnistumisen kokemuksia lapsella on. Lapsen tulisi saada

kokea osaamisen iloa, saada paljon ansaittua kiitosta ja vähän arvostelua. Myös lohdutus pettymysten yhteydessä kasvattaa itsetuntoa. Vaikka lapsi tuntisi itsensä huonoksi, on tärkeää, että hän huomaa muiden hyväksyvän hänet. (Pulkinen 2002: 76.)

2.4 Miten itsetunto kehittyy?

Tutkimme itsetunnon kehityskaarta vauvasta kouluikään. Leirin lapset elävät juuri itsetunnon kehittymisen herkintä kautta. Kappaleessa myös korostamme perusturvallisuuden merkitystä itsetunnolle. Perusturvallisuus on itsetunnon kivijalka, siis ehdottoman tärkeä asia. Opinnäytetyössämme pyrimme luomaan toiminnallisessa osuudessamme leirille turvallisen itsetuntoa kehittävän ilmapiirin. Se lähtee perusturvallisuudentunteen luomisesta lapsille.

Itsearvostus, turvallisuus ja ihmisen sosiaalisuus rakentuvat perusturvallisuuden päälle, voisi siis sanoa, että perusturvallisuus on näiden asioiden kivijalka. Perusturvallisuus alkaa muodostua lapsen ensimmäisistä hengenvetoista alkaen. Kun lapsella on nälkä tai hänen vaippansa on märkä, kokee vauva epämääräistä pahaa oloa. Aikuisen hymyilevien kasvojen ilmestyessä näkyviin tulee vauvalle taas hyvä olo. Tällä tavoin vauva oppii yhdistämään aikuisen hyvään oloon. Perusturvallisuuden pohjana on tämä säännönmukaisuus. Vauva oppii, että saa aikuisen paikalle omilla äännähdyksillään. Näin vauvan ajattelu kehittyy ja ympäröivä maailma alkaa selkiytyä. (Viljamaa 2008: 32-34.)

Ympäristön antamat vastaukset muokkaavat ajan myötä lapsen käsitystä itsestään ja hänen identiteettinsä alkaa rakentua. (Karvinen 1995: 16.) Vauva pystyy hallitsemaan asioita ja kokee hallittavat asiat turvalliseksi. Vauva tiedostaa myös, että asioilla on myös yhteys. Vauva voi poistaa omaa pahaa oloaan aikuisen avulla. Aikuiseen voi siis luottaa. Turvallinen kuva aikuisesta on itsearvostuksen ja itsetunnon pohja. Lapsi oppii rauhoittamaan itseään pelon ja epävarmuuden hetkinä, eikä ole enää riippuvainen ulkoisesta lohdusta ja turvasta. Lapselle kehittyy tervettä narsismia, mikä tarkoittaa, että hän voi arvostaa muita ilman, että hänen oma itsearvostuksen tunteensa vähenee. Tämän onnistumiseen lapsella pitää olla riittävä itsearvostus. Ilman itsearvostusta ei voi olla hyvää itsetuntoa. (Viljamaa 2008: 32-34.)

Vauvoilla ei ole selvää tietoisuutta itsestään. Se kumminkin alkaa herätä varhaisessa iässä, noin 1-2-vuotiailla lapsilla eli silloin kun vauva kokee voivansa kontrolloida ja vaikuttaa muihin ihmisiin ja ympäristöönsä. Tämä ei kumminkaan tarkoita, että vauvalle olisi kehittynyt minäkäsitys. Itsetietoisuus ja minäkäsitys ovat eriasia ja ne tulisi erottaa toisistaan, itsetietoisuus on vain yksi alue koko minäkäsityksestä. (Aho 1996: 26.) Itsetunnon kehittymisen ensiaskeleet otetaan jo lasten ensimmäisinä elinvuosina. Vauva ottaa kontaktia vanhempiin itkemällä, ensiaskeleet otetaan siis silloin, kun lasta hoidetaan ja poistetaan vauvan pahanolon tunne. Näin vauva kokee, että hän on arvokas ja tärkeä, hänestä välitetään. Kun vauvaa ja hänen pahaa mieltään hoidetaan hyvin, vauva suhtautuu rauhallisesti ja luottavaisesti siihen,

että saa hoitoa. Tätä itsetunnon kehittymisen alkuvaihetta Liisa Keltikangas-Järvinen kuvaa ajatuksella: ”Koska minua hoidetaan ja minusta huolehditaan, täytyy minun olla tärkeä”. (Keltikangas-Järvinen 1998: 125-126.)

Lapsi alkaa noin 3-vuotiaana käyttää tietoisesti puheessaan minä-sanaa. Minäkäsityksen uskotaan muodostuvan vasta 5-7-vuotiaana. Ennen tätä ikää, lapsen käsitys itsestään ei ole vielä jäsentynyt eikä realistinen. Esimerkiksi koulun juuri aloittava lapsi voi kuvata itseään realistisesti ja tarkasti fyysisten ominaisuuksiensa suhteen, mutta muuten lapsi tässä iässä yleensä vielä yliarvioi itsensä. Pienen lapsen minäkuva on hyvin konkreettinen sillä pieni lapsi liittää minäänsä paljon konkreettisia asioita ja toimintoja. Minäkäsityksen perusta luodaan jo varhaislapsuudessa, lapsen kokiessa olevansa rakastettu ja hyväksytty. (Aho 1996: 26-28.)

Ihmisen itsetunnon herkkä kehityskausi on 5-12-vuotiaana. Tähän on useita eri syitä. Ensimmäiseksi, tämän ikäinen lapsi on juuri siinä iässä kehityspsykologisesti, että hänen arviointi- ja havaintokykynsä kehittyvät voimakkaasti. Lapsi pystyy siis arvioimaan itseään, jolloin hän saa myös realistisemman kuvan itsestään. Toiseksi, tämä on ikävaihe, jolloin lapsen elämänpiiri laajenee kodin ulkopuolelle ja lapsi saa enemmän vertailukohteita. Päiväkodissa ja koulussa lapsella on hyvä mahdollisuus vertailla itseään muihin lapsiin. Identiteetin rakentaminen lapsilla rakentuu lapsen vertailemalla itseään muihin, testaamalla omaa pätevyyttään. 6-9-vuotias lapsi rakentaa tutkimusten mukaan minäkuvaansa kaiken kuulemansa ja näkemänsä perusteella. Pelko nöyryytyksestä voi määrätä lapsen käyttäytymistä tässä iässä, sillä omien kykyjen testaaminen on tärkeää. (Aho 1996: 28-29.)

Koulussa lapsi saa myös paljon systemaattista palautetta käyttäytymisestään. Koulussa lapselle osoitetaan päivittäin, joko suoraan tai epäsuoraan, millainen hän on. On siis varsin luonnollista, että lapsi oppii vähitellen millainen hän on. Lapsen minän kehityksen myötä, muilta saatu palaute osataan ottaa ajan myötä paremmin vastaan. Tärkeää on myös lapsen ohjaajiin, opettajiin ja kavereihin muodostamat suhteet kyseisessä iässä. Esimerkiksi opettajista saattaa helposti tulla koulunsa aloittaneelle lapselle vanhempiakin tärkeämpi auktoriteetti. Lapsi myös viettää tässä iässä yleensä enemmän aikaa kavereiden ja jopa opettajan kanssa, kuin omien vanhempien. (Aho 1996: 28-29.)

2.5 Ohjaajan merkitys lapsen itsetunnolle

Ohjaajan merkitys itsetunnolle on todella merkittävä, mielestämme yksi merkittävimmistä asioista. Ohjaajina pyrimme ottamaan lapset huomioon yksilöinä, joilla on hyvät ja huonot puolensa. Keskitymme ohjaajaan rooliin paljon, koska ohjaajina meillä on avainasema lapsen perusturvallisuuden kehittämiseen ja ylläpitoon. Meidän tulee siis tietää ohjaajan merkitys ja vastuu lapsen itsetunnolle tässä herkässä iässä. Ohjaajan merkitys perusturvallisuuden tunteen luomiseen on tärkeä ja kuten aikaisemmin olemme asiasta kertoneet, turvallisuudentun-

ne on itsetunnon perusta. Korostamme tätä paljon, sillä kehittyminen ohjaajaksi, joka pystyy luomaan tämän tunteen ryhmään, on yksi tavoitteistamme leirillä.

Pitkäjänteisyyden opettelu ja pysyvien ihmissuhteiden turvaaminen ovat tärkeitä ja ajankoh-
taisia asioita tämän päivän lapsille. Ohjaajalla on tehtävänään luoda turvallinen ja salliva
ilmapiiri, jossa lasten omien kysymysten käsittely tehdään mahdolliseksi. Ohjaajan on tärkeää
osallistua lasten kanssa heidän asioidensa käsittelyyn, kokemusten jäsentelyyn ja uusien ky-
symysten etsintään. Hänen tehtävänään on kannustaa sekä pitää yllä kiinnostusta ja motivaati-
iota. (Kuoppa, Lehtovaara-Limnell & Tamminen 1999: 77.)

Ohjaaja voi olla tyyliltään hiljainen tai puhelias, koska monilla eri tyyleillä voi päästä onnis-
tuneeseen lopputulokseen. Keskeisintä kuitenkin on, että ohjaaja kuuntelee ja kunnioittaa
lasta. Osaava ohjaaja huomaa milloin rohkaista, milloin haastaa ja milloin palkita lasta. Mitä
nuoremasta lapsesta on kyse, sitä enemmän määrin tärkeäksi tulee ohjaajan kyky keskittyä
lapsen yksilöllisiin kokemuksiin ja elämyksiin. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2007: 40.)
Vaikka vertaisryhmillä on suuri merkitys lapsen kehityksessä, on ryhmän aikuinen merkittävä
tukipilari. Lasten toimintaa havainnoiva aikuinen voi tuoda vuorovaikutukseen oppimiselle ja
itsetunnon kehitykselle tarjoutuvia aineksia. Aikuinen ja vertaisryhmät muodostavat yhdessä
ne kehittävät elementit, jotka tarjoavat lapselle optimaalisia kasvun aineksia. (Kronqvist
2001: 74.)

Aikuinen on itse aktiivinen, antaen kuitenkin lapselle tilaa toimia. Aikuinen on käytettävissä
tarvittaessa, mutta ei kuitenkaan ohjelmoi kaikkea liikaa. Ohjaavan aikuisen on myös keski-
tyttävä kuuntelemaan lasta, hänen asioitaan ja tarpeitaan. Lapsi tarvitsee tuekseen turvalli-
sen aikuisen ihmisen, joka kuuntelee, keskustelee, ottaa syliin ja on kokonaisesti tilanteessa
läsnä. Toiminnan ehdottomana onnistumisen edellytyksenä on, että ryhmässä vallitsee turval-
linen ilmapiiri, jossa ohjaajan ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus toimii positiivi-
sella tavalla. (Kuoppa ym. 1999: 77-78.)

Itsetunnon edistämisen, kuten kaiken kasvatuksen, edellytys on se, että aikuinen tuntee lap-
sen. Kasvattajan tulee tietää missä kehitysvaiheessa lapsi on ja millainen vuorovaikutus ja
palaute ovat parhaaksi juuri tälle lapselle. Toiminnan ohjauksessa lähtökohtana pitäisi olla
yksilöiden erilaisuus. Itsetunnon vahvistaminen edellyttää myös psykologisesti turvallista il-
mapiiriä. On tärkeää, että lapsi saa olla oma itsensä, aito ilman pelkoa nöyryytyksestä, vähät-
telystä, hylkäämisestä tai pilkasta. Vain tällaisessa, turvallisessa ilmapiirissä, lapsi luopuu
puolustusmekanismeistaan. Lapsen ohjaus on myös helpompaa silloin kun ympäristö ja olosuh-
teet luodaan hyväksyviksi. (Aho 1996: 48-49.)

Kasvattajan tavoitteena tulisi olla lapsen itsetunnon kehittäminen, jolloin lapselle kehittyisi
realistinen ja positiivinen minäkäsitys. Kasvattajan rooli lapsen itsetunnon rakentamisessa on

erittäin tärkeä, vahvan itsetunnon kehittäminen lapselle on tärkeä kasvatustavoite. Itsetunnon rakentamiselle ei kumminkaan ole mitään yleistä ohjetta tai ohjekirjaa, vaan kasvattajan on aina otettava huomioon lapsen persoona ja oma persoonansa ja ratkaistava ongelmat ja valittava toimintatavat tilannekohtaisesti. Lähtökohta lapsen itsetunnon vahvistamiseen on se, että aikuinen on aidosti kiinnostunut lapsesta, kokee itsetunnon tärkeäksi ihmisen elämän kannalta, uskoo ihmisen muuttumiseen, haluaa uhrata aikaansa, pystyy reflektoimaan toimintaansa ja muuttaa omaa käyttäytymistään. On kumminkin todettu, että on olemassa tiettyjä yleisiä periaatteita, jotka auttavat aikuista lapsen itsetunnon edistämässä positiiviseen suuntaan. (Aho 1996: 48, 55.)

Ohjatessa lapsia tulee heitä kannustaa siinä määrin, että lapsi tuntee olevansa tärkeä. Oleellista on, että toiminnassa edetään lapsen tahtiin. Vaikka lasten kanssa työskentely onkin vaativaa, tulee hyvän ohjaajan osata herättää lapsissa innostumista, ilman että suorituksesta tai onnistumisesta tulisi pakkomiellettä. Ohjaajan antamat keuhut, olalle taputtelut ja myönteinen kannustaminen voivat saada lapsissa aikaan uskomattoman paljon hyvää. (Miettinen 1999: 126.)

Myönteinen vuorovaikutus ylläpitää ja parantaa itseluottamusta. Samalla se saa ihmisen kokemaan itsensä hyväksytyksi, arvostetuksi ja onnistuneeksi. Tämä parantaa omalta osaltaan vastaavuutta minäkuvan ja minä ihanteen välillä ja lisää itseluottamusta. Itsetunnon kohentuminen puolestaan heijastuu takaisin toisiin ihmisiin, ilmentyen entistä vahvempana ja rakentavampana vuorovaikutuksena. Hyväksyvä ilmapiiri ja ilman ehtoja tapahtuva myönteinen vuorovaikutus ovat hyvin tärkeitä lapsen myönteisen minäkuvan ja hyvän itseluottamuksen kehittymiselle. (Ojala & Uutela 1993: 27- 29.)

Ohjaajaa kykenee tukemaan lapsen positiivista itsetuntoa välttämällä vertailua toisiin lapsiin, koska lapselle on välitettävä tunne, että kasvattaja luottaa hänen kykyihinsä. (Zimmer 2001: 25.) On erittäin tärkeää itsetunnon kannalta, millä tapaa aikuinen reagoi suoritustilanteisiin ja millaisia odotuksia hän asettaa lapsen suoritukselle. (Aho 1996: 49.) Ohjaajan myönteinen ja kannustava suhtautumistapa heijastuu lapsista takaisin käyttäytymisen ja suoritusten muodossa. Osoittamalla lapsille lämminhenkistä hyväksyntää ja antamalla arvoa heidän yrityksilleen, voidaan lapset saada innostumaan itse kokeilemaan uutta. Ohjaajan on tärkeää antaa aikaa kullekin lapselle: opettaa, auttaa, keskustella, kuunnella, antaa palautetta ja kannustaa.

Toimiva sääntö on huomata jokainen lapsi vähintään yhden kerran harjoituskerran aikana. Rangaistuksia tehokkaampia keinoja motivoida ovat kiitos ja kannustus, joten niitä on suositeltavaa käyttää aina kun siihen löytyy tilaisuus. Tehtävien ja harjoitusten valinnassa kannataakin kiinnittää huomiota sellaisiin, joissa onnistumisen kokemuksia tulee kaikille useasti.

Jokaisen lapsen tulee kokea itsensä tärkeäksi ja hyväksytyksi siitä riippumatta kuinka osaava hän on voimistelussa. (Miettinen 1999: 77.)

Ohjaaja toimii lapsille mallina, esikuvana, opettajana sekä kasvun ohjaajana. Ohjaajan taito perustuu tavallaan siihen, miten hän kykenee saamaan lapset innostumaan ja liikkumaan tietyn tavoitteen mukaisesti. Joustavuus on työskentelyssä olennaista ja kyky vaihtaa suhdettaan ryhmään tuokioiden aikana. Ohjaajan on kyettävä siirtymään toisinaan sivuun tarkkailijaksi ja antaa lasten tehdä itsenäisesti tehtäviä ilman puuttumista suorituksiin. Tehtävinään ohjaajalla on tarkkailla ja ohjata: katsella, kuunnella, kommentoida, korjata ja kysellä. Tämän tarkoituksena on saada lapset ilmaisemaan omia ideoitaan. Kyseleminen on myös olennaista ohjaamisessa kun halutaan motivoida ja selvittää tehtäviä. Kysymyksillä kartoitetaan lasten tehtävien ymmärtämistä sekä tarkkaavaisuutta yleensä. (Miettinen 1999: 80.)

Lapsia ei tule nähdä pieninä aikuisina, vaan jokainen lapsi on oma ainutlaatuinen yksilönsä ja jokaisen kanssa tapahtuva vuorovaikutus tulee olla ainutkertainen tapahtuma. Päämääräksi lasten ohjauksessa katsotaan heidän kehittymistä itsetuntoisiksi, vastoinkäymisiä kestäviksi, yhteistyökykyisiksi ja henkisesti vahvoiksi ihmisiksi. (Miettinen 1999: 128.)

Lapseen heijastuu myös aikuisen oma vahva itsetunto. Aikuinen jolla on vahva itsetunto, hyväksyy erilaisuuden, sietää epävarmuutta ja käyttää luovia, joustavia kasvatusratkaisuja. Tällöin aikuisen ei tarvitse turvautua rankaiseviin kasvatusmenetelmiin. Aikuinen on silloin kärsivällinen ja sietää enemmän lapsen ongelma- ja konfliktitilanteita ja jaksaa kuunnella lasta. Aikuisen antama roolimalli on tärkeää lapsen itsetunnon kehityksen kannalta. (Aho 1996: 49-50.)

Lapselle on tärkeää antaa myös vastuuta, mutta pitää myös muistaa asettaa rajat lapsen käyttäytymiselle. On tärkeää, että lapsi oppii tekemään päätöksiä ja ottamaan niistä vastuuta. Itsetunnon kehittymisen kannalta olisi hyvä antaa lapselle itsenäisiä tehtäviä, joiden suorittamisesta hän selviää ja kokee olevansa pätevä ja hyvä. Vahvalle itsetunnolle pohjana toimii riippumattomuus, jota lapsi saa vastuullisten tehtävien suorittamisesta. (Aho 1996: 50-51.)

2.6 Palautteen vaikutus lapsen itsetuntoon

Palautetta voi antaa monenlaista ja monella tapaa. Tässä kappaleessa tuomme esiin oikeanlaisen palautteen tärkeyttä ja merkitystä lapsen itsetunnolle. Ohjaajina keskitymme palautteen annossa kannustavuuteen, emmekä niinkään korjaavuuteen. Tiedämme negatiivisen palautteen tuhoiset vaikutukset lapsen luontaiselle innostukselle liikkumiseen ja leikkimiseen. Meistä tärkeintä on yritys ja osallistuminen, ei onnistuminen. Tutkimme myös konkreettisesti palautteenantotilannetta, missä, milloin ja millä tapaa palautetta kuuluu antaa.

Muihin ryhmän jäseniin vertaileminen alkaa lapsella jo nuorella iällä ja lapsi vertaa muun muassa omaa nopeuttaan ja taitavuuttaan muihin ryhmän jäseniin. Lapsen itsensä arvioimiselle on keskeistä se käsitys, jonka lapsi kuvittelee muiden itsestään saavan. Vaikka lapsi ei objektiivisesti ajateltuna olisikaan taitamaton, avuton ja hidas, näkee hän itsensä sellaisena, jos hänen vanhemmilta, aikuisilta ja ikätovereiltaan saatu palaute on senkaltaista. Objektiiviset suoritukset ja ruumiilliset kyvyt eivät siis yksinään määrää lapsen käyttäytymistä, vaan myös hänen käsityksensä siitä, miten muut hänet arvioivat. (Zimmer 2001: 23-24.)

Palautteen avulla voidaan suuresti vaikuttaa lapsen itsetuntoon. Vaikka lapsen minäkäsitys olisikin vahva, tarvitsee hän silti palautetta muilta ihmisiltä. Lapsen saadessa palautetta ja hänen ollessaan välittämättä siitä tai tunnistamasta sitä tai tulkitessa sen aina väärin tulee hänelle ennen pitkään vaikeuksia jotka voivat johtaa jopa psyykkisiin ongelmiin. Lapsen pitää olla ansainnut palaute ja hänen on saatava sitä tarpeeksi usein, jotta se vaikuttaa lapsen itsetunnon kehitykseen. (Aho 1996: 51, 53.)

Tehokas palaute on ensinnäkin riittävän konkreettista ja tarkasti määriteltyä. Jos lapsella on huono itsetunto, saattaa hän ottaa vastaan vain hyvin tarkasti määritellyn, pieneen yksityiskohtaan liittyvän positiivisen palautteen. Huonon itsetunnon omaavan lapsen on sen sijaan vaikea hyväksyä, että hän olisi edes onnistunut tehtävässä tai olisi ollut hyvä siinä. Samalla kertaa ei ole hyvä antaa moneen asiaan liittyvää palautetta, palaute korkeintaan neljästä tai viidestä asiasta on riittävä, sillä lapsi ei enempää pysty vastaanottamaan. (Aho 1996: 51-52.) On myös tärkeää, että palaute on toistuvaa. Borba suosittelee, että itsetunoltaan heikolle lapselle pitää antaa toistuvaa palautetta 10-15 kertaa ennen kuin se läpäisee tietoisuuden. (Aho&Tarkkonen 1999: 8.)

Palautteen ajankohdalla on myös suuri merkitys. Nuorille ja itsetunoltaan heikoille palaute tulisi antaa välittömästi. Lapsi, jolla on heikko itsetunto, pyrkii nopeasti unohtamaan palautteen, joka kertoo hänestä ristiriitaista tietoa. (Aho&Tarkkonen 1999: 8.) Eli jos palaute tulee vasta jonkin ajan kuluttua, on lapselle kuvattava tarkalleen mistä käyttäytymisestä tai toiminnasta annettu palaute on. On siis paljon tehokkaampaa pyrkiä antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. (Aho 1996: 52.) Kaikki ihmiset haluavat saada osakseen positiivista palautetta ja arvostusta, itsetunoltaan heikot kumminkin uskovat itseensä kohdistuvan negatiivisen palautteen hyvin vahvasti. He myös ottavat vastaan kognitiiviselta alueelta ainoastaan negatiivisen palautteen ja suojellakseen itseään, he ovat kiinnostuneita eniten sellaisesta kritiikistä, joka kohdistuu heidän sellaisiin ominaisuuksiinsa jotka ovat muutettavissa. (Aho 1996: 36.)

Jos lapsella on heikko itsetunto, kokee hän alemmuudentunteita suhteessa toisiin lapsiin. Hän ajattelee itsestään kielteisesti ja vähätellen. Hän hokee itselleen olevansa huono, heikko ja/tai arvoton. (Kalliopuska ym. 1997: 9.) Hän pyrkii ehkä peittämään tämän, sillä hän uskoo,

että häntä rangaistaan jos muut huomaavat tämän piirteen. Tämä johtaa kyseisen henkilön levottomuuden ja ahdistuneisuuden lisääntymiseen. Hän pyrkii pakonomaisesti onnistumaan kaikessa ja hän onnistuukin hyvin tehtävissään, mutta selittää menestyksen itselleen sillä, että oli onnekas. Tällainen itsensä vähättely voi edetä jopa itsensä vihaamiseksi. Lapsi kokee, ettei osaa tehdä omasta, tai toisten mielestä, mitään hyvin tai oikein. Hän tulee alavireiseksi ja masentuu, mikä hidastaa kaikkea toimintaa. (Kalliopuska 1995:94-95.)

Myös suorituksista voi tulla vihan kohteita, lapsi voi alkaa vihaamaan esimerkiksi liikuntaa. Lapsi voi kokea, ettei osaa tehdä mitään oikein omasta tai toisten mielestä. Sen jälkeen tehtävien suorittaminen voi olla ponnetonta tai yritystä tehtävien suorittamiseen ei ole ollenkaan. Suoritusmotivaation ollessa alhainen, seuraa siitä heikko suoritustaso. Silloin voi helposti osoittaa toisille, ettei häneltä suju mikään oikein. Tämä on ajatusketju, joka kiertää pientä kehää, alkaen loppuun päästyään aina alusta. (Kalliopuska ym. 1997: 9.)

Palautetta antaessa kehon kieli on olennainen osa vakuuttavaa ja uskottavaa palautetta. Vakuuttava palaute annetaan seisten, fyysisesti läheltä ja katsekontaktia hyväksikäyttäen. Palaute olisi pyrittävä antamaan keskeytyksettä, jolloin mielipiteiden lisäksi voidaan kertoa tunteista. Palautteen annossa on kuunneltava toista, eikä sitä saa koskaan antaa kiireellä. Kirjallinen palaute on suullista palautetta tehokkaampaa, koska minäkuvalle ristiriitainen palaute voidaan kirjallisena hyväksyä suullista, muiden lapsien läsnä ollessa saatua palautetta paremmin. (Aho 1996: 52-53.) Itsetunnon heikoille lapsille kahdenkeskinen palaute on tehokkainta, kun taas itsetunnon vahvoille lapsille julkisesti annettu palaute on tehokkaampaa. Tämä selittyy sillä, että huonon itsetunnon omaava lapsi pyrkii tällaisessa tilanteessa suojelemaan minäkuvaansa, kun taas itsetunnon vahva lapsi haluaa entisestään lisätä itsetuntoaan. (Aho&Tarkkonen 1999: 8.)

Palaute on tehokkainta sen antajan ollessa lapsen hyväksymä ja kunnioittama henkilö. Palautteen tulisi silti olla mahdollisimman objektiivista ja antajasta riippumatonta. Minäkuvan kannalta ristiriitainen palaute menee helpommin perille, jos palautteen antajan ja lapsen keskinäinen suhde on luottamuksellinen. Palautetta annettaessa on myös huomioitava ne lapset, jotka auttavat ja tukevat vapaaehtoisesti muita, mutta jotka tekevät työnsä hiljaa yksin, eivätkä tee itsestään numeroa. Heitä ei saa jättää ilman palautetta. Palautetta ja tunnustusta pitää antaa myös osittaisesta onnistumisesta ja pelkästä yrittämisestä. (Aho 1996: 53-54.) Palautteen tulee myös aina kohdistua käyttäytymiseen, ei koskaan persoonaan, siis lapseen itseensä. Aikuisen arvostellessa itsetunnon heikon lapsen persoonaan liittyviä ominaisuuksia voi lapsi kokea, ettei aikuinen hyväksy häntä. (Aho&Tarkkonen 1999: 8.)

Lapsen persoona ja hänen käyttäytymisensä on aina tärkeä erottaa kasvatustilanteissa. Aikuisen rangaistessa lasta, tulee lapselle tehdä selväksi, että rankaisu kohdistuu hänen käyttäytymiseensä, eikä hänen persoonaansa. Esimerkiksi koulussa oppilaalla on usein sellainen käsi-

tys, että opettaja ei hyväksy häntä tai pidä hänestä, jos opettaja puuttuu oppilaan ei-toivottuun käyttäytymiseen koulussa. Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä vaikeampaa lapsen on erottaa henkilö käyttäytymisestä. On siis tärkeää hyväksyä ihmisen persoona, vaikkei kaikkea hänen tekojaan ja käyttäytymistään voi hyväksyä. (Aho 1996: 49.)

Lapsen on myös tärkeää oppia arvioimaan itseään. Jokaisessa lapsessa on jotain hyvää, jota kasvatuksessa pitää korostaa. Lapsen oppiessa arvioimaan itseään ja tekojaan, hänelle tulee tunne, että hän voi kontrolloida ja hallita omaa toimintaansa ja elämäänsä, eikä hän ole riippuvainen ulkopuolisesta palautteesta. Tämän onnistuessa se myös poistaa lapsen ja kasvattajan vastakkainasettelun, aikuinen ei ole enää vallankäyttäjä jolla on oikeus sanoa, millainen lapsi on ja toimiko lapsi oikein. Itsearviointin opettamisen tavoitteena on lapsen minäkäsityksen kehittyminen realistiseksi, jolloin hän tunnistaa ja hyväksyy heikkoutensa, joita ei voi muuttaa, mutta samalla hän motivoituu kehittämään niitä voimavaroja, joita hän huomaa itsellään olevan. (Aho 1996: 50.)

Palautteella on aina kaksi tehtävää, korjaava ja motivoiva. Korjaava palaute karsii virheitä ja ei-toivottua käyttäytymistä. Motivoiva palaute vahvistaa toivottuja käyttäytymismalleja. Itsetunnon vahvistamisen kannalta on tärkeää korostaa motivoivaa palautetta. Tällaisen palautteen kanssa, on hyvä lähteä liikkeelle lapsen itsearviointista ja tämän jälkeen aikuinen voi kertoa mielipiteensä. Positiivinen palaute tulisi aina antaa ensin ja vasta sitten siirtyä virheiden korjaamiseen ja sen jälkeen pitää vielä palata positiivisiin kommentteihin. Näin palautteen annosta jää positiivinen jälkimaku, eikä palautteen antoa koeta negatiivisena, vaikka siinä olisikin ollut mukana negatiivisia asioita. Jos palautteessa on paljon negatiivista asiaa, tulee lapselle antaa aikaa sulatella palautetta rauhassa. (Aho 1996: 52.)

3 LIIKUNTA JA LAPSUUS

3.1 Ensimmäistä ja toista luokkaa käyvien lasten kehitysvaiheista

Tutustuimme 7-8-vuotiaan lapsen maailmaan työelämän ja teorian kautta. Ohjaajana meidän on tärkeää tietää missä kehitysvaiheessa lapsemme ovat. Kaiken kasvatuksen edellytyksenä on tietää missä kehitysvaiheessa lapsi on, ja millainen vuorovaikutus ja palaute ovat hyväksi juuri hänen ikäiselleen lapselle. Leirille osallistuvat lapset kuuluvat keskilapsuudeksi kutsuttuun ikävaiheeseen, mikä alkaa 7-vuotiaana ja kestää 12-vuotiaaksi. Tämä on tietysti yksilökohtaista. Keskilapsuus on usein unohdettu ikävaihe, tutkimuksia tehdään paljon varhaislapsuudesta ja murrosikäisistä, mutta unohdetaan tai sivuutetaan keskilapsuuden olennainen merkitys ihmisen kehitysvaiheena.

Koulunsa aloittavat lapset ovat useasti taidoiltaan, kehitykseltään ja taustoiltaan hyvinkin erilaisia. Osa lapsista aloittaa koulun jo 6-vuotiaana ja käyvät vielä läpi kuuden vuoden kehi-

tyskiemuroitaan, mutta valtaosa ekaluokkalaisista on kuitenkin kaikin puolin valmiita kohtaamaan koulun tuomat uudet ja kiehtovat kokemukset otolliseen aikaan. Seitsemänvuotias lapsi on kysymysmerkki sekä itselleen että vanhemmilleen. Aiemmin niin sopuisa ja tasapainoinen lapsi saattaa yllättäen muuttuakin pulmalliseksi, hankalaksi ja uhmailevaksi. Lapsen tunteet voivat ailahtella laidasta laitaan. Lapsi kasvaa ja venyy pituutta yllättäen, eikä välttämättä oikein tunne omia nahkojaan ja mittojaan. Oma keho voi tuntua vieraalta ja oudolta, josta seurauksena on lapsen kehonhallinnan vaikeutuminen. (Jarasto & Sinervo 1998: 28-29.)

Koulutaivaltaan aloitteleva lapsi saattaa ajoittain vaikuttaa hyvinkin rauhattomalta. Koulu-tehtäviin ei keskitytä, vaan lapsi liikehtii levottomasti jutellen ja kuiskien vierustoverinsa kanssa, eikä millään jaksaisi istua hiljaa paikallaan. Lapsen on tarpeellista päästä purkamaan rauhallisen puuhailun jälkeen energiaa ja lihasjännitystä. Lapsi tarvitsee arkeensa liikuntaa, menoa ja meininkiä, jota hänelle on kannattavaa myös järjestää. Kaikki vauhdikkaat leikit ja ennen kaikkea vapaa luova liikunta ovat paikallaan. Kyseisessä ikävaiheessa lapsi innostuu helposti uudesta toiminnasta ja menee spontaanisti intoa puhkuen mukaan. Seitsemänvuotias kyllästyy uuteen toimintaan myös nopeasti ja on toisena hetkenä tympääntynyt ja haluton. Ekaluokkalaisella rajojen koettelu ja etsiminen on tavallista ja lapsi testaa, mitä mistäkin käyttäytymisestä seuraa. Kiitos ja kannustuksen antaminen vaikkapa katseen tai kosketuksen muodossa auttavat lasta. Asialliset, yhdessä pohditut ja perustellut rajat ovat tarpeen, kun taas kovat otteet ja komennot lisäävät uhmaa ja vastarintaa. (Jarasto & Sinervo 1998: 31-32.)

Kahdeksanvuotiaan lapsen liikunta on usein sulavaa ja siroa. Hän kykenee istumaan paikoillaan ja jaksaa keskittyä hiljaiseen toimintaan jopa tunnin ajan, varsinkin jos asia kiinnostaa häntä henkilökohtaisesti ja se liittyy jollain tavoin hänen maailmaansa, kokemuksiinsa, muistoihinsa ja tietoihinsa. Lapsi on aktiivinen ja aina menossa, joka tulee ilmi muun muassa hyp-pimisen, painimisen ja tanssimisen muodossa. Tämänikäiset pojat saattavat ottaa toisistaan mittaa nyrkkeillen ja painien, joka liittyy omiin voimiin tutustumiseen, kokeiluun ja muihin vertaamiseen. Lapset arvostelevat toisiaan vielä taitojen mukaan, jolloin suosikin aseman saa helposti vahvin ja ketterin kaveri. Tytöt puolestaan käyttävät nyrkkien sijasta tehokkaasti naisellisempia aseitaan eli verbaalaisia taitojaan. He pilkkaavat, nolaavat ja pistelevät toisiaan hyvinkin osuvasti ja kipeästi. He oppivat tunnistamaan toisen arat alueet ja suuntaavat sanansa juuri herkimpään kohtaan. Niin oudolta kuin se kuulostaakin, tämä on ihmisuhteiden perustan syntymistä, sillä toisten tunteiden herkkä vaistoaminen kuuluu empatian edellytyksiin. (Jarasto & Sinervo 1998: 40.)

Lapsen ajattelu muuntuu kouluiän alkaessa realistisemmaksi ja käsitykset alkavat olla entistä selvemmin sidoksissa todellisuuteen. Kyseisessä ikävaiheessa lapsen minän rajat alkavat selkiytyä, mikä mahdollistaa lapsen kasvun sosiaalisuuteen sekä jakamiseen ja antamiseen. Lapselle selkeytyy paremmin, että muut ajattelevat eri tavalla kuin hän. Äidin ajatukset eivät enää olekaan samanlaisia kuin hänellä, vaikka hän niin pienenä vahvasti uskoi. Ikävaiheessa

lapsi on valmis ottamaan avosylin vastaan koulumaailman ja sen mukana tulevat arvaamattoman kiinnostavat elämykset. (Jarasto & Sinervo 1998: 39.) Koulun alkaessa lasten ajattelussa tapahtuu myös laadullinen muutos. Lapsi tulee kykeneväiseksi ymmärtämään esineiden luokittelemista ja asioiden yhdistämistä. Lasten havainnoista tulee pysyvämpiä ja vakiintuneempia sekä heille ilmaantuu kausaliteetin, syyn ja seurauksen tajua. Keskilapsuuden ikävaiheessa ajattelu on vielä konkreettista ja abstrakti ajattelu kehittyy vasta kyseisen ikävaiheen jälkeen. (Pulkinen 2002: 108-109.) Iän karttuessa loogisen ajattelun osuus lisääntyy ja lapset pystyvät yhä paremmin tajuamaan, mitä mistäkin seuraa. Nyt heidän on helpompaa ajatella ja suunnitella toimintaansa ennen varsinaista toteuttamista. Usein toiminnan halu on kuitenkin niin vahvaa, ettei malttia harkintaan aina löydy, mutta vahingoista oppii, kunhan vain kritiikki ei nujerra yritteliäisyyttä. Lapset tarvitsevat aikuiselta rajoja, mallia ja kärsivällisyyttä voidakseen ohjata tahtoaan ja monipuolisia lahjojaan rakentavaan suuntaan. (Jarasto & Sinervo 1998: 46.)

Keskilapsuuden ikävaiheessa, eli 7-12-vuotiaana, lapset suuntautuvat entistä tiiviimmin ikätovereihin ja ystävyysuhteisiin. Tytöt muodostavat tavallisesti enemmän kahdenkeskeisiä ystävyysuhteita, kun pojat taas toimivat useammin suuremmissa ryhmissä. Keskilapsuuden ikävaiheessa on aivan luonnollista, että tytöt ja pojat muodostavat omat erilliset ryhmänsä, eivätkä leiki ja toimi useasti keskenään. Lähestymistä tapahtuu taas uudestaan sukukypsyyden saavuttamisen aikoihin. Yhteisöön liittymisen oppimisessa muihin kuulumisen kokemukset ovat perusasioita. Ikävaiheessa lapsi tarvitsee ympärilleen yhteisön, jossa hänen läsnäolonsa koetaan tärkeäksi, hänen saavutuksiaan arvostetaan ja jossa ystävyysuhteiden luominen mahdollistuu. Lapsen perusturvallisuus vahvistuu muihin kuulumisen myötä. (Pulkinen 2002: 112-113.) Se, miten lapsi selviytyy muiden ikäistensä kanssa, vaikuttaa lapsen itsetunnon kehitykseen hyvin merkittävästi. Hyväksytyksi tuleminen tulee ikävaiheessa voimakkaasti esiin ja ikätoverit nousevat asiassa tärkeimmälle sijalle, aikuisen jäädessä hieman taka-alalle. Minäkuvan eheys ja myönteisyys tulee kovalle koetukselle sitten, kun murrosiän itsetuntoa ravisteleva vaihe tulee kysymykseen. Siksi lapsi tarvitseekin nyt tukea ja mahdollisuuksia solmia palkitsevia ystävyys- ja toverisuhteita. Ystävyys- ja toverisuhteiden kautta lapsi peilaa itseään löytäen vastauksen kysymykseen, millainen hän oikeastaan on. (Jarasto & Sinervo 1998: 43.)

Fyysinen kehitys etenee lapsilla eri tahdissa. Fyysinen kasvu on kouluikäisen lapsen kehityspiirteistä näkyvin ja siihen liittyvät liikuntataitojen kehittyminen sekä oman kehon hallinta, jotka vahvistuvat keskilapsuuden ikävaiheessa. Fyysinen kehitys nähdään terveyden perustana sekä osana minän rakentumista. Lapsen omista lähtökohdista ja tarpeista käsin lähtevä monipuolinen liikunta tukee ja edistää lapsen fyysistä kehitystä, terveyttä ja minäkäsityksen keskeisen puolen kehitystä. (Pulkinen 2002: 106-107.)

Keskilapsuuden merkittävimpiin kehitystehtäviin kuuluu moraalinen kehitys, moraalinen järjestyminen, oikean ja väärän käsitysten muodostuminen, joka seuraa ajattelun kehitystä. Kehityk-

sen omaksuminen etenee kahdessa vaiheessa. Ensimmäisenä kehittyvät moraaliset rajoitukset sekä moraalinen ehdottomuus. Toisessa vaiheessa, keskilapsuuden päättyessä, tapahtuu moraalisen suhteellisuudentajun kehittyminen. Ikävaiheeseen kuuluu pikkulapselle ominaisen egosentrisen itsekeskeisyyden vähentyminen ja asioiden arvioiminen muidenkin näkökulmasta alkaa vaiheittain kehittyä. 7-8-vuotiaana kouluikään tultaessa lapselle kehittyy tietoisuus siitä, miten toisiltakin löytyy oma sosiaalinen näkökulmansa, joka saattaa täsmätä hänen näkökulmaansa tai poiketa hänen omasta näkökulmastaan. Lapsi koettaa kuitenkin vielä keskittyä enemmän omaan perspektiiviinsä kuin että yrittäisi sovittaa eri näkökulmia yhteen. (Pulkkinen 2002: 114.)

3.2 Liikunnan merkitys lapselle

Valitsimme liikunnan keinoksemme lapsen itsetunnon kehitykselle, koska omaamme molemmat vahvan liikunnallisen taustan ja asiantuntemuksen ja haluamme hyödyntää näitä taitojamme lasten kanssa työskennellessämme. Liikunta on aihe josta lapset innostuvat ja josta he nauttivat. Liikunnalla on lapsiin psyykkinen, henkinen ja fyysinen vaikutus. 7-8-vuotiaat lapset määrittelevät itsensä hyvin pitkälti liikunnallisten suoritusten mukaan. Liikunnalliset ja siinä hyvin pärjäävät, fyysisesti kyvykkäät lapset ovat usein suosittuja. Liikunnalla on siis suuri ja tärkeä osa lapsen elämässä.

Leikki ja liikunta ovat osa lapsen toiminnan ja ilmaisun perusmuotoja. Liikkumisen avulla lapsi pääsee kontaktiin materiaalisen ja sosiaalisen ympäristönsä kanssa, samalla oppien tuntemaan sen sääntöjä ja lainalaisuuksia. Kehonsa avulla lapsi oppii tutustumaan myös persoonaansa, jonka avulla näistä kokemuksista rakentuu hänen identiteettinsä perusta. (Zimmer 2001: 20.) Liike on lapsen luontainen tapa ilmaista itseään kokonaisvaltaisesti ja kehollaan hän kertoo niin psyykkisestä, kuin fyysisestä hyvinvoinnistaan. Tämänikäinen lapsi on tietoinen kehostaan ja sen tuntemuksista. Lapsi laukaisee jännittyneet lihaksensa luontevasti liikkumalla ja rentoutumalla. Hän kuvaa tunnetilojaan liikkumalla ja eläytyen samalla toisten tunteisiin, täten luova liikunta on eri muodoissaan samalla hyvää terapiaa. Liikunnalla tyydytetään myös kontaktin halua, koska toisiin on helppo tutustua pelien ja urheilun avulla. Toisille lapsille laillinen töniminen ja muksiminen kuuluvat ystävyiden ja yhteyden etsimiseen. Pojille varsinkin fyysinen kontakti on tarpeen, sillä syliin kömpiminen tai hellä rutistus saateen kokea kyseenalaisiksi. Niinpä painiminen tai kädenvääntö esim. isän kanssa voidaan kokea todella mukavaksi. (Jarasto & Sinervo 1998: 213.)

Liikunnallisia tehtäviä tulisi porrastaa vaatimustasoiltaan siten, että jokainen lapsista saisi onnistumisen kokemuksia. Liikuntatilanteissa tulisi myös pelokkaiden ja estyneiden lasten saada omien päätösten tekemisen-, itse aktiivisuuden- ja ympäristöönsä omalla toiminnallaan vaikuttamisen kokemuksia. Liikunnallinen kasvattaminen tulisi rakenteeltaan painottua siten, että lapsi kykenisi erilaisten vaikeusasteiden väliltä valitsemaan sen, mikä vastaa hänen hen-

kilökohtaisia edellytyksiään. Lasta ei tulisi koskaan pakottaa tai painostaa liikuntaleikkiin osallistumiseen tai tehtävän suorittamiseen. Yleensä lapsi kykenee itsenäisesti arvioimaan omat kykynsä suorittaa tiettyä tehtävää hyvin tarkkaan ja hänellä on useasti syyt kieltäytyä liikuntaleikkiin osallistumisesta. Minäkehityksen kannalta on tärkeää odottaa, kunnes lapsi on itse valmis tiettyjen suoritusten toteuttamiseen. (Zimmer 2001: 25-26.)

Vauhdikkaat urheilulajit sopivat erityisesti tyydyttämään poikien tavatonta liikunnan tarvetta. Kouluikäiset lapset kasvavat ja venyvät joka suuntaan, lihakset vahvistuvat ja voima lisääntyy. Siten alati muuttuvaan koneistoon pitää saada tutustua, jotta sitä oppisi käyttämään oikein. Oman kehon hallinta ja siihen liittyvä tyytyväisyys kuuluvat ilon aiheisiin. Joukkuelajit tukevat sosiaalisten taitojen kehittymistä ja yhteisvastuun tunnetta, täten valmentajilla ja opettajilla on suuri vastuu siinä, että lasten liikunnanhalu ja -ilo säilyvät. (Jarasto & Sinervo 1998: 215-216.) Ala-asteikäisten lasten liikunnan ohjauksessa pyritään jakamaan lapsille tietoa liikunnasta ja oman kunnan ylläpitämisestä. Riittävä fyysinen kunto nähdään koulunkäynnin perusedellytyksenä. Tämän lisäksi liikunta kehittää omalta osaltaan lasten sosiaalisia taitoja, toisen huomioon ottamista ja yhteistoimintaa. Kaiken perustana on saada mielihyvänsävyisiä tunne-elämyksiä liikunnasta. (Karvonen & Pirttimaa 1990: 35.)

Lapsen liikunnallista kehitystä ei voida erottaa lapsen muusta kehitymisestä. Kouluikäisen lapsen kehitys nähdään kokonaisvaltaisena, jossa kypsyminen ja oppiminen käyvät jatkuvaa vuorovaikutusta keskenään. (Karvonen 1995: 16.) Jokainen lapsi on yksilö ja kehittyy omaa tahtiaan, joten kaikkia lapsia ei voida käsitellä samalla tavalla. Lapsien tuleekin voida osallistua liikuntaan omin edellytyksin, tarpein ja ehdoin. Lasta tulee kohdella yksilönä, omine lähtökohtineen ja kehittämismahdollisuuksineen. Ohjaajan tulisi opetella tunnistamaan ryhmänsä ja sen jäsenet, koska silloin suunnittelusta ja toteutuksesta tulee huomattavasti helpompaa ja ohjattavalle ryhmälle sopivampaa toimintaa. Lapsia ja heidän mielipiteitään tulee kuunnella ja antaa heille mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja omien toiveiden toteuttamiseen. (Miettinen 1999: 77.)

Lapsen kuva itsestään määrittyy sen mukaan pitääkö lapsi itseään vahvana vai heikkona, mitä ominaisuuksia hän uskoo itsellään olevan, miten hän arvioi itseään ja minkälaisia odotuksia hänellä on itselleen. Nämä kokemukset puolestaan pohjautuvat siihen, minkälaisia kokemuksia lapsella on ennestään omista suorituksistaan, taidoistaan ja käyttäytymistavoistaan. Liikunnallisissa toiminnoissaan lapsi pääsee kokemaan, että hän on tiettyjen vaikutusten alkupe-
rä, syy. Liikunnallisissa harjoitteissa, leikeissä ja esineitä käsitellessään lapsi pääsee vaikuttamaan ja huomaamaan vaikutusten johtuvan hänestä itsestään. Toiminnan tulos yhdistetään omaan osaamiseen ja siitä syntyy käsitys lapsen omista kyvyistä. Lapsi oppii kokeilemalla ja huomaa olevansa tietyn vaikutuksen alkuunpanija. Samalla lapsi havaitsee osaavansa jotain ja kyseinen tunne on itseluottamuksen perusta, kun kyse on suorituksesta. (Zimmer 2001: 22-23.)

3.3 Liikunnan merkitys lapsen itsetunnolle

Olemme jo kertoneet liikunnan merkityksestä lapselle ja nyt avaamme aihetta lisää kertomalla liikunnan merkityksestä lapsen itsetunnolle. Tiedostamme, kuinka lapset kehittävät kehollaan ja kehosta saamallaan kokemuksillaan kuvaa omista taidoistaan ja kuinka merkittävä vaikutus sillä on lapsen minän rakentumiselle. Nämä fyysiset kokemukset ovat lapsen identiteetin kehityksen perusta. Liikunnan avulla lapset saavat onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia. 7-8-vuotiaan lapsen elämässä liikunta on keskeinen asia, liikunnan avulla itsetuntoon voidaan siis vaikuttaa rakentavasti tai tuhoavasti. Ohjaajina meidän suurin haasteemme onkin tukea liikunnan avulla itsetunnon rakentumista, eikä antaa sen vaikuttaa lapseen negatiivisesti. Haluamme kaikkien lasten saavan leirin aikana liikunnallisia onnistumisia ja siten tukea heidän itsetuntonsa rakentumista. Haluamme luoda ilmapiirin, missä lapset voivat osallistua liikunnallisiin toimintoihin ilman pelkoa epäonnistumisesta. Emme halua edesauttaa lasten joutumista siihen negatiiviseen kehään, missä liikuntaa ja liikkumista aletaan vältellä. Kunnianhimoinen ajatuksemme on myös tarjota tähän kehään jo ajautuneille lapsille onnistumisen kokemuksia ja riemua, jotka mahdollisesti jopa auttaisi heitä pääsemään pois kehästä.

Liikunnan harrastaminen on hyödyllinen väline lasten itsetunnon vahvistamiseen. Liikuntaharrastusten hyödyntäminen itsetunnon kehittämisessä on ollut jo vuosia tutkimusten kiinnostuksen kohteena. Yleinen käsitys on, että liikuntaa harrastavilla lapsilla on muita lapsia positiivisempi itsetunto. Liikuntaa harrastavilla lapsilla on muita lapsia vahvempi sosiaalinen ja fyysinen minäkuva. Omasta kehosta saadut kokemukset ovat tärkeitä minäkäsityksen muodostumiselle. Lapsen itsetuntoa koetellaan, kun lapsi pistetään tilanteeseen, jossa hänen on kehollaan osoitettava, mitä hän osaa tai kuka hän on. Liikunnallisissa tilanteissa lapsen on paljastettava fyysiset ominaisuutensa ja kehonsa kyvyt muiden edessä. Tästä mahdollisesti aiheutuva turvattomuuden tunne vaikuttaa negatiivisesti lapsen minäkuvaan. Positiivisesti lapsen minäkuvaan vaikuttaa lapsen mahdollisuus kokea kehonsa positiivisessa valossa liikunnassa. Tämä pitää paikkaansa erityisesti poikien kohdalla. (Aho 1996: 39-40.)

Hyvä harrastus on monen lapsen itsetunnon tuki. Lapsen urheiluharrastukset kasvattavat luonnetta, antavat rohkeutta, lisäävät itsevarmuutta ja vahvistavat myös itsetuntoa. Onnistumisen elämykset ovat varsinkin lapselle erityisen tärkeitä. Onnistumisista he saavat iloa ja samalla usko omiin kykyihin sekä mahdollisuuksiin kasvaa. Onkin varsin yleistä, että urheilussa menestyvä lapsi menestyy helpommin myös muilla elämän osa-alueilla. Menestyminen ja voittaminen eivät kuitenkaan saa olla urheilussa se tärkein asia, vaan liikunnan tulee olla lapsesta hauskaa, jolloin harjoituksiinkin on helpompaa mennä. Liikunnassa myös epäonnistumiset ja tappiot ovat tärkeitä, koska lapsen on hyvä päästä tuntemaan niin voitonriemua kuin tappion karvautta. Häviämisen kautta opitaan suhteellisuutta, joten oppimalla kestäämään epäonnis-

tumisia, opitaan samalla myös antamaan arvoa myös vastustajien taidoille. (Miettinen 1999: 125-126, 130.)

Kouluiässä itsetunto ja liikunta nivoutuvat tavallisesti yhteen. Lapsilla on tapana arvioida toisiaan yksipuolisesti liikunnallisen ketteryden mukaan. Täten notkeaa ja taitavaa tai karhumaista ja vahvaa lasta helposti arvostetaan ja ihailaan. Lasten motorisia valmiuksia on hyvä tukea ja kotonakin häntä voidaan kannustaa pelaamaan palloa, ottamaan koppeja, torjumaan maaleja tai heittämään palloa. Liikuntaan kuuluu myös sitä arvokasta yhdessäoloa. (Jarasto & Sinervo 1998: 213-214.)

Tutkimuksissa on todettu, että huono arvosana koululiikunnassa, häviäminen koulun liikuntakilpailuissa tai jos ei haluta vapaaehtoisesti peliryhmiin, vaikuttaa negatiivisesti lapsen itsetuntoon. Tällaisilla lapsilla on keskitasoa heikompi itsetunto. Liikunnan arvioiminen, etenkin numeraalisesti, vaikuttaa voimakkaasti liikuntataidoiltaan heikompien lasten itsetuntoon. Tutkimusten mukaan pojilla joukkuelajin harrastaminen kohottaa itsetuntoa, kun taas tytöillä yksilölajin harrastamisella on suurempi merkitys itsetunnon kehitykseen. Tässä on myös otettava huomioon se, että pojat harrastavat enemmän joukkuelajeja kuin tytöt. Liikuntaharrastusten yhteys itsetuntoon on selvästi voimakkaampi pojilla, kuin tytöillä. Pojilla fyysiset ominaisuuden, esimerkiksi nopeus, voima ja ketteryys ovat keskeisiä asioita suosion ja kavereiden kannalta. Liikunnan ja itsetunnon yhteys jatkuu aina 12-13 ikävuoteen asti. Liikunnan ja itsetunnon välinen yhteys ei aina ole kumminkaan näin yksiselitteinen. Usein motorisesti lahjakaiden lasten käyttäytymisessä ja suhtautumisessa muita lapsia kohtaan esiintyy usein tiettyä välinpitämättömyyttä ja ylimielisyyttä. Liikunnallisesti lahjakas oppilas voi luokassa olla niin sanottu negatiivinen vallankäyttäjä, jopa kiusaaja, joka dominoi muita lapsia. Tällainen lapsi ei ole avulias, ei tee ylimääräisiä tehtäviä, ei toimi rakentavasti ryhmässä eikä ole vapaaehtoinen työn organisoija. Tutkimukset osoittavat myös, että urheilua harrastavien lasten moraalikehityksessä saattaa olla ongelmia ja vääristymiä. Näissä tapauksissa voidaan kysyä, saako fyysinen paremmuus pojilla aikaan niin vahvan itsetunnon, että se johtaa jopa välinpitämättömyyteen muita lapsia kohtaan. Tytöillä vastaavaa ei ole todettu. (Aho 1996: 39-41.)

Lapsi kehittää itselleen kuvan omista taidoistaan kehollaan ja kehosta saamiensa kokemusten avulla, samalla hankkien itselleen kuvan omasta minästään. Suorittaessaan ruumiillisia toimintoja lapsi kokee voivansa itse suoriutua jostakin ja osaavansa tehdä jotakin. Fyysiset kokemukset vaikuttavat merkittävästi lapsen minän rakentumiseen. Fyysisiä kokemuksia voidaan täten pitää lapsen identiteetin kehityksen perustana. (Zimmer 2001: 21.)

Ikävaiheessa, jossa taitavuus, fyysiset suoritukset ja motoriset kyvyt ovat keskeisessä asemassa, fyysisen huonomuuden, pelokkuuden ja epävarmuuden kokemisen vaikutus on lapseen hyvin voimakasta sekä lapsen itsearviointiin että hänen sosiaaliseen asemaansa ryhmän jäsenenä. Omanarvontunto on lapsella hyvin useasti vahvasti sidoksissa hänen fyysis-motorisiin

kykyihinsä. Mikäli lapsen leikkiverit ja aikuiset luokittelevat hänet heikoksi, jolta ei edes odoteta minkäänlaisia saavutuksia tai pätevyyttä, tuntee lapsi tällöin itsensä helposti epäonnistujaksi. Lapsi saattaa reagoida vetäytymällä ja alistumalla, ollen äärimmäisen sopeutuvainen, estynyt ja kykenemätön löytämään yhteyttä muihin. Tilanteen päästessä huonommaksi motorisia haasteita aletaan vältellä uusien epäonnistumisien pelossa, jolloin vähäisen harjoittelun tuloksena suoritusero ikätovereihin kasvaa entisestään. Tuloksina edellisistä saattaa syntyä noidankehä, josta ilman ulkopuolista apua ei yleensä ole ulospääsyä. (Zimmer 2001: 24.)

Lapsen on tärkeää saada toimia aktiivisesti, jotta hänen positiivinen itsetuntonsa pääsee kehittymään. Lapselle on oleellista kokea, että hänen toimintaimpulsseja ja motiivinsa pystytään muuttamaan järkeväksi käyttäytymiseksi. Itsenäisyyttä, päätöksentekokykyä sekä oman käyttäytymisen suunnittelua voidaan oppia vain niissä tilanteissa, joissa lapselle annetaan tarpeeksi toimintavaraa ja -tilaa. Väljä toimintavara harkittujen ja järkevien rajojen puitteissa antaa lapselle mahdollisuuden tehdä itsenäisiä päätöksiä ja apua tilanteen itsenäiseen hallintaan. (Zimmer 2001: 25.)

4 TAVOITTEET JA ARVIOINTIKEINOT

4.1 Ensimmäinen tavoitteemme: Lapsen turvallisuuden tunteen tukeminen ja vahvistaminen

Ensimmäinen tavoitteemme oli lapsen turvallisuuden tukeminen ja vahvistaminen, pyrimme tähän liikunnallisten menetelmien avulla. Kouluikäisellä lapsella itsetunto ja liikunta liittyvät toisiinsa läheisesti. Lapset arvioivat toisiaan ja sitä kautta itseään liikunnallisten saavutusten ja taitojen mukaan. Lapsen itsetunnon positiiviselle kehitykselle on myös tärkeää, että lapsi pääsee toimimaan aktiivisesti. Näistä syistä valitsimme liikunnan välineeksemme lapsen itsetunnon tukemiselle.

Kiinnitimme erityistä huomiota lapsen turvallisuuden tunteen vahvistamiseen, sillä se on Borban itsetuntomallin tärkein osa-alue ja edellytyksenä muille dimensioille. Tähän kuuluu fyysisen turvallisuuden lisäksi emotionaalinen turvallisuus. Tämä tarkoittaa, että pyrimme luomaan luottamuksellisen suhteen lapsiin, teimme yhdessä lapsien kanssa selkeät säännöt, joita noudatimme leirillä ja kerroimme heille mitä odotamme heiltä ja leiriltä. Lapset saivat meistä turvallisen aikuisen, jonka puoleen he voivat kääntyä ja joihin he voivat luottaa. Kannustimme lapsia olemaan omia persoonallisuuksiaan, vailla pelkoa nöyryytyksestä, vähättelystä tai pilkasta. Ympäristöksi valitsimme lapsille tutun kouluympäristön, vähentääksemme lasten kynnystä osallistua. Tutussa ympäristössä lapset myös kokevat olonsa turvalliseksi. Ohjaajana meillä on vastuu turvallisen ympäristön rakentamisesta. Ohjaajana yksi tavoitteemme oli oppia luomaan turvallinen, itsetuntoa tukeva ympäristö leirin lapsille.

Kuvio 2. Ensimmäisen tavoitteen arviointikeinot

Taulukossa yksi, kuvaamme ensimmäisen tavoitteemme eli lapsen turvallisuuden tunteen tukemisen ja vahvistamisen arviointikeinoja. Arviointikeinoja meillä oli runsaat viisi kappaletta, joiden avulla saimme paljon arvokasta palautetta. Arviointikeinojamme olivat omat havaintomme, lasten palautelomake, tunnejana, ulkopuolisen havainnoitsijan antama kirjallinen ja suullinen palaute ja lasten ja ulkopuolisen havainnoitsijan antama kirjallinen ja suullinen loppupalaute. Seuraavaksi avaamme käyttämiämme arviointikeinoja.

Omat havaintomme eli osallistuva havainnointi on yksi käyttämistämme arviointimenetelmistä. Käytämme sitä jokaisella toimintakerralla. Törrösen mukaan osallistuva havainnointi on suoraa havainnointia ja vuorovaikutusta, haastatteluja, muistiinpanojen tekemistä ja niiden analysoimista. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija tarkkailee omia ja muiden reaktioita. Havainnoitsija kirjoittaa muistiinpanoja siitä, mitä hän näkee ja kokee. Osallistuva havainnointi vaatii jatkuvaa ja intensiivistä havainnointia eli katselua, kuuntelua ja keskustelua. Tämä vaatii tutkijalta tarkkaavaisuutta ja uteliaisuutta., jotta hän pystyy huomioimaan sellaisia yksityiskohtia, jotka jokapäiväisessä elämässä helposti sivuutetaan. (Törrönen 1999: 222.)

Talvileirillä käytimme osallistuvaa havainnointia jokaisena viitenä leiripäivänä. Ulkopuolisena havainnoitsijana toimi kahdella kerralla, leirin alussa ja leirin lopussa, Pähkinärinteen koulun kuraattori Hannele Räsänen. Osallistuvan havainnoinnin tukena käytämme tekemäämme havainnointilomaketta (liite 2), lomakkeen täyttää kaksi kertaa ulkopuolinen havainnoitsijamme Pähkinärinteen koulun kuraattori Hannele Räsänen. Kysymykset mietimme niin, että niihin piti antaa kunnon kirjallinen vastaus perusteluineen. Havainnointilomakkeessa oli kysymyksiä toiminnastamme, lasten suhtautumisesta toimintaan ja ohjaajiin, ohjaajien kyvystä huomioida lapset, palautteen annosta ja tavoitteidemme onnistumisesta toiminnassamme.

Pyysimme jokaisen leiripäivän jälkeen myös palautteen toiminnasta lapsilta. Palautteen pyysimme suullisesti sekä kirjallisesti palautelomakkeella (liite 3). Kysymykset muotoilimme yksinkertaisiksi ja helpoiksi. Vastauslomakkeen ulkoasu oli myös oltava selkeä ja yksinkertainen, lisäksi avasimme tarvittaessa myös kysymysten sisältöä lapsille. Lapsilta kysytyt kysymykset olivat tyyliltään kyllä tai ei - kysymyksiä. Lomakkeessa kyllä vastausta vastasi peukalo ylöspäin ja ei - vastausta peukalo alaspäin. Kysyimme lasten mielipiteitä myös tunnejanan avulla. Janan toisessa päässä on peukalo ylöspäin ja toisessa päässä peukalo alaspäin, lapset astuvat janalle mieleiseen kohtaan kuvaamaan mielipidettään kysyttävästä asiasta. Janan avulla kysyimme muun muassa joka aamu lasten mielialaa ja tunteita tulla sinä päivänä leirille. Päivän päätteeksi kysyimme lapsilta, mitä mieltä he olivat leiripäivästä, esimerkiksi oliko heillä kiivaa. Näin ollen lasten kirjallisesta palautelomakkeesta ei tule liian pitkä.

Lisäksi pidimme loppukyselyn seuraavalla viikolla toiminnan päättymisestä kaikille toimintaan osallistuville lapsille. Loppukyselykaavakkeen (liite 4) avulla kysyimme lasten mielipidettä leiristä ja ohjaajista, sekä leirin toiminnasta. Kaavakkeessa oli lisäksi kysymyksiä siitä, miten lapset viihtyivät leirillä ja millaisesta toiminnasta he pitivät eniten. Kävimme myös suullisen loppukeskustelun koulukuraattorin kanssa samana päivänä. Keskustelimme hänen kanssaan leirin tapahtumista ja saimme lisää palautetta toiminnastamme leirin aikana.

4.2 Toinen tavoitteemme: Oppia luomaan turvallinen ja turvallisuudentunnetta tukeva ympäristö lapselle

Toinen tavoitteemme oli oppia ohjaajana luomaan turvallinen ja turvallisuuden tunnetta tukeva ympäristö lapselle. Siihen ei ole olemassa mitään yleistä ohjetta tai ohjekirjaa, vaan ohjaajina meidän tulee huomioida jokaisen lapsen persoona ja ratkaistava ongelmat ja valittava toimintatapa tilannekohtaisesti. Tämä edellytti meiltä ohjaajilta aitoa kiinnostusta lapsista, itsetunnon merkityksen ymmärtämistä, uskoa ihmisen kykyyn muuttua, aikaa ja kykyä reflektoida toimintaamme ja muuttamaan omaa käyttäytymistämme. Kiinnitimme erityistä huomiota lasten positiiviseen kannustamiseen ja palautteen antoon. Palautteen avulla voidaan vaikuttaa suuresti lapsen itsetuntoon ja ohjaajan antama palaute ja myönteinen kannustaminen voivat saada lapsissa aikaan paljon hyvää. Lapselle joka tulee huonoista olosuhteista riittää usein, että edes yksi ihminen on kertonut lapselle tämän olleen hyvä ja arvokas. Ohjaajalla on siis suuri merkitys ja vaikutus lapsen itsetunnon vahvistajana.

Myös vahvan minäkuvan omaava lapsi tarvitsee palautetta muilta ihmisiltä. Ohjaajan tärkeä tehtävä on antaa jokaiselle lapselle aikaa, opettaa, auttaa, keskustella, kuunnella ja antaa palautetta. Toimiva sääntö on huomata jokainen lapsi vähintään kerran jokaisessa harjoitteessa. Tähän myös me pyrimme. Tavoitteemme oli siis kehittyä sellaisiksi ohjaajiksi ja kasvattajiksi, jotka osaavat tukea ja ottaa huomioon lapsen itsetunnon ja sen rakentamisen jokapäiväisessä kasvatustyössä. Lisäksi tavoitteenamme oli tutustua itsetunnon teoriaan ja lii-

kunnan mahdollisuuksiin itsetunnon tukemisessa. Lisäksi tutustuimme 7-8-vuotiaiden lasten kehitysvaiheisiin ja siihen kuuluviin ilmiöihin.

Kuvio 3. Toisen tavoitteen arviointikeinot

Toinen tavoitteemme oli oppia luomaan turvallinen ja turvallisuuden tunnetta tukeva ympäristö lapselle. Siinä onnistumisen mittareina käytimme kuviossa kolme mainittuja arviointikeinoja. Kyseisiä keinoja olivat oppimispäiväkirja, havainnointilomake, ulkopuolinen havainnoitsija ja vertaispalaute.

Leirin aikana pidimme molemmat oppimispäiväkirjaa mihin kirjaamme kokemuksiamme, ajatuksiamme ja tunteitamme leiristä ja sen aikana nousseista kysymyksistä ja havainnoista. Ekström ym. sanovat oppimispäiväkirjan olevan hyvä tapa prosessoida, työstää ja ulkoistaa omia kokemuksiaan. Ulkoistamisen tuoman etäisyyden vuoksi opiskelijalle voi herätä ajatuksia, pohdintoja ja näkökulmia kuvaamaansa tilanteeseen. Päiväkirjaa kirjoittamalla opiskelija saattaa tulla tietoisemmaksi omista kokemuksistaan sekä työnsä tarpeista. (2002: 351.)

Arvioinnin tukena käytimme myös työparikeskustelua, johon osallistuimme vain me ohjaajat. Vertaispalautteen avulla kävimme läpi toimintaamme, ohjaamistamme ja mahdollisia ongelmatilanteita. Keskustelujen avulla pystyimme myös tarvittaessa kehittämään tai muuttamaan toimintaamme helposti. Työparikeskusteluissa tärkeää on pyrkiä olemaan rehellinen itselle ja toiselle. Keskustelut ovat tärkeitä ja hyödyllisiä, sillä työparikeskusteluiden avulla saatu palaute omasta työstä on välitöntä ja rehellistä. Ulkopuolinen havainnoitsija Pähkinärinteiden koulun kuraattori seurasi toimintaamme kahtena päivänä ja antoi meille palautetta suullisesti ja havainnointilomakkeella (liite 2). Näiden lisäksi täytimme itse jokaisen leiripäivän jälkeen havainnointilomakkeen (liite 2). Lomakkeen täytimme yhdessä ja se toimi myös työparikeskustelujemme tukena.

5 TALVILOMALEIRIN TAPAHTUMAT JA TULOKSET

5.1 Talvilomaleirillä sattui ja tapahtui

Seuraavissa kappaleissa kerromme leiriä edeltävät tapahtumat, leiriviikon tapahtumat ja pyrimme tuomaan myös leirin tunnelman ja kokemukset ilmi. Arvioimme myös toiminnalle asetettujen tavoitteidemme saavuttamista. Arvioinnissa käytimme hyväksemme kolmea eri näkökulmaa eli lasten, ulkopuolisen havainnoitsijan ja meidän omaamme.

5.1.1 Tapahtumat jotka johtivat Talvilomaleirin syntyyn

Opinnäytetyön aiheen valitsimme Tikkurilan Laurean hankemarkkinoilta 9. syyskuuta vuonna 2009. Silloin hanke kulki vielä ETAM - nimen alaisuudessa. ETAM-hanke loppui sen vuoden lopussa ja tilalle tuli KKKK-hanke. KKKK-hanke jatkoi siitä mihin ETAM-hanke jäi. KKKK - lyhenne tulee Kivan Koulun Kivat Kerhot - nimestä. Hankkeen tavoitteena on kerhotoiminnan lisääminen, sosiaalisten taitojen vahvistaminen ja verkostotyön käynnistäminen. Näihin tavoitteisiin pyritään yhteistyössä alueellisen verkoston kanssa jolloin samalla pyritään lisäämään alueen yhteisöllisyyttä. (Pähkinärinteen koulun Internet-sivut.) Hankkeen toiminnan aiheet ovat avainryhmän jäsenet, joiden kanssa mekin teimme yhteistyötä. Avainryhmän jäsenet olivat Pähkinärinteen alueella toimivien yhdistysten ja järjestöjen edustajia. Lisäksi mukana olivat Vantaan kaupungin nuorisopalvelujen edustaja ja seurakunnan edustaja.

Otimme yhteyttä Pähkinärinteen koululle ja siellä oltiin heti innostuneita ottamaan meidät mukaan hankkeeseen. Saimme hyvin vapaat kädet suunnitella hankkeen tavoitteiden mukaista toimintaa. Tehtävänämmä oli järjestää koululle jonkinnäköistä kerhotoimintaa. Saimme ajatuksen järjestää lapsille loma-ajankohtaan toimintaa. Taustalla tässä ajatuksessa oli järjestää toimintaa lapsille, jotka viettivät loma ajan kotona. Ajatus sai positiivista palautetta Avainryhmältä ja näin ryhdyimme työstämään ajatusta Talvilomaleiristä. Leiri vastasi hankkeen tavoitteita ja tarpeita. Hankkeessa meitä kiinnosti alusta asti sosiaalisten taitojen vahvistaminen ja tutustuttuamme aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen havaitsimme itsetunnon olevan kaiken alku. Niinpä päätimme sukeltaa aiheen syvyyksiin ja niin lähti muodostumaan nyt edessäsi oleva kirjallinen tuotos.

Toimintaan osallistuvat lapset saimme kokoon tekemällä yhteistyötä Pähkinärinteen koulun ensimmäisen ja toisen luokan opettajien kanssa. Lähetimme kaikille koulun 1-2-luokkalaisille oppilaille kotiin ilmoittautumislomakkeen (Liite 1), jossa kerroimme järjestämämme leirin ajankohdan ja sen tapahtumista pääpiirteittäin. Ilmoittautumislomakkeessa pyysimme leiristä kiinnostuneita lapsia palauttamaan lomakkeen omalle opettajalleen määräaikaan mennessä. Leiri osoittautui suosituksi, sillä ennakoilmoittautujia oli 17. Meillä oli jo ennen leiriä pieni konflikti työparien kesken, kun Jani olisi halunnut ottaa leirille kaikki ilmoittautuneet ja Antti halusi pitäytyä aikaisemmin sovitussa, enimmillään kahdessatoista lapsessa. Asia ratkesi Antin

hyväksi hänen hyvien perustelujensa vuoksi. Antin mielestä pystyimme paremmin huomioimaan yksilöt ryhmän ollessa pienempi ja lapset saavat toiminnasta myös enemmän irti. Myös koulun opettajat ja avainryhmä tukivat Antin kantaa asiassa. Leirin alkaessa Jani huomasi ja tunnusti Antin olleen oikeassa ryhmä koon suhteen. Opettajat valitsivat leirille osallistuvat 12 lasta ja ilmoittivat heidän perheilleen. Valintakriteerinä opettajat käyttivät ohjeidemme mukaan omaa harkintaansa, kuka lapsista hyötyisi leiristä eniten. Valinnat tekivät opettajat, koska he tunsivat oppilaat ennestään, kun meille he olisivat olleet vain nimiä paperilla. Näin pystyimme hieman määrittelemään, että saisimme leirille lapsia joita tällainen itsetuntoa tukemiseen pyrkivä toiminta palvelisi parhaiten.

Kartoitimme Talvilomaleirille osallistuvien lasten toiveita leirin suhteen käymällä koululla kuukautta ennen leiriä. Tapaamisen tavoitteena oli kartoittaa mitä lapset toivoivat leiriltä, tutustua molemmin puolin ennakkoon ja madaltaa heidän kynnystään osallistua leirille. Tilaisuuden aloitimme esittelemällä itsemme ja kertomalla omasta taustastamme. Tämän jälkeen puhuimme hieman leiristä, sen ideasta ja mahdollisesta sisällöstä. Sitten jokainen lapsi sai esitellä itsensä ja kertoa harrastuksistaan ja mitä toiveita heillä oli leirin suhteen. Saimme lapsilta paljon ideoita leirin ohjelmaan ja toimintaan. Lapset toivoivat luistelua, sählyä ja hippoja. Otimme nämä toiveet huomioon tehdessämme leiriohjelmaa. Leirin aikana huomasimme myös tapaamisen psykologisen merkityksen, olimme lapsille leirin alkaessa tuttuja, eivätkä he ujostelleet meitä kovin paljoa. Tämä varmasti johtui siitä, että olimme aikaisemmin tavanneet ja tavatessamme olimme hauskoja ja rentoja omia itseämme.

Toiminnallisen osuuden järjestimme Pähkinärinteen koulun liikuntasalissa 22.2-26.2. Leiripäivä alkoi kello 10.00 ja päättyi kello 14.00 jokaisena leiripäivänä. Leirille osallistui keskimäärin 11 lasta päivittäin. Leirille olisi ollut tulossa enemmänkin lapsia, mutta rajasimme osallistujamäärän koulunhenkilökunnan avulla 12 lapseen. Jälkeenpäin tämä osoittautui järkeväksi ratkaisuksi, vaikka aluksi olimmekin hieman skeptisiä jättämään lapsia leirin ulkopuolelle. Toiminnan tavoitteena meillä oli turvallisuuden tunteen tukeminen ja lapsen itsetunnon vahvistaminen sekä oppia luomaan lapselle turvallinen ja itseluottamusta tukeva ympäristö. Valitsimme liikunnan ja leikin leirin teemaksi. Syitä tähän oli kaksi: Liikunta on lapselle hyvin tärkeää, se kasvattaa luonnetta, antaa rohkeutta ja lisää itsevarmuutta ja sitä kautta vahvistaa myös lapsen itsetuntoa sekä ohjaajina meidän molempien vahvat liikunnalliset taustat.

5.1.2 Maanantai

Lapset tulivat ensimmäisenä aamuna ajoissa paikalle ja olimme ottamassa heitä vastaan ulko-ovella jännittyneinä, mutta silti rennon optimistisinä. Meillä oli vahva luottamus omiin kykyihimme, olimmekin molemmat jo aikaisemmin työskennelleet lasten parissa. Jania ei hirveästi jännittänyt, sillä olihan hän ohjannut melkein vastaavanlaisia leirejä ennestään useita. Antti, joka muutenkin on taipuvaisempi stressaamaan asioita, oli silminnähden hermostunut.

Maanantai	
• 10.00	Leirin aloitus ja tutustuminen
• 10.20	Tutustumisleikkejä
• 11.00	Sählyä
• 11.30	Välipala & vapaaleikki
• 12.30	Leirisäännöt ja leikkejä
• 13.40	Rentoutus ja palaute
• 14.00	Päivä päättyy

Kuvio 4. Maanantain leiriohjelma

Antin viimeisestä ohjauskokemuksesta lasten parissa oli kulunut jo useampi vuosi. Molempia meitä hieman jännitti miten ryhmä suhtautuisi meihin ja laatimaamme leiriohjelmaan. Ensimmäisen tapaamisen jälkeen leirin osallistujat olivat hieman muuttuneet, joidenkin lasten jäädessä pois ja joidenkin tullessa tilalle.

Tullessaan sisälle lapset olivat silminnähden jännittyneitä, mutta innoissaan. Tämä purkautui juoksentelulla ympäri salia. Ensimmäisenä päivä mukana oli 11 lasta, viisi poikaa ja kuusi tyttöä. Aloitimme ensimmäisen leiripäivän, kuten kaikki seuraavatkin, istumalla alas ja kertomalla päivän ohjelman. Tässä kohtaan lapsilla oli myös mahdollisuus kysyä, kyseenalaistaa tai kertoa jotain meille kaikille. Ensimmäisenä leiriaamuna jutustelu

oli äänekkästä ja aiheet usein levottomia tai selvästi keksittyjä juttuja. Päätimme aloittaa toiminnan ennen kuin lapset kyllästyisivät tai riehaantuisivat liikaa. Aloitimme tutustumalla toisiimme. Kaikki lapset eivät myöskään olleet toisilleen tuttuja, joten tutustumisleikit tulivat tarpeeseen. Lapset tulivat hyvin mukaan tutustumisleikkeihin ja muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta he kykenivät hyvin keskittymään tutustumisleikkeihin. Ne kaksi poikaa, jotka eivät 45 minuutin jälkeen, enää pystyneet tutustumisleikkeihin keskittymään olivat silminnähden hyvin vilkkaita tapauksia ja kyllästyivät leikkiin kuin leikkiin nopeasti. Uskomme myös, että alkujännityksellä oli myös oma osansa heidän malttamattomuuteensa. Tutustumisleikeissä pyrimme myös toiminnallisuuteen ja halusimme saada liikkeen avulla lapset tutuiksi toisilleen.

Olimme suunnitelleet tutustumisosion tarkasti ja varanneet siihen paljon aikaa. Tutustumisleikkejä olimme suunnitelleet useita ja jakaneet ne ohjaajien kesken. Leikimme viittä eri tutustumisleikkiä, joiden avulla ryhmäytimme ja tutustuimme toisiimme. Käyttämämme tutustumiskeinoja olivat nimipallo, kättelyleikki, nimi&liike, lännen nopein ja normaali esittely missä lapset kertoivat nimensä, luokkansa ja suosikki urheilulajinsa. Nimipallossa heitimme palloa toisillemme ja kerroimme nimemme. Kättelyleikissä jammaillimme musiikin tahdissa ja musiikin pysähtyessä he kättelivät ja kertoivat jonkin asian itsestään läheisimmälle lapselle. Nimessä & liikkeessä jokainen meistä kertoi nimensä ja teki haluamansa liikkeen. Lännen nopein kuulosti aluksi lapsista monimutkaiselta, mutta ymmärrettyään leikin idean he pitivät siitä. Leikissä piirin keskellä oleva lapsi osoittaa sormellaan yhtä piirissä olevaa ja sanoo tä-

män nimen, kyseinen lapsi menee kyykkyy ja hänen vierustoverinsa kääntyvät nopeasti kohtaamaan toisensa ja se kuka ensimmäisenä ehtii ”ampua” toisen, pääsee piirin keskelle. Leikien jälkeen jaoimme jokaiselle lapselle vielä nimilaput joita he pitivät koko ensimmäisen päivän rinnassaan. Tämän jälkeen leikimme lasten ehdottamia hippaleikkejä. Oli hyvä, että toimintamme oli vauhdikasta alusta alkaen, jolloin lapset pääsivät purkamaan jännitystään ja energiaansa. Käytimme paljon aikaa tutustumisleikkeihin ja leirin edetessä huomasimme sen olleen tuloksellista. Ilmapiiri rauhoittui ja lapset ottivat herkemmin kontaktia toisiinsa ja meihin heti ensimmäisestä päivästä alkaen. Turvallisen ilmapiirin luominen leirille oli siis jo hyvässä alussa.

Puolentoista tunnin liikkumisen jälkeen pidimme välipalatauon ja sen jälkeen lapsilla oli mahdollisuus leikkiä vapaasti liikuntasalissa ja käyttää vapaasti koulun liikuntavälineitä leikeissään. Välipala tauolla toinen meistä ohjaajista meni tyttöjen kanssa ja toinen poikien kanssa syömään välipalaa. Tämä oli hyvä hetki tutustua lapsiin paremmin. Ohjaajina me valvoimme toimintaa, autoimme ja osallistuimme lasten oma keksimiin leikkeihin. Lapset tulivat rohkeasti kysymään meiltä apua tai mukaan leikkiin. Renkaissa ja köysissä roikkuminen ja sähly olivat suosituimmat omatoimiset leikit. Vapaaleikki - osion jälkeen pelasimme kaikki sählyä sekajoukkuein. Kaikki lapset osallistuivat tähänkin toimintaan aluksi. Kaksi tytöstä jäi noin 20 minuutin jälkeen pois pelistä, he eivät vain halunneet pelata sählyä koska: *”sähly on tyhmää”*. Saimme tytöt kumminkin tulemaan takaisin peliin pieneksi hetkeksi kerrallaan kannustaen heitä ja keksimällä heille omia rooleja pelissä. Esimerkiksi luottopuolustaja, jota ilman joukkue ei pärjäisi ja ehdottamalla, että tytöt voisivat käydä pelin aikana ”vaihdossa” lepäämässä. Pelasimme sählyä noin puolituntia.

Koko päivän jatkuneen aktiivisen liikunnan jälkeen rauhoituimme ja istuimme alas keskustelemaan yhdessä leirin säännöistä. Yhteiset säännöt ovat turvallisuuden tunteen vahvistumisen kannalta oleellisia, koska yhteiset, selkeät rajat luovat turvallisen ympäristön lapselle toteuttaa itseään. Keskustelimme ensin yleisesti säännöistä ja rajoista jonka jälkeen aloimme tehdä yhteisiä leirisääntöjä. Meidän roolimme oli johtaa keskustelua ja pitää se asiallisena ja, että saavutimme keskustelun tavoitteen eli leirisääntöjen luomisen. Emme halunneet liikaa vaikuttaa lasten mielipiteisiin. Oli ensisijaisen tärkeää, että lapset muodostivat itse säännöt, eivätkä säännöt tulleet meiltä ohjaajilta. Aluksi lapset kokeilivat rajoja ehdottelemalla säännöiksi asiattomuuksia, kuten ”rään syömistä” ja ”turpaan vetämistä”, mutta emme ohjaajina kuitenkaan lasten ehdotuksista hätkähtäneet tai alkaneet torumaan lapsia, emme vaan antaneet vastaavanlaisille ideoille enempää huomiota. Hetken kuluttua epäasiallisia ehdotuksiakin esittäneet lapset alkoivat antaa asiallisia ehdotuksia ja saimme yhdessä luotua toimivat säännöt leirille. Lapset muodostivat seuraavat säännöt leirillemme: Kysy lupaa jos haluat mennä varastoon, Ole reilu kaveri, Kuuntele ohjaajia, Pysytään salissa/pukuhuoneessa, Siivotaan yhdessä, Osallistutaan kaikkeen tai ainakin kokeillaan. Nämä kaikki kuusi sääntöä tuli lapsilta,

joskin me hieman autoimme lopullisen sanamuodon kanssa. Emme halunneet sääntöihin kieltoja, vaan halusimme niiden olevan positiivisessa muodossa.

Jokaisen päivän toimintojen lopuksi teimme loppurentoutuksen, jossa lapset makasivat varastosta haetuilla patjoilla rentoutuksen rauhoittavan musiikin soidessa taustalla. Loppurentoutus tehtiin, jotta lapset rentoutuisivat toiminnallisen päivän päätteeksi ja pystyisivät keskittymään paremmin palautelomakkeen täyttämiseen. Tämä osio ei mennyt hyvin, osa syytä oli varmasti se, että lapset olivat jo istuneet paikallaan puoli tuntia sääntöjä suunnitella ja myös musiikki valintamme oli todella huono. Musiikki ei ollut rentouttavaa vaan oli liian riehakasta loppurentoutumiseen. Lapset pyörivät patjoillaan hihittäen ja toistensa kanssa keskustelen ja välillä seisomaan noustun. Emme onnistuneet rauhoittamaan lapsia lukuisista yrityksistämme huolimatta. Lopetimme rentoutuksen aiottua nopeammin, ennen kuin tilanne olisi riistäytynyt täysin käsistä.

Onnistuimme välttämään katastrofin ensimmäisenä leiripäivänä ja rentoutumisen jälkeen opastimme lapsia palautteen annossa. Luimme yhdessä lomakkeen läpi kohta kohdalta ja avasimme jokaisen kohdan lapsille. Tämän jälkeen teimme tunne-janat aiheista oliko leirillä kivaa tänään ja jännittykö sinua tänään tulla leirille. Päätimme päivän jakamalla leiriohjelman lapsille ja kiittämällä heitä kivasta ja onnistuneesta ensimmäisestä leiripäivästä. Eräs lapsista kommentoi ensimmäistä leiripäivää palautelomakkeessa runolla: *”Leirillä oli mukavaa, täällä aina juosta saa, nyt on kotiinlähden aika, nyt on täällä talven taika”*

5.1.3 Tiistai

<div data-bbox="496 1368 612 1413">Tiistai</div>
<ul style="list-style-type: none"> • 10.00 Päivän aloitus • 10.20 Luistelu • 11.00 Luistelu • 11.30 Välipala & vapaaleikki • 12.30 Koripallo • 13.40 Rentoutus ja palaute • 14.00 Päivä päättyy

Kuvio 5. Tiistain leiriohjelma

Tiistaiamuna kokoontuimme jälleen aamulla saliin ja oitimme nimenhuudon ja keskustelimme lasten kanssa heidän aamustaan ja eilisestä päivästä. Tämän aamuinen keskustelu sujui rauhallisemmin ja eilistä useampi lapsi otti osaa keskusteluun. Kaikki lapset eivät osallistuneet keskusteluun. Keskusteluun osallistuvat olivat pääasiassa niitä lapsia, joiden kanssa olimme ehtineet eilen ottaa enemmän kontaktia ja jotka olivat hakeneet meihin kontaktia. Tänään lapsia oli paikalla kymmenen, neljä poikaa ja kuusi tyttöä. Poissa oleva poika oli ilmoittanut poissaolostaan. Lapset olivat selvästi rauhallisempia kuin edellispäivänä ja ottivat meihin rohkeasti kontaktia niin verbaalisesti kuin fyysisesti heti aamusta alkaen. Kävimme yhdessä läpi päivänohjelman ja tämän jälkeen läh-

dimme luistelemaan koulunkentälle. Kaikilla lapsilla oli omat luistimet mukana ja olimme varanneet luisteluun kaksi tuntia aikaa, koska lapset olivat ennakkotapaamisessamme toivoneet paljon luistelua.

Kentälle päästyämme aloitimme suunnitelmien mukaisesti vapaalla luistelulla ja sokkelohipalla sekä Kuka pelkää mörköä? -leikillä. Sokkelohipassa lapset luistelivat hippaa pakoon auriamme reittejä hyväksikäyttäen. Kuka pelkää mörköä, on sama leikki kuin klassikkoleikki Kuka pelkää mustaa miestä, mutta nykyään poliittisesti korrektimmalla nimellä. Lapset kuitenkin väsyivät nopeasti luisteluun ja halusivat lähteä takaisin sisään. Syitä väsymykseen oli muun muassa kylmyys, lumisade, joka hankaloitti hieman luistelua ja väsymys luistimien kantamisesta leirille. Osa lapsista halusi kuitenkin jäädä vielä luistelemaan, joten päätimme, että toinen ohjaaja lähtee halukkaiden mukaan sisälle ja toinen jää pelaamaan ulos jääkiekkoa halukkaiden kanssa. Ulos Antin kanssa jäi neljä lasta ja sisälle Jani kanssa meni kuusi lasta.

Sisällä leikimme erilaisia hippoja ja leikkejä lasten kanssa. Leikimme leikkivarjolla karusellia, kissaa ja hiirtä ja teimme erilaisia telttoja. Karusellissa kaksi lasta menee leikkivarjon keskelle ja muut juoksevat varjoa pidellen ympyrää. Kissassa ja hiiressä kissa metsästää varjon päällä hiirtä joka on varjon alla. Teimme telttoja, mihin menimme lasten kanssa kokonaan sisälle ja sellaisia telttoja mihin mahtuivat vain päät. Tiistaina pelasimme myös ensimmäistä kertaa Toffeeta, josta muodostui lopulta leirin suosikkileikki. Toffeessa lapset muodostavat piirin maaten selällään käsi kädessä. Yksi lapsista, tässä tapauksessa me ohjaajat, yrittää jaloista vetämällä irrottaa lapsen piiristä. Tässä onnistuessaan piiri sulkeutuu ja irralleen jääneestä tulee myös irrottaja.

Välipalalla jakauduimme taas pukuhuoneisiin syömään välipalaa ja keskustelemaan lasten kanssa. Tämä osoittautui hyväksi käytännöksi tutustua lapsiin ja toteutimmekin tätä käytäntöä jokaisena leiripäivänä. Lapset olivat myös paremmin oivaltaneet vapaanleikin mahdollisuudet ja olivat jo pitkin päivää suunnitelleet mitä tekisivät silloin. Tytöt halusivat patjoja ja renkaita ja köysiä ja rakentelivat omia temppuratojaan. Tyttöjen leikki sujui hyvin ja rauhallisesti. Kaikki tytöt leikkivät ja rakensivat temppurataa yhdessä. Pojat pelasivat sählyä, koripalloa ja jalkapalloa. Pojat olivat hieman kärsimättömämpiä ja vaihtoivat peliä toistuvasti. Pojat kumminkin pelasivat koko ajan jotain ja sulassa sovussa. Ohjaajina jakaannuimme niin, että Antti pelasi poikien kanssa ja Jani auttoi tyttöjä temppuradan kanssa. Lapsilla oli hyvät leikit menossa joten annoimme heidän leikkiä puoli tuntia pidempään kuin ohjelmassa oli suunniteltu.

Vapaanleikin aikana huomasimme kuinka hyvin lapset tulivat keskenään toimeen ja kuinka kaikki leikkivät toistensa kanssa, eikä ketään jätetty leikin ulkopuolelle. Lapset tulivat rohkeasti kysymään ohjaajilta apua ja tulivat kertomaan omia asioitaan ja kokemuksiaan meille.

Lapset myös olivat oppineet käyttämään salin liikuntavälineitä hyvin leikkiensä apuna, tämä johtui heille ennestään tutusta, turvallisesta ympäristöstä. Tähän olimme pyrkineetkin järjestämällä leirin koulun tiloissa. Fyysinen turvallisuus omalta osaltaan auttoi myös psyykkisen turvallisuuden tunteen rakentumiseen. Tämä näkyi juuri siinä kuinka lapset jo toisena päivänä ottivat meihin estoitta kontaktia. Meille ohjaajille välittyi tunne, että olisimme tunteneet ja työskennelleet lasten kanssa jo tuntuvasti pidempään.

Seuraavaksi meillä oli vuorossa koripalloa. Tätä tuokiota oli myös seuraamassa ulkopuolinen havainnoitsijamme Pähkinärinteen koulukuraattori. Aluksi keskityimme pallon käsittelyyn ja kuljetuksiin erilaisten yksilöharjoitteiden avulla. Lapset kuitenkin menettivät nopeasti mielenkiinnon koska harjoitteet olivat haastavia, eivätkä kaikki lapset kyenneet näitä suorittamaan. Liian vaativiksi harjoitteiksi osoittautui kahdeksikon teko jalkojen ympärille ja muut hankalat tekniset pallon kanssa tehtävät harjoitteet. Emme olleet suunnitelmisamme ottaneet tarpeeksi huomioon lasten ikätason mukaisia motorisia valmiuksia. Lapset kuitenkin keksivät aluksi hienosti omia, vaihtoehtoisia tapoja, mutta pian he menettivät mielenkiintonsa koripalloa kohtaan ja menivät kentänlaidalle istumaan. Huomattuamme kuuden lapsen lopettaneen koripallon ja istuvat kentän laidalla, päätimme lopettaa harjoittelun ja aloittaa koripallopelin.

Kaikki lapset halusivat pelata sinisessä joukkueessa, emmekä onnistuneet jakamaan heitä tasapuolisesti kahteen joukkueeseen, koska he halusivat pelata samassa joukkueessa. Ratkaisimme asian haastamalla lapset koripallo-otteluun meitä ohjaajia vastaan. Lapset innostuivat tästä kovasti. Kaikki lapset eivät jaksaneet osallistua kauaa, vaan menivät istumaan ja tällöin keksimme heille jonkin muun tavan osallistua peliin. Heistä tuli kannattajia, tuomareita ja pisteenlaskijoita. Toiminnan aikana huomasimme kuinka hienosti ryhmämme oli hitsautunut yhteen. Lapset, jotka lähtivät 20 minuutin jälkeen pelistä, alkoivat kannustaa kiihkeästi omaa joukkuettaan huudoin ja tekemällä banderolleja. Huomasimme, että jokainen lapsi tuns toisensa nimeltä ja he olivat innoissaan oman joukkueen tehdessä koreja ja heidän joukkueensa kasvattavan etumatkaa ohjaajien joukkueeseen. Pelin tunnelma oli riemukas ja vapautunut, kaikki lapset olivat tavalla tai toisella mukana joukkueessa ja pelissä. Peli päättyi ohjaajien murska häviöön 28-6.

Pelin aikana lapset saivat onnistumisen kokemuksia tehdessään koreja. Annoimme paljon positiivista palautetta pelin aikana tapahtuneista suorituksista, kannustimme myös niitä lapsia osallistumisesta, jotka eivät osallistuneet suoranaisesti peliin, mutta joiden panos kannustajina, pisteenlaskijoina ja tuomareina oli ryhmähengen kannalta hyvin tärkeää. Antamalla positiivista palautetta ja onnistumisen kokemuksia lapsille edesautoimme lasten turvallisuuden tukemista. Häviöstä huolimatta me ohjaajat olimme hyvin tyytyväisiä pelin lopputulokseen.

Koripallon jälkeen pidimme loppurentoutumisen. Rentoutumisen ajaksi suljimme aina liikuntasalin valot, laitoimme rauhallista musiikkia ja pyysimme lapsia menemään selin makuulle. Tällä kertaa huiskuttelimme patjoilla kevyitä ilmavirtoja lasten vartalolle. Rentoutus meni eilistä paremmin ja lapset aidosti rauhoittuivat ja olivat hiljaa, osa jopa sulki silmänsä. Kahdella pojalla oli kuitenkin silmännähtävästi liikaa energiaa ja näin ollen he eivät kyenneet rauhoittumaan. Pyynnöstämme pojat olivat hiljaa, mutta liikehtivät rauhattomasti patjoilla ja naureskelivat toisilleen. Tämä ei kuitenkaan häirinnyt muun ryhmän rauhoittumista, joten siirsimme heidät muista hieman erilleen ja jatkoimme rentoutumista. Tiistain loppurentoutus meni siis jo paljon paremmin kuin maanantaipäivän. Tämän jälkeen teimme eiliseltä päivältä tutun tunnejanan ja pyysimme lapsia antamaan meille palautetta lomakkeen avulla. Ker tasimme lomakkeen kysymykset ja avasimme niitä lapsille. Kaikkien ollessa valmiita kiitimme heitä hienosta päivästä ja lähetimme heidät kotiin. Eräs lapsi oli kirjoittanut tiistain palaute-lomakkeeseen: *”On ollut tosi kivaal!”* ja toinen: *”Ihanaa, mukavaa, makoisaa, rauhaisaa, hauskaa riehuntaa, sitä leirillä luvataan”*

Leirin päivän jälkeen kokoonnuimme täyttämään havainnointilomaketta ja keskustelemaan päivän tapahtumista. Keskustelut alkoivat samalla tavalla kuin maanantaina, kunnes Antti otti esille häntä vaivanneen asian. Antin mielestä Jani ei antanut hänelle tarpeeksi tilaa ohjata ryhmää. Vaikka olimme sopineet ohjausvastuun jakamisesta dominoi Jani liikaa ohjaustilanteita, eikä antanut Antille tarpeeksi tilaa. Jani puolestaan koki antavansa tarpeeksi tilaa Antille. Janin mielestä hänen, kokeneempana piti myös olla enemmän esillä. Tästä muodostui hyvin kiihkeä väittely, joka yltyi aina konfliktiksi asti. Tässä työssä emme voi toistaa keskustelun aikana käytyä dialogia sen siveettömän verbaalisen annin vuoksi. Voimme vain todeta kiistan saaneen nopeasti tulta alleen. Hiilloksen sammuttua kykenimme havaitsemaan ja tarkastelemaan konfliktin tarpeellisuutta ja pohdimme omilla tahoillamme entistä tarkemmin työparityöskentelyämme.

Selvisimme konfliktista hyvin ja se paransi entisestään yhteistyötämme ja henkilökohtaisia välejäme. Konfliktista selviäminen ja sen purku oli mahdollista, koska olimme hyviä ystäviä ja tottuneet työskentelemään ja riitelemään keskenämme aikaisemmissa projekteissa. Näin pahaa konfliktia emme olleet aikaisemmin läpi käyneet, mutta jälkepäin olimme hyvillämme sen läpikäynnistä, sillä se puhdisti ilmaa välillämme ja mahdollisti paremman yhteistyön tulevaisuudessa. Myöhemmin tajusimme tämän konfliktin olleen myös leirin kannalta käänteentekevä. Se mahdollisti tehokkaamman yhteistyön ja avoimemman ohjaustyön. Näin työ-määrä tasaantui ja lapset saivat nauttia molempien ohjaajien ammattitaitoisesta ohjauksesta.

5.1.4 Keskiviikko

Me ohjaajat tulimme keskiviikkona koululle hieman aikaisemmin, koska tempuradan ko-koamiseen piti varata aikaa. Lapsia saapui leirille 12, heistä 5 poikia ja 7 tyttöä. Lapset ha-

Keskiviikko

- 10.00 Päivän aloitus
- 10.20 Temppurata
- 11.00 Leikkejä
- 11.30 Välipala & vapaaleikki
- 12.30 Ulkoleikkejä
- 13.40 Rentoutus ja palaute
- 14.00 Päivä päättyy

Kuvio 6. Keskiviikon leiriohjelma

yrittivät ensin itse sanoa ja korjata tilanteen ja jos se ei toiminut, kertoivat he välittömästi meille ohjaajille. Tämän jälkeen me puutuimme asiaan ja pyysimme lasta menemään omalle paikalleen. Lapset tottelivat meitä hyvin, vaikka välillä he testasivatkin meitä. Meistä testaaminen kuului asiaan ja oli merkki siitä, että lapset uskalsivat sanoa meille vastaan ja kokiivat siis olonsa turvallisiksi. Annoimme lasten kiertää temppurataa kunnes huomasimme heidän keskittymisensä rupeavan hiljalleen herpaantumaan ja vaihdoimme hippoihin ja leikkeihin.

Kävimme läpi monenlaisia hippoja ja leikkejä varsin nopeissa sykleissä, mitä selvästi edesauttoi lasten innostumista ja keskittymistä. Oli selvästi huomattavaa, että lapset jaksoivat paljon paremmin toimia yhdessä hipoissa ja leikeissä, kuin esim. joukkuepeleissä. Hipat ja leikit eivät vaadi lapsilta mitään erityisiä taitoja, eivätkä ne pistä lapsia mihinkään arvojärjestykseen. Hipoissa ei ole voittajia tai häviäjiä ja lasten on helpompi tämän vuoksi osallistua ja eläytyä niihin. Hipoista varsinkin vampyyrihippa osoittautui suosituksi ja tietysti toffeesta lapset olivat taas hyvin innoissaan. Onnistuneesti sujuneiden leikkien ja hippon jälkeen purimme yhdessä lasten kanssa aikaisemmin tekemämme temppuradan, jonka jälkeen me nimme syömään välipalaa. Vapaassa leikissä toiminta oli varsin edellisten päivien kaltaista - pojat keskittyivät sählyyn ja jalkapalloon, tyttöjen jäljitellessä temppuradalta tuttuja toimintoja.

Olimme alun perin suunnitelleet ruokailun jälkeen ulkoleikkejä, mutta lapsilta asiaa tiedusteltuamme huomasimme, etteivät kaikki olleetkaan halukkaita lähtemään ulos. Ratkaisimme asian niin, että Antti meni halukkaiden kanssa ulos leikkimään ulkoleikkejä ja Jani jäi loppu-

vaitsivat saliin tullessaan valmiin temppuradan ja olivat selvästi innoissaan temppuradasta, eivätkä malttaneet millään odottaa sinne temppuilemaan pääsemistä. Alkukeskustelun ja nimenhuudon jälkeen siirryimmekin temppuradalle. Keskusteluun osallistui eilistä useampi lapsi, tosin tänäänkään siihen eivät osallistuneet kaikki lapset. Alkuun ohjeistimme miten kustakin temppuradan toiminnoista piti suunnilleen suoriutua ja painotimme ohjeistuksessa erityisesti oman vuoron odottamista sekä turvallisuutta.

Temppuradalle päästyään lapset etenivätkin temppuradalla lähestulkoon suunnitellusti ja jaksoivat jatkaa radalla kiertämistä varsin pitkään. Välillä joku lapsista yritti etuilla tai jättää tekevä jottain radan osuutta. Tällöin muut lapset

jen kanssa sisälle. Ratkaisimme tilanteen hyvin jakamalla ryhmän kahtia, näin jokainen lapsi sai valita sisä- ja ulkoleikkien väliltä mieleisensä ja lapset saivat myös toiminnan aikana enemmän yksilöllistä huomiota ryhmien ollessa pienempiä. Ryhmät jakaantuivat tasan, kuusi lasta kumpaankin. Ulkoleikki toimi hyvin ja lapset jaksoivat hyvin leikkiä koko toiminnalle varatun ajan. Ulkona he leikkivät Kirkonrottaa, mikä sai lapset todella innostuneeksi, tästä esimerkkinä erään pojan kommentti Antille sisälle tultaessa: *”Oli tosi kivaa kun pääs leikkimään ulos kirkkistä sun kaa”*. Lapset nauttivat kun saivat yksilöllistä huomiota osakseen ja jaksoivat leikkiä yhtä leikkiä paljon normaalia kauemmin.

Sisäleikissä toteutettiin lasten toiveita, joka tällä kertaa tarkoitti leikkivarjolla tehtyjä erilaisia leikkejä ja pelejä, jotka osoittautuivatkin onnistuneiksi vaihtoehtoiksi. Aluksi Jani ehdotti leikkejä mistä lapset valitsivat haluamansa, mutta muutaman leikin jälkeen lapset alkoivat kehittää ensin variaatioita leikeistä ja sen jälkeen kokonaan omia leikkejään. He esimerkiksi tekivät leikkivarjosta pussin ja raahasivat vuorotellen toisiaan pussin sisällä ympäri salia. Salissa oli hyvä tunnelma leikin ajan ja jokainen lapsi osallistui leikkiin. Ohjaajana Jani otti tarkastelijan roolin, koska lapset osasivat selvästi toimia hienosti keskenään. Tarkastelijan roolissa Jani havaitsi kuinka hienosti lapset ottivat toisensa huomioon ja antoivat toisilleen mahdollisuuden osallistua leikkiin tasavertaisina. Leikin aikana oli myös keskustelua siitä, voisiko Marja tulla leirin jälkeen Lissulle kylään. Tämä kertoi siitä, että nämä ennen leiriä toisilleen tuntemattomat tytöt olivat onnistuneet luomaan leirin aikana kaverisuhteen.

Päätimme päivän tuttuun tyyliin loppurentoutukseen ja palautelomakkeen täyttämiseen. Loppurentoutuksessa kokeilimme tällä kertaa pallorentoutusta, joka toimi aikaisempia rentoutumismenetelmiä paremmin. Tänään jokainen lapsi kykeni rauhoittumaan ja olemaan hiljaa rentoutumishetken ajan. Lapset silminnähdessä nauttivat meidän ohjaajien pyöritellessä siilipalloa pitkin heidän käsiään ja jalkojaan. Kysyimme jokaiselta lapselta ennen pallohierontaa, sopiiko se heille. Jokainen lapsi antoi meidän hieroa heitä pallolla ja olivat rentoutuneita. Tämä jos mikä kertoi meille, että lapset luottivat meihin ja tunsivat olonsa turvalliseksi.

Leiripäivä oli ohjauksen kannalta tähän asti sujuvin, mikä tuli esiin ohjaajien kommunikaationa ja lasten tyytyväisyytenä. Oman osansa meille ohjaajille tästä tunteesta antoi eilinen konfliktimme ja sen onnistunut purku, joka selvästi oli vaikuttanut rooleihimme ohjaajana positiivisesti. Jani antoi Antille enemmän aikaa ja vastuuta ohjaamiseen. Tämän takia Antti oli paljon vapautuneempi ja rennompempi, jolloin lapset ottivat entistä enemmän kontaktia häneen. Lapset olivat hienosti omaksuneet leirin säännöt ja osasivat myös itse pitää huolen niiden noudattamisesta. Ryhmähenki oli parantunut entisestään ja se näkyi erityisesti siivotessamme tempurataa pois. Jokainen lapsi osallistui siivoukseen ja lapset auttoivat toinen toisiaan painavien patjojen kanssa. Kysyimme päivän päätteeksi lapsilta, haluaisivatko he mennä suunnitelman mukaisesti luistelemaan huomenna. Lapset eivät olleet innostuneita luistelusta, joten päätimme tehdä jotain muuta luistelun tilalla huomenna. Keskiviikkopäivää lapset oli-

vat palautelomakkeeseen kuvanneet seuraavasti: *”Tänään oli kivaa, kun oltais kaverilla!”*, *Leirille oli tulla kivaa!”* ja *”Leirillä on mukavaa, kaikki leikkiin otetaan. Syödään myöskin välipalaa, kyllä kotona kerrotaan.”*

5.1.5 Torstai

Torstai
<ul style="list-style-type: none"> • 10.00 Päivän aloitus • 10.20 Luistelu • 11.00 Luistelu • 11.30 Välipala & vapaaleikki • 12.30 Sähly • 13.40 Rentoutus ja palaute • 14.00 Päivä päättyy

Kuvio 7. Torstain leiriohjelma

Torstaipäivä alkoi kuten edellisetkin päivät nimenhuudolla ja lasten kanssa keskustelulla. Lapset kertoivat aamun tapahtumista tai jostain mieleenpainuvasta tapahtumasta sen jälkeen kun olivat eilispäivänä lähteneet leiriltä. Näissä aamu keskusteluissa pyrimme aina antamaan jokaiselle halukkaalle puheenvuoron ja ottamaan jokaisen lapsen huomioon. Tänä aamuna tuntui, kuin jokaisella lapsella olisi ollut jotain sanottavaa. Keskustelu hajaantui siten, että osa kertoi Antille asiansa ja toiset Janille. Emme onnistuneet pitämään muita lapsia hiljaa yhden kertoessa asiaansa, sillä lapset olivat liian innoissaan, eivätkä malttaneet odottaa puheenvuoroaan. Ohjaajina päätimme, että on tärkeämpää, että kaikki lapset saavat kertoa tarinansa, kuin pitää kiinni puheenvuoroista. Näin jaoimme lapset heidän sitä huomaamatta kahtia ja otimme molemmat omat ryhmämme kääntymällä heidän puoleensa. Tämä oli helppoa, sillä istuimme aina puoliympyrässä meidän ohjaajien ollessa lasten edessä.

Leirille oli tänä aamuna saapunut 10 lasta, viisi poikaa ja viisi tyttöä. Tämän päivän ohjelma meni kokonaan uudestaan, sillä emme lasten toivomuksesta menneet luistelemaan vaan jäimme sisälle. Muutimme koko päivän ohjelmaa ja aikataulua. Aluksi leikimme muutamaa uutta hippaa ja lasten toivehippoja ja sen jälkeen pelasimme sählyä joukkueilla tytöt vastaan pojat. Ohjaajat pelasivat tyttöjen joukkueessa ja näin hieman tasoittivat peliä. Peli oli puolin ja toisin reilua ja ohjaajien innostamana kaikki lapset olivat mukana pelissä alusta loppuun asti. Pelasimme sählyä puolitoista tuntia, meistä oli yllättävää, että kaikki lapset jaksoivat pelata niin hyvin ja kauan. Emme olisi odottaneet leirin tyttöjen jaksavan sählyä niin kauan, mutta olimme positiivisesti yllättyneitä kun he jaksoivat. Aikaisemmissa peleissä kaikki tytöt eivät jaksaneet pelata kovinkaan kauaa. Peli päättyi poikien 4-1 voittoon. Meistä ohjaajista pelin paras hetki oli kun tytöt tekivät oman maalinsa. Tytöt olivat niin aidosti innoissaan tekemästään maalista ja se toi heidän peliinsä uuta energiaa, mikä ei loppunut edes poikien

tehdessä maaleja heidän maaliinsa. Tytöt olivat myös innoissaan mahdollisuudesta toimia maalivahtina ja kokeilla päällensä maalivahdin varusteita.

Välipalalla keskustelimme lasten kanssa pääasiassa huomisesta keilausretkestä ja siitä mitä he tekisivät kun olisivat syöneet välipalansa. Vapaassa leikissä pojat pelasivat jalkapalloa ja sähkölyä Janin kanssa ja Antti auttoi tyttöjä köysien ja renkaiden kanssa, tyttöjen rakentaessa jälleen uusia tempuratoja. Lapset olivat hyvin itseohjautuvia ja tiesivät mitä saivat tehdä ja mistä tarvittavat välineet löytyisivät. Ohjaajina roolimme oli tarkkailla toimintaa ja lasten niin halutessa olla mukana heidän keksimissään leikeissä tai peleissä. Leikimme ja pelailimme heidän kanssaan ja tunnelma oli, kuten aina, vapaa, iloinen ja rento. Lapset nauttivat silminnähdessä toistensa seurasta ja yhdessä olemisesta. Ulkopuolinen havainnoitsijamme oli läsnä aamupäivän. Lapset hyväksyivät hänen läsnäolonsa hyvin. Olimme tähdentäneet heille, että hänen tehtävä on tarkkailla meitä ohjaajia, ei lapsia.

Vapaaleikki osuus oli kuin huomaamattaan pidentynyt viikonaikana tunnista vähintään puoleentoista tuntiin. Olimme huomanneet lasten pitävän vapaasta leikistä todella paljon ja olimme sopineet, että annamme heille aikaa ja tilaa toteuttaa itseään leikin avulla. Lisäksi tämä oli meille ohjaajille oiva tilaisuus tarkkailla lapsia. Siivottuamme yhdessä vapaanleikin jäljet, otimme muutamia rauhallisempia leikkejä, joihin kuului muun muassa läpsy ja rikkinäinen puhelin. Näitä leikkejä leikittiin istualleen piirissä ja ne vaativat lapsilta kärsivällisyyttä odottaa omaa vuoroaan. Nämä eivät kuitenkaan sujuneet hyvin, koska lapset eivät malttaneet olla paikoillaan ja odottaa vuoroaan rauhallisesti. Leikimme leikkejä noin 20 minuuttia, jonka jälkeen näimme, että lasten oli pakko päästä purkamaan energiaansa. Päätimme jatkaa toimintaa menevimmillä leikeillä. Menevämpiin leikkeihin kuului tällä kertaa mustekala-, ameeba- ja ketjuhippa. Lisäksi leikimme lasten suosikkileikkiä Toffeeta. Tästä lapset innostuivat jälleen ja saimme rauhallisten leikkien aikana laskeneen tunnelman taas nousemaan.

Jatkoimme leikkimistä aina rentoutumiseen asti. Tähän olimme päivittäin varanneet aikaa noin viisi minuuttia ja tämän jälkeen loppuarvioinnille noin 15 minuuttia. Rentoutumisessa käytimme jälleen palloja musiikin soidessa taustalla. Lapset osasivat jo hyvin rauhoittua rentoutumisen ajaksi. Tämän päivän rentoutuminen oli leirin onnistunein. Kaikki lapset, jopa vilkkaimmat pojat, makasivat patjoilla rauhallisesti silmät kiinni ja nauttivat antamastamme hieronnasta siilipalloilla. Lasten rauhallisuuteen oli varmasti osa syynä riehakkaat hipat ennen rentoutusta, mutta myös se, että lapset luottivat meihin ohjaajiin ja uskalsivat rauhoittua ja nauttia tilanteesta. Olihan kyseessä jo tutuksi käynyt tapahtuma. Palautteen lapset osasivat tehdä jo hyvin omatoimisesti ja autoimme vain tarvittaessa muutamaa lasta. Palautteen jälkeen kiitimme lapsia jälleen hyvin onnistuneesta päivästä. Lapset puhuivat jo huomisesta, viimeisestä leiripäivästä ja kyselivät järjestetäänkö leiriä ensivuonna ja kertoivat kuinka heidän nuoremmat sisaruksensa haluaisivat myös osallistua leirille. Torstaina lapsilta irtosi seu-

raavia kommentteja palautelomakkeeseen: ”Haluaisin tänne joka päivä.”, ”Tänään oli kivaa” sekä mystinen kommentti: ”Läpä, raka, rakasus, oja.”

5.1.6 Perjantai

Perjantai
<ul style="list-style-type: none"> • 10.00 Päivän aloitus • 10.20 Keilaus • 11.00 Keilaus • 11.30 Välipala & vapaaleikki • 12.30 Toiveleikit & pelit • 13.40 Rentoutus ja palaute • 14.00 Leiri lopetus

Kuvio 8. Perjantain leiriohjelma

Viimeisenä leiripäivänä lapsia tuli paikalle 10. Lapsilla oli aamulla paljon asiaa ja lapset olivat innoissaan, koska olimme lähdössä keilaamaan Myyrmäen keilahalliin. Nimenhuudon ja pikaisen keskustelutuokion jälkeen lähdimme vapaamuotoisessa parijonossa kävelemään bussipysäkille. Retki keilaamaan oli lapsille makсутon, bussimatkat ja keilauksen sponsoroivat meille monitoimitila Arkki. Matka keilaamaan sujui rauhallisesti, vaikka lapset olivat hyvin innoissaan keilauksesta. Bussimatkan aikana jouduimme pyytämään lapsia olemaan hiljempaa bussissa, sillä heidän innostunut puhe lunsu kuului koko bussiin, tästä huolimatta pääsimme perille ehjin nahoin ja iloisella mielellä. Useimmille lapsille tämä oli ensimmäinen kerta keilaamassa. Olimme varanneet kolme rataa ja jaoimme lasten toiveiden mukaan lapset radoille. Kenkien vaihto ja radoille meno sujui rauhallisesti, lapsille löytyi oikean kokoiset kengät ja he löysivät omat ratansa.

Keilaaminen oli lapsille aluksi hyvin haastavaa ja he tarvitsivat, alkuinnostuksen laantuessa, paljon kannustusta ja positiivista palautetta päästäkseen yli alun hankaluuksista. Ohjaajina kiinnitimme huomioita lasten kannustamiseen ja siihen, että lapset oppivat keilauksen perussäännöt. Onnistuimme tässä hyvin, alun vaikeuksien takia moni lapsista oli lopettamassa keilausta, koska pitivät sitä liian vaikeana. Neuvoimme ja opastimme keilauksen saloihin, annoimme yksilöllistä palautetta ja huomiota lapsille ja näiden keinojen avulla saimme lapset yrittämään uudestaan kunnes he saivat takaisin innostuksensa onnistumisten kokemusten kautta. Lapset luottivat meidän opastukseemme ja antoivat meidän auttaa, usein he jopa tulivat itse kysymään apua tai neuvoa. Keilaus tunti oli hyvin hektinen meille ohjaajille ja olisimme tarvinneet neljä paria silmiä ja kuusi kättä, jotta olisimme voineet täyttää jokaisen lapsen tarpeet silloin kuin he sitä tarvitsivat. He olivat uudesta kokemuksestaan hyvin innoissaan ja halusivat jakaa kaikki kaatonsa ja heittonsa kanssamme. Pyrimme vastaamaan tähän heidän tarpeeseensa niin hyvin kuin pystyimme.

Lopulta kaikki jaksivat keilata koko varatun tunnin ja olivat hyvin innoissaan uudesta kokemuksestaan. Moni lapsista ilmaisi halunsa tulla myöhemmin keilaamaan vanhempiensa kanssa.

Lapset olivat myös saaneet ottaa mukaan hieman taskurahaa ja ostivat keilauksen jälkeen kahviosta makeisia. He olivat innoissaan ja jopa tohkeissaan ostoksistaan. Tämän jälkeen lähdimme bussilla takaisin koululle syömään välipalaa. Bussimatka takaisin koululle meni kertoessa keilaustarinoita ja karkkia syödessä.

Välipalan nauttimiseen meni tavallista enemmän aikaa, koska lapset söivät myös jälkiruuksi ostamiaan makeisia. Tänään söimme myös välipalaa normaalia myöhempää keilausreissun takia, joten lapset olivat varmasti myös hyvin nälissään. Välipalan jälkeen, vapaassa leikissä, olimme todella yllättyneitä kun lapset alkoivat keskenään leikkiä leirillä aikaisemmin opittuja leikkejä ja hippoja. Tästä pääsimme hienosti jatkamaan toiveleikkien pariin. Lapsilla oli, kuten aina, paljon toiveita ja leikkejä mitä meidän olisi ehdottomasti leikittävä nyt viimeisenä päivänä. Niinpä järjestimme äänestyksen ja valitsimme sen mukaisesti leikit mitä leikimme viimeisellä tunnilla leiriä. Äänestyksessä lapset saivat ehdottaa leikkejä, jonka jälkeen jokainen nosti kätensä ylös jos halusi leikkiä kyseistä leikkiä. Leikimme kolmea eniten ääniä saanutta leikkiä, jotka olivat toffee, ameebahippa ja vampyyrihippa. Toiveleikkien jälkeen istuimme viimeistä kertaa alas täyttämään palautelomaketta, mikä sujui kaikilta lapsilta jo itsenäisesti.

Tämän jälkeen keskustelimme hieman jatkosta ja menneestä leiristä. Kerroimme lapsille kuinka paljon olimme nauttineet menneestä viikosta heidän kanssaan ja, että meille varmasti tulee ikävä heitä. Tämä on totta, sillä vaikka vietimme heidän kanssaan vain viisi päivää, tuntui meistä molemmista, että yhteinen taipaleemme olisi kestänyt paljon pidempään. Lapset ilmaisivat pitäneensä meistä ohjaajista tulemalla syliin keskustelun aikana ja kertomalla kuinka kivaa heillä oli ja utelemalla järjestetäänkö leiri ensi vuonna.

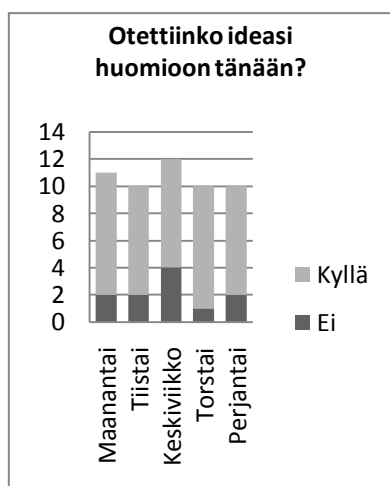
Leirin lopetuksen jälkeen lapset eivät halunneet alkaa pukea ja lähteä kotiin vaan jäivät saliin ja kieltäytyivät lähtemästä. Annoimme heidän juosta vapaasti jonkun aikaa, koska ymmärsimme leirin loppumisen olevan myös heille vaikeaa. Lasten leikkiessä ja juostessa ympäri salia useimmat lapsista tulivat vielä kahden kesken juttelemaan meille ja myös me ohjaajat saimme näin tilaisuuden sanoa hyvästit jokaiselle lapselle henkilökohtaisesti. Oli hienoa huomata, että jokainen lapsi tuli vuorollaan puhumaan kanssamme jotain. Jotkut lapset kertoivat avoimesti ikävöivänsä meitä, jotkut lapset kysyivät meiltä mitä aiomme tehdä leirin jälkeen ja yksi lapsi kysyi voisimmeko tulla opettajiksi heidän kouluunsa. Meille molemmille jäi leiristä todella hyvä fiilis. Viimeisenä päivänä lapset kirjoittivat palautelomakkeeseen seuraavaa: *"Kivaa! Maailma tykkää!"*, *"Kivaa"*, *"Lisää Toffeeta!"* ja *"Harmi kun leiri loppuu!"* Viikon aikaisten tapahtumien perusteella uskallamme väittää, että lapset luottivat meihin, kokivat olonsa turvalliseksi ja nauttivat leiristä.

5.2 Lapset äänessä

Lapset antoivat meille palautetta jokaisen päivän päätteeksi vastaamalla laatimiimme kysymyksiin. Lomakkeessa oli seitsemän kysymystä jonka lisäksi kysyimme päivittäin muutamia kysymyksiä tunnejanan avulla. Tunnejanassa lapset ottivat haluamansa paikan ohjaajien välisistä, kuvaamaan tunteitaan esitetystä kysymyksestä. Esimerkiksi oliko tänään kivaa leirillä - kysymykseen lapset sijoittuivat niin, että toisen ohjaajan luona oli kivaa ja toisen luona tyhmyä, tämän jälkeen lapset ottivat paikan janan varrelta. Lomakkeisiin vastaamisen lapset oppivat nopeasti ja jo leirin puolella välissä he osasivat täyttää lomakkeet itsenäisesti.

Arviointi ei ollut lapsille negatiivinen kokemus, vaan se muodostui rutiiniksi joka kuului jokaisen leiripäivän lopetukseen. Huomasimme kuitenkin joidenkin lasten täyttävän kysymyslomakkeen välillä nopeasti ja huolimattomasti. Tilanne oli vaikea, sillä emme halunneet mennä lapsen viereen täyttämään lomaketta yhdessä. Meistä oli tärkeää, että lapset saivat täyttää lomakkeet nimettöminä ja vailla huolta, että tunnistaissimme heidät lomakkeista. Tällaisissa tilanteissa kysyimme lapsilta olivatko he varmasti ymmärtäneet kysymykset ja täyttäneet lomakkeen mielestään oikein. Jos he olivat, jätimme asian siihen, tarvittaessa annoimme uuden lomakkeen. Lapset pitivät omien sanojensa mukaan lomakkeen täytöstä, koska siinä he eivät arvioineet itseään vaan leirin tapahtumia ja meitä ohjaajia. Uskomme lasten innostuksen johtuvan myös siitä, että me otimme heidän antamansa palautteen vakavasti ja pidimme sitä tärkeänä.

Lomakkeen ensimmäinen kysymys oli otettiinko ideasi huomioon tänään. Maanantaina yhdestätoista lapsesta kahden lapsen ideoita ei otettu huomioon. Tiistaina kaksi kymmenestä lapsesta koki saman. Keskiviikkona neljä kahdestatoista lapsesta, torstaina yksi kymmenestä ja

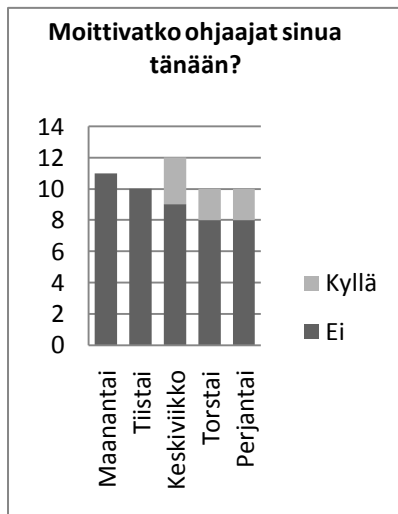

Kuvio 9. Otettiinko ideasi huomioon tänään?

perjantaina kaksi kymmenestä koki, että heidän ideoitansa ei otettu huomioon. Tällä kysymyksellä halusimme saada selville annoimmeko lapsille heidän mielestään tarpeeksi mahdollisuuksia vaikuttaa päivän ohjelmaan. Päästämällä lapset mukaan vaikuttamaan leirin ohjelmaan, toimintamme tulee lapsilähtöiseksi. Tiedostimme myös kuinka tärkeää on tiedostaa lasten omat odotukset leiriltä ja halusimme ottaa ne huomioon ohjelmassa. Päästämällä lapsi mukaan toiminnan suunnitteluun loimme lapselle turvallisuuden tunnetta ja leirille turvallista ilmapiiriä. Lapsilta saadun palautteen myötä onnistuimme ottamaan heidän ideoitansa hyvin huomioon leirin aikana. Välillä heillä oli niin paljon ideoita, että oli mahdotonta toteuttaa niitä kaikkia

ajanpuutteen vuoksi. Näissä tapauksissa ehdotimme yleensä äänestystä ja leikimme eniten ääniä saaneita leikkejä. Varsinkin keskiviikkona lapsilla oli todella paljon ideoita ja toteutim-

me niistä niin monia kuin vain pystyimme, mutta emme yksinkertaisesti ehtineet toteuttaa kaikkia.

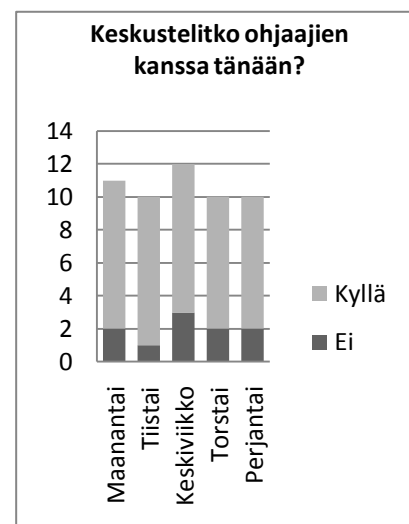
Kuvio 10. Moittivatko ohjaajat sinua tänään?

Toisena kysymyksenä kysyimme moitimme me ohjaajina lapsia. Maanantaina ja tiistaina emme yhdenkään lapsen mielestä olleet moittineet häntä. Keskiviikkona kolme lasta kahdestatoista oli kokenut tullessa moitituksi ja torstaina ja perjantaina kymmenestä lapsesta kaksi oli kokenut tullessa moitituksi. Tämä oli mielestämme hyvin tärkeä kysymys. Kiinnitimme huomioita palautteen antoon ja nimenomaan positiivisen palautteen antoon. Lapsen on tärkeää saada olla oma itsensä, ilman pelkoa nöyryytyksestä tai pilkasta. Vain tällaisessa positiivisessa ja turvallises-
sa ilmapiirissä lapsi uskaltaa luopua puolustusmekanis-
meistaan ja uskaltaa tuoda omat mielipiteensä julki. Sil-
loin lapsi pystyy ottamaan vastaan minäkuvallseen ristiri-
taista informaatiota. Kysymys on tärkeä määritellessä lei-

rin psyykkistä ympäristöä, sillä vain fyysisesti ja psyykkisesti turvallises-
sa ympäristössä lapsen
itsetunto voi kehittyä. Lomakkeesta saamiemme tulosten mukaan lapset kokivat, että emme
moittineet heitä leirin alussa, mutta leirin edetessä alkoi esiintyä vastakkaisia mielipiteitä.
Lapset ehkä kokivat rajojen kiinni pitämisen moittimisena ja lapset myös kokevat moittimisen
usein eritavalla.

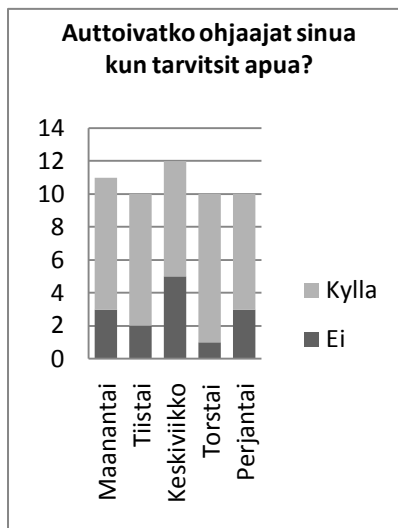
Kolmannella kysymyksellä halusimme tietää olimmeko lasten mielestä onnistuneet ottamaan jokaiseen kontak-
tia päivän aikana. Maanantaina yhdeksän yhdestätoista ilmoitti keskustelleensa ohjaajien kanssa päivän aikana. Tiistaina yhdeksän kymmenestä oli kommunikoinut oh-
jaajan kanssa ja keskiviikkona yhdeksän kahdestatoista. Torstaina ja perjantaina ohjaajien kanssa oli mielestään
keskustellut kahdeksan kymmenestä. Lapsen tuntiessa olonsa turvalliseksi hän ottaa kontaktia aikuisen hel-
pommin. Tietysti tietyt lapset ottavat kontaktia heti. Lapsi tarvitsee tuekseen turvallisen aikuisen ihmisen

joka kuuntelee ja keskustelee hänen kanssaan. Lasten ja ohjaajan välinen vuorovaikutus on välttämätöntä myös toiminnan onnistumisen takia. Keskustelu lasten kanssa on tärkeää luottamuksellisen suhteen luomisen kannalta. Huolimatta kovasta yrityksestämme ottaa kontaktia jokaiseen lapseen päivän aikana, emme selvästi onnistuneet siinä. Uskomme

Kuvio 11. Keskustelitko ohjaajien kanssa tänään?

ja on hyvin mahdollista, että tässä on kyse samoista lapsista jotka eivät kokeneet pääsevänsä kontaktiin ohjaajien kanssa.

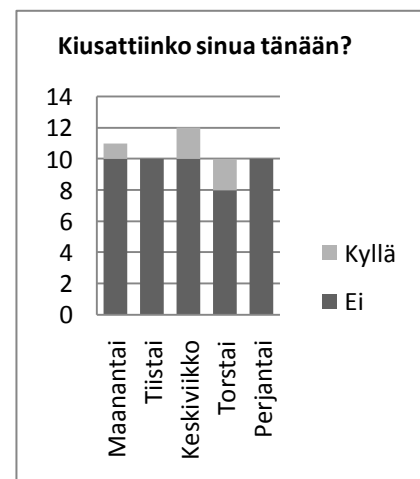

Kuvio 12. Auttoivatko ohjaajat sinua kun tarvitsit apua?

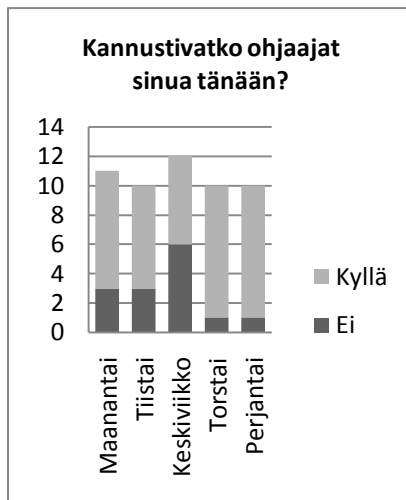
Neljäntenä kysymyksenä tiedustelimme lasten mielipidettä saivatko he tarvittaessa apua ohjaajalta. Maanantaina kahdeksan yhdestätoista koki saaneensa ohjaajilta tarvittaessa apua, kun taas tiistaina luku oli kahdeksan kymmenestä. Keskiviikkona kahdestatoista lapsesta vain seitsemän koki saaneensa ohjaajilta apua. Torstaina kymmenestä lapsesta yhdeksän oli kokenut saaneensa apua tarvittaessa kun taas luvut olivat perjantaina seitsemän kymmenestä. Kysymystä tarkastellessa on kiinnostava huomiota seuraaviin kahteen asiaan. Uskalsivatko lapset ottaa kontaktia ohjaajiin kun he tarvitsivat apua ja havaitsivatko ohjaajat lapsen avun tarpeen. Kaaviosta voimme havaita, että lapset eivät välttämättä uskaltaneet ottaneet kontaktia ohjaajiin tarvitessaan apua ja ohjaajat eivät myöskään

huomanneet apua tarvitsevia lapsia. Varsinkin keskiviikkona tämä oli vaikeaa, koska silloin lapsia oli enemmän kuin muina päivinä, tämä teki yksilöllisen huomioinnin haastavammaksi. Myös haastava tempurata varmasti nosti keskiviikon negatiivista lukua. Kumminkin valtaosa lapsista koki saavansa apua tarvittaessa. On tärkeää, että lapset kokivat saaneensa apua tarvittaessa, sillä tämän avulla turvallisuuden tunne lapselle kasvaa. Lapsi kokee aikuisen olevan siellä häntä varten ja auttavan ja tukevan häntä tarvittaessa.

Kysymys numero viisi, kiusattiinko sinua tänään, oli tärkeä lapsen turvallisuuden tunteen saavuttamiseksi ja määrittellessä leirin ympäristöä. Maanantaina yksi lapsi yhdestätoista koki tulleen kiusatuksi, kun taas tiistaina yksikään lapsista ei kokenut samaa. Keskiviikkona kaksi kahdestatoista ilmoitti kokeneensa kiusausta. Torstaina kaksi kymmenestä ilmoitti samoin ja perjantaina puolestaan kukaan ei kokenut tulleen kiusatuksi. Vain fyysisesti ja psyykkisesti turvallisessa ympäristössä lapsen itsetunto voi kehittyä. Lapsen on tärkeää voida olla oma, aito itsensä, vailla pelkoa kiusaamisesta, epäonnistumisesta ja nöyryytyksestä. Kiusaaminen ei selvästi ollut jatkuvaa tai yleistä leirin aikana, mitä palautteen perusteella voimme sanoa. Nämä yksittäistapaukset ovat silti valitettavia. Kokonaisuudessa onnistuimme mielestämme luomaan turvallisen ympäristön ja hyväksytyt olosuhteet leirille.

Kuvio 13. Kiusattiinko sinua tänään?

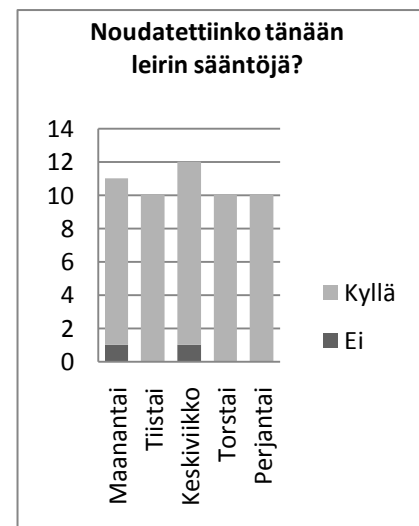
Kuvio 14. Kannustivatko ohjaajat sinua tänään?

Toiseksi viimeinen kysymys lomakkeessa oli kannustivatko ohjaajat sinua tänään. Palautelomakkeen mukaan maanantaina kahdeksan lasta yhdestätoista koki saaneensa ohjaajilta kannustusta. Tiistaina puolestaan seitsemän kymmenestä ilmaisi tulleen kannustetuksi. Keskiviikkona vain kuusi kahdestatoista sai ohjaajilta tarpeeksi kannustusta. Torstaina ja perjantaina yhdeksän kymmenestä koki saaneensa riittävästi kannustusta ohjaajilta. Kannustus eli positiivinen palaute on hyvin tärkeää lapsen itsetunnon kehitykselle. Lasten palautteen mukaan emme onnistuneet positiivisen palautteen annossa alkuvuokosta, mutta loppuvuokosta he kokivat saaneensa enemmän positiivista palautetta ja kannustusta. Kiinnitimme vertaiskeskustelussa asiaan huomiota keskiviikon jälkeen ja palautteen ansiosta onnistuimme korjaamaan asiaa parempaan suuntaan loppuvuoksoon.

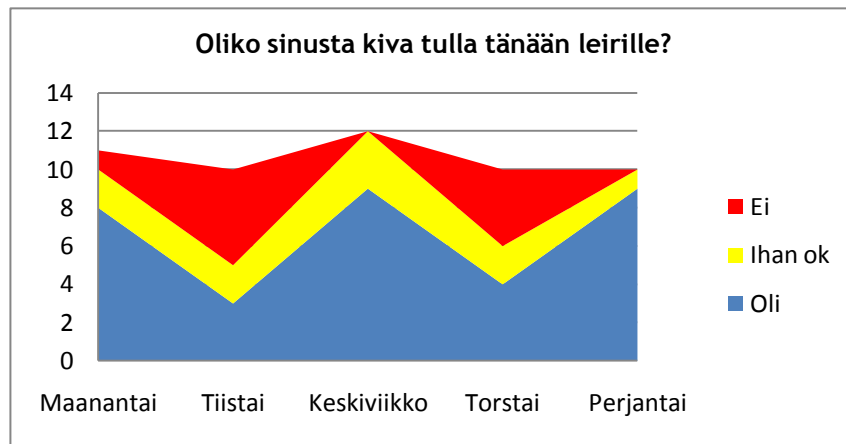
Viimeisenä kysymyksenä tiedustelimme leirin sääntöjen noudattamista. Yksi lapsi yhdestätoista koki maanantaina, ettei leirillä ollut noudatettu yhteisiä leirisääntöjä. Tiistaina kaikki lapset kokivat, että leirisääntöjä oli noudatettu. Keskiviikkona jälleen yksi kahdestatoista lapsesta koki, että leirisääntöjä ei oltu noudatettu. Torstaina ja perjantaina kaikki lapset kokivat, että leirisääntöjä oltiin noudatettu. Kokosimme leirin säännöt lasten ideoiden pohjalta, joten noudatimme tässä tapauksessa lapsilähtöisyyttä. Selkeät rajat ja tiedossa olevat säännöt toivat myös turvallisuuden tunnetta. Mitä lapsilta saatuun palautteeseen on uskomista, toteutettiin leirillä sille asetettuja sääntöjä todella hyvin. Ainoastaan hyvin pienen marginaalin mielestä maanantaina ja keskiviikkoa ei toteutettu leirin sääntöjä, muina päivinä kaikkien lasten mielestä leirin sääntöjä toteutettiin. Laadituista säännöistä paistoi läpi joustavuus ja johdonmukaisuus, joten niitä oli helppoa ja selkeää noudattaa. Säännöt olivat myös leirin ensimmäisestä päivästä alkaen kokoajan esillä, jolloin niihin palaaminen oli aina vaivatonta. Lapsista myös havaitsi miten hyvin he olivat omaksuneet leirin säännöt, koska aina jonkun niitä rikkoessa he huomauttivat siitä.

5.2.1 Tunnejanat kertovat

Käytimme hyväksemme tunnejananaa mitataksemme lasten mielipidettä kahteen kysymykseen. Ensimmäinen kysymys oli oliko lapsista kivaa tulla leirille. Tämän kysymyksen esitimme jo-

Kuvio 15. Noudatettiin tänään leirisääntöjä?

Kuvio 16. Tunnejana: Oliko sinusta kiva tulla tänään leirille?

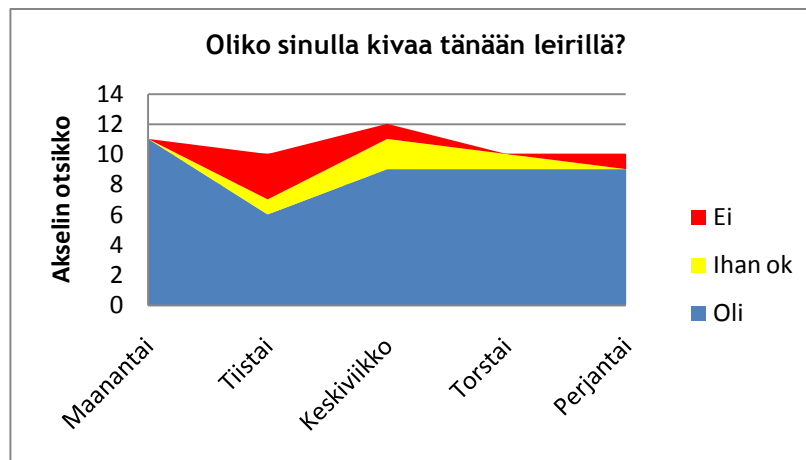
ei ollut kiva tulla leirille. Tiistaina vain kolme kymmenestä lapsesta ilmaisi janan avulla, että oli kiva tulla leirille, viiden lapsen mielestä tiistaina ei ollut kiva tulla leirille ja kaksi ilmaisi asian olevan ok. Keskiviikkona yhdeksän kahdestatoista lapsesta ilmaisi olleen kivaa tulla sinä aamuna leirille. Kolmen lapsen mielestä oli ihan ok tulla leirille, yhdenkään lapsen mielestä ei keskiviikkona ollut tyhmää tulla leirille. Torstaina kymmenestä lapsesta neljä ilmoitti olevan kivaa tulla leirille, kahdesta lapsesta oli ihan ok tulla ja neljän mielestä oli tyhmää tulla leirille. Perjantaina yhdeksän kymmenestä ilmaisi leirille tulon olleen kivaa ja vain yksi ilmoitti sen olleen ok. Yksikään lapsi ei ilmaissut leirille tulon olleen tyhmää.

Maanantaiaamu oli ensimmäinen leiripäivä ja lapsia jännitti varmasti leirille tuleminen. Lapset kuminkin tulivat leirille innoissaan kolmea lasta lukuun ottamatta. Tähän varmasti vaikutti se, että lapset olivat nähneet meidät aikaisemmin ja tiesivät leirin ohjelmasta vähän ja olivat nähneet meidän ohjaajat aikaisemmin. Tiistai aamuna lapset ilmoittivat luistimien kantamisen syyksi siihen, ettei leirille ollut kiva tulla. Lapset olivat kantaneet luistimensa lumipyryssä koko matkan kotoaan saakka, sillä tiistaina meillä oli ohjelmassa luistelua. Keskiviikkona ke- nestäkään lapsesta ei ollut tyhmää tulla leirille, tämä osoitti meille ohjaajille sen, että lapset pitivät leiristä ja, että he viihtyivät siellä. Torstaina lapset olivat epätietoisia päivänohjelmasta, sillä olimme sopineet, että emme mene ohjelman mukaisesti luistelemaan vaan teemme silloin jotain muuta. Tämä epätietoisuus varmasti vaikutti lasten mielipiteisiin leirille tuloista. Perjantaina kaikkien lasten mielestä, yhtä lukuun ottamatta, oli kiva tulla leirille. Tämä johtui varmasti suurelta osin perjantaipäivän keilaretkestä.

Toisella tunnejanalla kysyimme lapsilta oliko heillä tänään leirillä kivaa. Maanantaipäivänä kaikkien lasten mielestä leirillä oli ollut kivaa. Tiistaina kymmenestä lapsesta kuuden mielestä oli ollut kivaa, yhden mielestä ihan ok ja kolmen mielestä ei ollut kivaa. Keskiviikkona kahdestatoista lapsesta yhdeksän sanoi päivän olleen kiva, kaksi ihan ok ja yhden mielestä päivä ei ollut kiva. Torstaina kymmenestä lapsesta yhdeksän ilmoitti leirillä olleen kivaa, yksi ihan

kaisena aamuna ten tullessa leirille. Ensimmäisenä päivänä kahdeksan lasta yhdestätoista asettui janalla niin, että heistä oli kivaa tulla leirille. Kaksi lapsista asettui janan keskelle ja yksi siihen päähän mikä ilmaisi, että hänestä

ok, eikä yksikään pitänyt leiripäivää tyhmänä. Perjantaina kymmenestä lapsesta yhdeksän ilmoitti leiripäivänä olleen kiva ja yksi ilmoitti sen olleen tyhmä.

Kuvio 17. Tunnejana: Oliko sinulla kivaa tänään leirillä?

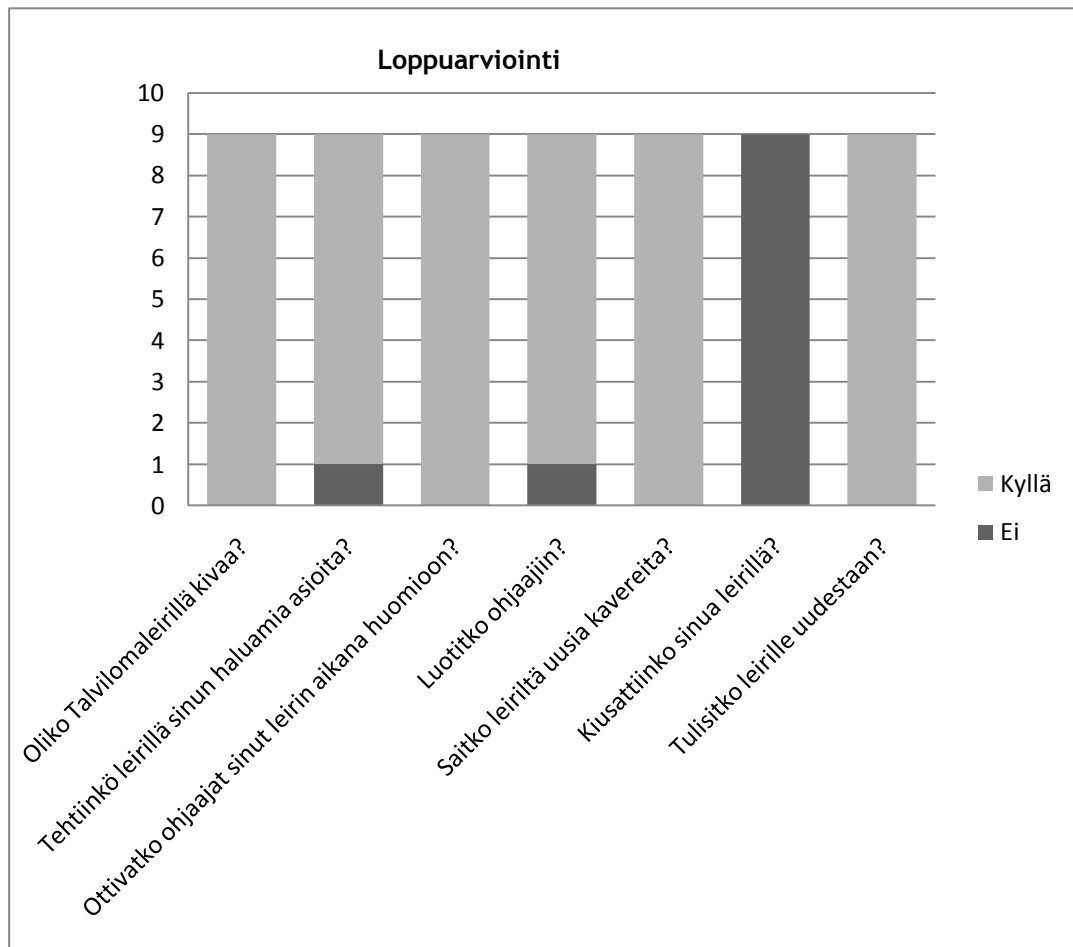
Olimme hyvin tyytyväisiä ensimmäisen päivän tulokseen, kaikki lapset ilmoittivat pitäneensä päivästä. Lapset nauttivat leirin ensimmäisestä päivästä ja olivat varmasti itsekkin yllättyneitä ohjelman joustavuudesta ja omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa siihen. Tiistaina kolme

lasta ilmoitti, ettei pitänyt päivästä ja syyksi he ilmoittivat luistelun. Kyseiset tytöt eivät pitäneet luistelusta. Keskiviikkona ohjelma oli lapsille mieluinen, joka omalta osaltaan perustelee heidän antamansa vastaukset. Tempurata piti heidät aktiivisina leiripäivän ensimmäisen puoliskon, kun taas toiminnalliset hipat ja leikit pitivät heidät pirteinä toisen puoliskon. Torstaina onnistuimme ilmeisesti korvaavan ohjelman toteutuksessa, sillä kaikilla lapsilla, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, oli hyvä leiripäivä. Kenelläkään lapsista ei tosin ollut huonoa päivää. Viimeisenä leiripäivänä kaikkien mielestä oli kiva tulla leirille, paitsi yhden jonka mielestä ei ollut kiva tulla leirille koska se oli vika leiripäivä. Lapset myös innostuivat viimeisenä päivänä jatkamaan janaa eteenpäin, kohtaan ”supermegahauskaa” mihin kaikki lapset lopulta juoksivat.

5.2.2 Lasten loppupalautte

Kävimme Pähkinärinteen koululla seuraavana tiistaina 2.3.2010 tapaamassa lapsia ja Koulukuraattoria Hannele Räsästä. Yhdeksän leirille osallistunutta lasta oli tänä päivänä koulussa ja he tulivat paikalle. He olivat silminnähdessä iloisia jälleennäkemisestämme. Koulukuraattorin mukaan lapset olivat rauhallisesti, hyvässä yhteishengessä odottaneet meitä. He olivat myös osoittaneet hyvää ryhmähenkeä hakemalla eri luokilla olleita leirikavereitaan tapaamiseen. Keskustelimme lasten kanssa alkuviikon tapahtumista ja he innoissaan kertoivat meille viime päivien tapahtumia, esimerkiksi miten koulu oli loman jälkeen lähtenyt käyntiin. Monet lapsista ilmaisivat myös ikävöivänsä Talvilomaleiriä. Tässä tapaamisessa lapset täyttivät loppukyselykaavakkeen (liite 4). Kaavakkeen jälkeen annoimme jokaiselle lapselle osallistumistodistukset (liite 5) muistoksi leiristä. Meistä oli tärkeää, että lapset saivat leiristä muistoksi jotain konkreettista. Lapset olivat kiitollisia todistuksista ja ottivat ne vastaan hymyissä suin. Seuraavaksi analysoimme lasten antamaa loppupalautetta.

Loppupalautteen mukaan kaikilla lapsilla oli leirillä kivaa. Ainoastaan yhden lapsen mielestä leirin aikana ei tehty hänen haluamia asioita. Kaikki kokivat, että ohjaajat ottivat heidät huomioon leirin aikana. Yksi lapsista oli sitä mieltä, ettei ohjaajiin voinut luottaa. Kaikki kokivat saaneensa leiriltä uusia kavereita. Kukaan lapsista ei loppupalautteen mukaan kokenut leirillä tullessa kiusatuksi ja kaikki olisivat valmiita tulemaan leirille uudestaan.

Kuvio 18. Lasten antama loppupalautte

Mielestämme vieressä oleva taulukko puhuu omaa kieltään lasten viihtymisestä leirillä. Kaikkien lasten mielestä leirillä oli kivaa. Tämä ei tullut meille perjantain jälkeen yllätyksenä, sillä jo perjantain tunnejanassa lapset olivat ilmaisseet positiiviset tunteensa leiriä kohtaan. Oli kuitenkin hienoa huomata lasten olevat edelleen sitä mieltä. Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta onnistuimme toteuttamaan kaikkien lasten toiveita. Tästä olemme ylpeitä, sillä lapsilla oli paljon ehdotuksia ja ideoita ja välillä niiden kaikkien toteuttaminen oli haastavaa. Mielestämme on hienoa, että lapset kokivat meidän ottaneen heidän ideansa huomioon.

Palautteen mukaan onnistuimme ottamaan kaikki lapset huomioon leirin aikana, eikä kenellekään siis jäänyt tunnetta, että häntä ei olisi huomioitu. Teimme myös paljon työtä saavut-

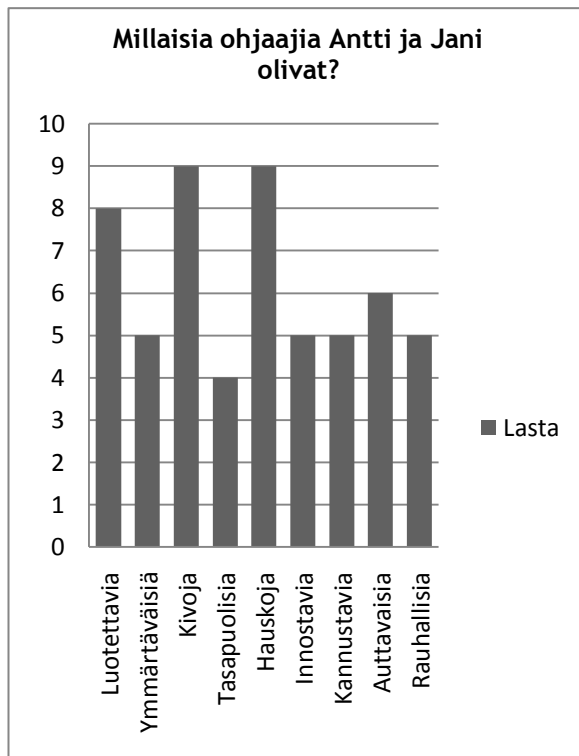
taaksemme lasten luottamuksen ja tämä onnistui lasten palautteen mukaan hyvin, vain yksi lapsi yhdeksästä koki, ettei voinut luottaa ohjaajiin. Onnistuimme luomaan osaltaan turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin, missä lasten oli helppo ottaa kontaktia ohjaajiin ja toisiinsa.

Leirin hyvästä yhteishengestä kertoo, että jokainen lapsi koki saaneensa leiriltä uusia kavereita, eikä kukaan kokenut kiusaamista leirin aikana. Tästä voimme päätellä, että leirin aikana palautteessa esiin nousut kiusaaminen muutamina kertoina ei ollut jatkuvaa. Voimme vain toivoa näiden uusien ystävyys-suhteiden kestävän ja jatkuvan vielä pitkälle leirin jälkeen. Hyvien ystävyys-suhteiden merkitys lapsen itsetunnolle on tärkeää. Olemmekin hyvin tyytyväisiä ja iloisia huomattessamme kuinka lapset olivat ystäväystyneet leirin aikana.

Kaikki lapset olisivat mielellään tulossa leirille uudestaan ensi vuonna. Kuulimme jo leiriviikon aikana kysymyksiä ja pohdintoja ensi vuoden leiristä. Lapset kyselivät esimerkiksi voisiko ensi vuonna leirille osallistua vielä kolmasluokkalaisena. Osa lapsista ilmaisi halunsa osallistua ensi vuonna leirille pienempien sisarustensa kanssa. Näihin kysymyksiin vastasimme, että emme vielä tiedä ensi vuoden leiristä mitään, järjestetäänkö sellaista vai ei. Ilmaissimme kumminkin selkeästi lapsille, että me emme ohjaa Talvilomaleiriä ensi vuonna, vaikka sellainen järjestettäisiin. Kerroimme lapsille tämän olleen osa kouluamme ja, että valmistuisimme ensi kesänä ja menisimme muualle töihin. Lapset olivat tästä ilmoituksesta pettyneitä, mutta ilmaisivat silti halunsa osallistua leirille ensi vuonnakin. Tämä mielestämme osoittaa kaikista selvimmin lasten todella viihtyneen Talvilomaleirillä. Se on hienoa kuulla ja myös me ohjaajat nautimme leiristä suunnattomasti.

Kysyimme taulukossa olleiden kysymysten lisäksi lapsilta loppukyselykaavakkeessa myös millaisia ohjaajia Jani ja Antti olivat. Tässä kysymyksessä lasten piti rastittaa erilaisista adjektiiveista meitä parhaiden kuvaavat. Lapset saivat merkitä niin monta adjektiivia kun halusivat. Adjektiiveja oli negatiivisia ja positiivisia sekaisin, mutta yhtäkään negatiivista adjektiivia lapset eivät rastittaneet. Taulukoon on laitettu adjektiivit joita lapset olivat rastittaneet. Kahdeksan lapsen mielestä olimme ohjaajina luotettavia. Viisi lasta kertoi meidän olevan ymmärtäväisiä, innostavia, kannustavia ja rauhallisia. Kaikkien palautekeskusteluun osallistuvien lasten mielestä olimme kivoja ja hauskoja ohjaajia. Neljä lapsista kuvasi meitä tasapuoliseksi ja kuusi auttavaisiksi ohjaajiksi. Ilman rastia jäivät ankara, epäreilu ja tylsä. Jokainen positiivinen adjektiivi sai vähintään neljä rastia.

Lasten mielestä olimme ennen kaikkea kivoja ja hauskoja ohjaajia. Myös suurimman osan mielestä olimme luotettavia. Onnistuimme solmimaan lapsiin läheiset ja hyvät välit mikä näky siinä, että he ottivat meihin paljon kontaktia leirin aikana. Kontakti oli myös fyysistä, esimerkiksi lapset tulivat usein syliin istumaan. Ohjaajina pyrimme säilyttämään tietyn rentouden ja vapauden. Emme halunneet olla liian opettajamaisia ja saimmekin lapsilta leirin aikana palautetta, ettemme olleet liian opettajamaisia. Emme halunneet olla liian opettajamaisia, sillä

Kuvio 19. Loppukyselykaavakkeen kysymys millaisia ohjaajia Jani ja Antti olivat?

opettajamaisuus jättää mielestämme jaajan ja lasten väliin muurin. Me lusimme ohjaajina olla lasten kanssa samalla puolella tätä muuria ja onnistuimme. Sillä lapset ottivat meihin luontevasti kontaktia koko leirin ajan. Olimme myös monien mielestä auttavaisia, kannustavia, rauhallisia, innostavia ja ymmärtäviä. Mietimme useasti olivatko kaikki lapset ymmärtäneet adjektiivien merkityksen, vaikka pyrimmekin avaamaan niiden merkitystä palautetta annettaessa. Omasta mielestämme onnistuimme avaamaan adjektiiveja lapsille hyvin. Saa-mamme positiivinen palaute yllätti meidät. Odotimme hyvää palautetta, mutta odotimme myös hieman negatiivista palautetta seassa. Loppupalautteessa sitä ei ollut lainkaan. Se johtui mielestämme siitä, että lapset olivat nauttineet leirillä

olosta ja olleet tyytyväisiä sen sisältöön sekä meihin ohjaajiin.

Lisäksi tiedustelimme loppukyselykaavakkeessa olivatko lapset oppineet leirillä jotain uusia asioita ja mikä oli ollut leirillä kivointa. Vastauksista kävi ilmi, että kaikki olivat oppineet uusia leikkejä ja pelejä. Lapsien mielestä leirillä kivoimpia asioita olivat olleet leirin suosikkileikiksi osoittautunut toffee, sekä ameeba- ja vampyyrihipat. Vastaukset eivät sinänsä yllättäneet meitä, koska olimme leirin aikana havainneet juuri näiden toimintojen olleen lapsille mieluisampia. Oli kuitenkin mukavaa kuulla tämä lapsilta myös kirjallisen palautteen muodossa.

Loppukyselykaavakkeessa lasten mielipiteet olivat todella positiivisia. Leirin aikana emme saaneet näin hyvää palautetta kertaakaan lasten palautelomakkeessa. Leiripäivän jälkeen kysytyssä palautteessa tapahtumat olivat tuoreeltaan lasten mielessä ja he ilmaisivat myös negatiivisia mielipiteitään, koska heidän tunteensa olivat vielä niin pinnassa. Mielestämme tämä osoittaa sen, että lapset kokivat palautteenannon ja leirin ilmapiirin niin turvalliseksi, että he uskalsivat ilmaista myös negatiiviset kantansa. Leiriviikon jälkeen järjestetyssä loppupalautetilaisuudessa negatiivisia asioita ei enää tullut esille. Viikon kuluessa negatiiviset asiat eivät enää olleet päällimmäisenä mielessä, vaan lasten mielissä kirkkaimpina olivat leirillä tapahtuneet iloiset ja positiiviset asiat. Tämä johtui ehkä siitä, että lapset olivat ehtineet rauhassa miettiä leiriä ja kaikkea sitä mitä teimme yhdessä. Leiriviikon aikana tähän ei vält-

tämättä tarjoutunut tilaisuutta, koska toiminta oli niin intensiivistä. Antin viimeinen päiväkirjamerkintä viimeisen tapaamisen jälkeen: ” *Onnea, kuten rakkauttakaan, ei tajua kun ratsastaa sen aallon harjalla. Vasta sen menetettyään, tajuaa kuinka hienoa se kaikki olikaan! Onnellisuuden ymmärtää vasta jälkeinpäin.*”

5.3 Ulkopuolisen silmin

Ulkopuolisena havainnoitsijana leirillä kävi kaksi kertaa Pähkinärinteen koulun kuraattori Hannele Räsänen. Koulukuraattori seurasi toimintaa tiistaina ja torstaina noin kahden tunnin ajan. Hän oli läsnä vapaanleikin aikana ja ohjatun toiminnan aikana. Tiistaina koulukuraattorin ollessa paikalla vetovastuu oli Antilla ja torstaina Janilla. Keskustelimme hänen kanssaan arvioinnista aamulla ennen toiminnan alkua ja kävimme läpi kysymykset. Olimme laatineet lomakkeen jossa oli 13 kysymystä (liite 2). Koulukuraattori seurasi ensin toimintaa ja täytti lomakkeen sen jälkeen. Leiripäivän päätteeksi kävimme lomakkeen läpi ja keskustelimme jokaisesta kohdasta varsin yksityiskohtaisesti. Saimme häneltä hyvää ja arvokasta palautetta oman ammatillisuutemme kehitykseen.

Lasten yksilöllinen huomiointi toteutui koulukuraattorin mielestä hyvin. Ohjaajat ottivat kontaktia lapsiin keskustelemalla, katseella ja kosketuksella koko leirin ajan. Myös toiminnasta syrjäänvetäytyvät lapset huomioitiin hyvin, kuten myös vilkkaimmat lapset. Tästä koulukuraattori antoi erityismaininnan, koska useasti vain vilkkaat tai syrjäänvetäytyvät huomioidaan, me kuitenkin onnistuimme ottamaan huomioon jokaisen lapsen tilanteen mukaan. Lapsia kohdeltiin leirillä myös tasapuolisesti ja lasten tarpeen mukaan, heidän tarpeensa huomioiden. Lapsilta vaadittiin myös selkeästi samoja asioita. Ohjaajilla oli hyvä tilanne herkkyyks ja toiminnassa joustettiin aina tarvittaessa.

Koulukuraattorin antaman palautteen mukaan lapset saivat vaikuttaa leirin toimintaan leirin alusta alkaen, useassa eri tilanteessa toiminnan aikana. Toiminnasta ja lasten puheista ymmärsi, että toiminnasta ja lasten ehdotuksista oli keskusteltu etukäteen. Toiminta vaikutti mielekkäältä ja leirillä vallitsi kiva fiilis ja lämmin tunnelma näkyivät koko leirin ajan. Toiminta vaikutti lapsista mielekkäältä ja he kykenivät vaihtamaan toiminnasta toiseen vaivattomasti. Jokainen lapsi onnistui löytämään toiminnasta oman, mielekkään roolin. Toiminta oli tarpeeksi haasteellista lapsille, mutta ei kuitenkaan liian haasteellista. Lapset toimivat leirillä rohkeasti ja selkeästi viihtyivät leirillä ulkopuolisen silmin erinomaisesti joka hetki.

Palautteesta käy ilmi, että ohjaajat ottivat lapsiin hyvin kontaktia ja keskustelivat heidän kanssaan aina kun oli mahdollista, myös toiminnan aikana jos lapsella oli asiaa tai hän loukkausi itsensä. Lasten ottaessa kontaktia ohjaajat olivat käytettävissä ja vuorovaikusta oli havaittavissa koko ajan. Koulukuraattori hämmästeli miten lapset uskalsivat ottaa jo toisena leiripäivänä kontaktia ohjaajiin niin vaivattomasti ja rohkeasti. He uskalsivat kysyä apua tarvitta-

essa ja heidän puheistaan kuvastui luottamus ohjaajiin. Torstaina lapset ottivat kontaktia vielä enemmän ja nyt osa lapsista istui jo ohjaajien sylissä luontevasti.

Ohjaajat saivat lapset mukaan toimintaan kannustamalla. Ohjaajat muistivat antaa positiivista palautetta onnistumisten lisäksi myös itse toimintaan osallistumisesta. Lapsen loukkaantuneessa positiivisella huomioinnilla ja palautteella saatiin lapsi hetken päästä takaisin leikkiin. Ohjaajat jakoivat palautetta välittömästi tekemisen ja toiminnan ohessa. Ohjaajat antoivat myös rakentavaa palautetta välittömästi ja tarpeen mukaan, muistuttaen leikin säännöistä ja rajoista. Ohjaajat toimivat leikeissä myös itse sääntöjen mukaan ja antoivat näin oman esimerkinsä kautta palautetta lapsille miten toimia. Tunnejana päivän loppuksi oli koulukuraattorin mielestä onnistunut tapa kerätä palautetta.

Lasten välinen hyvä vuorovaikutus näkyi selvästi toiminnan ohessa jo alkuviikosta. Viikonloppua kohden lapset ottivat koko ajan enemmän kontaktia toisiinsa. Lapset olivat tutustuneet toisiinsa paremmin ja olivat avoimempia toisiaan kohtaan. Lapset tulivat silti hämmästyttävän hyvin toimeen keskenään ja ryhmän toiminnasta välittyi läheisyys ja keskinäinen luottamus. Koulukuraattori ei myöskään huomannut kiusaamista kummallakaan havainnointikerralla.

Työparitoiminnasta välittyi kuva hyvin suunnitellusta toiminnasta missä tehtävät oli jaettu ohjaajien kesken. Ohjaajilla oli toiminta hyvin hallussa, myös silloin kun alkuperäisistä suunnitelmista poikettiin. Ohjaajilla oli omat roolinsa ja paikkansa toiminnassa, lisäksi ohjaajat tunsivat hyvin toistensa heikkoudet ja vahvuudet. Vastuu ja roolit oli jaettu vahvuuksien ja luonteiden mukaan, mutta kuitenkin tasapuolisesti. Loppuviikosta ohjausvuoroista pidettiin paremmin kiinni. Mielenkiintoista oli huomata, että ulkopuolisena havainnoitsijana toiminut koulukuraattori ei havainnut tiistaina ohjaamisessamme mitään kytevää konfliktin alkua, vaikka Antti oli jo mielessään turhautunut ja konflikti oli roihahtamassa täyteen liekkiin muutamien tunnin päästä. Antti onnistui siis ammattimaisesti peittämään oman turhautumisensa ja Jani onnistui myös piilottelemaan uupumustaan. Palautteen perusteella ohjaajien konfliktia ei havainnut, vaan päinvastoin yhteistyö sujui hyvin. Koulukuraattori ei myöskään huomannut lasten käytöksessä mitään erityistä, joten ohjaajat onnistuivat ammattimaisesti pitämään tunteensa kurissa leiripäivän ajan ja ottivat häiritsevät asiat esille vasta päivän päätyttyä vertaiskeskusteluissaan. Torstaina hän kehui roolien jakoa paremmaksi ja tämä olikin suoraan vaikutusta tiistain hyvin ratkaistusta konfliktista.

Ohjaajilla ja lapsilla oli hyvä vuorovaikutussuhde ja ohjaajat olivat helposti lähestyttäviä, lapset ottivat myös fyysistä kontaktia esimerkiksi tulemalla syliin. Koulukuraattorin mukaan ohjaajien ja lasten välinen suhde oli lämmin ja joustava ja se toi esiin hyvät keskusteluyhteydet. Lapset näyttivät lähestyvän ohjaajia aina kun oli asiaa, eivätkä he näyttäneet vierastavan ohjaajia. Koulukuraattori oli todella yllätynyt jo toisena leiripäivänä vallinneesta lasten ja ohjaajien hyvästä ja lämpimästä vuorovaikutussuhteesta. Hän koki, että ohjaajien oma

esimerkki oli hyvää ja selkeää. Ohjaajat antoivat ohjeet selkeästi ja rauhallisesti. Leirin edessä vuorovaikutus ohjaajien ja lasten välillä muodostui entistäkin avoimemmaksi ja välittömämmäksi. Leirin aikana lapset ottivat Janiin enemmän kontaktia ja leirin edessä Janin suhde lapsiin oli koko ajan luontevaa ja jämäkkää. Hän pystyi myös asettamaan selkeät rajat. Koulukuraattorin mukaan leirin alussa Antin olisi mentävä enemmän lapsen tasolle, tässä Antti onnistuikin ja leirin edessä hänen suhtautumisensa lapsiin muuttui rennommaksi ja luontevammaksi.

Leirin alussa lapset vielä hakivat rajojaan, mutta uskoivat kuitenkin hyvin ohjaajia. Yhteisistä säännöistä pidettiin kiinni ja ohjaajat valvoivat niiden noudattamista. Ryhmän sisällä oli selkeästi muodostunut sitoutuminen leirin sääntöihin ja lapset muistuttivat myös toisiaan yhteisistä säännöistä. Ohjaajat toimivat esimerkillisesti noudattaen itsekin leirin sääntöjä, mikä edesauttoi myös lasten sääntöjen omaksumista. Leirin loppupuolella lapset noudattivat sääntöjä entistäkin paremmin, toisinaan rajojaan kokeillen mutta ohjaajat osasivat puuttua tilanteisiin heti ja muistuttivat säännöistä. Koulukuraattori ilahtui ohjaajien tavasta toimia, mikä välittyi lapsille siten, että he toimivat usein ohjaajien esimerkkiä noudattaen. Hän huomioi myös, että leirin ohjelmassa joustettiin tarpeen mukaan ja huomioitiin lasten toiveet. Lasten keskittymisen herpaantuessa toimintaa osattiin muuttaa tarpeen mukaan. Lapset myös täyttivät palautelaput hienosti.

Koulukuraattori korostaa myös palautteessaan leiriläisten hyvää ryhmäytymistä ja lapset toimivat erinomaisesti yhdessä. Ohjaajat olivat myös hienosti onnistuneet solmimaan luottamukselliset ja läheiset välit lapsiin näinkin lyhyessä ajassa. Ohjaajat olivat onnistuneet luomaan leirille hyvän hengen alusta asti. Leirin lähestyessä loppua oli selkeästi huomattavissa kuinka lapset nauttivat yhdessä tekemisestä ja toimimisesta ja ryhmään oli muodostunut yhteinen huumori. Koulukuraattorin mukaan ohjaajat olivat toiminnassa läsnä ilolla ja koko persoonallaan, joka varmasti auttoi lapsia ryhmäytymisessä ja rohkaisi osallistumaan. Ketään ei jätetty leikeissä ulkopuoliseksi leirin toiminnassa, lapset saivat osallistua toimintaan omaan tahtiin ja myös kannustivat tarvittaessa toisia lapsia osallistumaan.

5.4 Meidän tarinamme

5.4.1 Havaintomme viikon ajalta

Omasta mielestämme annoimme koko leirin aikana lapsille hyvin mahdollisuuksia esittää toiveitaan leirin suhteen. Kysyimme heidän toiveitaan aamulla, toiminnan aikana ja päivän päätyttyä. Me myös noudatimme lasten toiveita aina mahdollisuuksien mukaan. Olimme varanneet ohjelmaan aikaa lasten toiveleikeille ja vapaan leikin aikana lapset saivat vapaasti toteuttaa omia toiveitaan. Toiminta on lapsille mielekkäämpää kuin he saavat itse osallistua toiminnan suunnitteluun. Lasten huomioon ottaminen toiminnan suunnittelussa antaa lapselle tunteen, että hänen mielipiteitään ja ajatuksiaan kuunnellaan, kunnioitetaan ja otetaan

huomioon. Lisäksi toiminnan aikana, mikäli suunnittelemamme toiminta ei innostanut lapsia tarpeeksi, kysyimme heidän mielipiteitään ja usein muutimme toimintaa vastaamaan heidän halujaan ja toiveitaan.

Omasta mielestämme olimme aktiivisesti vuorovaikutuksessa lasten kanssa koko leirin ajan, vähintään toinen ohjaajista oli aina käytettävissä jos lapsella oli asiaa tai hän tarvitsi aikuisen tukea. Toiminnan aikana, tauoilla ja leiripäivän päätyttyä ohjaajat olivat aidosti läsnä ja keskustelivat lasten kanssa muun muassa heitä kiinnostavista asioista. Paras hetki lasten kanssa kommunikointiin oli välipalahetki. Silloin ryhmä oli jakautunut kahteen pienempään ryhmään ja silloin oli helppoa keskustella lasten kanssa. Suurin osa kommunikoinnista tapahtui muun ryhmän läsnä ollessa, mutta saimme myös useasti mahdollisuuksia kahdenkeskiseen kommunikointiin. Kahdenkeskinen kommunikointi edesauttoi turvallisuuden tunteen syntymistä, lapsen oppiessa paremmin tuntemaan ohjaajat ja ohjaajan osoittaessa kiinnostusta lapsen asioihin ja lapseen itseensä.

Läpi leirin teimme päivän alussa ja lopussa tunnejanat, missä kysyimme lasten viihtyvyydestä leirillä. Tunnejanan tulokset olivat joka päivä viihtyvyyden kannalta positiivisia, josta voidaan päätellä, että toiminta oli lapsille mielekästä. Toiminnan mielekkyys tuli myös esille lasten aktiivisuudella, he olivat innokkaasti mukana leirin toiminnassa joka päivä ja antoivat myös suullisesti meille hyvin positiivista palautetta. Toisinaan teimme ohjelmaan muutoksia, jotta toiminta pysyisi lasten kannalta mielekkäänä. Leirin puolivälissä lapset alkoivat jo kysellä mahdollisesta ensivuoden leiristä ja tiedustelivat jos he vielä kolmasluokkalaisina pääsisivät mukaan ja kuinka he haluaisivat tulla mukaan myös ensi vuonna. Tämä selvästi osoitti lasten viihtyvän leirillä hyvin. Perjantaina leirin loppuessa lapset eivät olisi halunneet lähteä kotiin ja he jäivät koululle meidän seuraamme, tämä kertoo myös kuinka paljon lapset nauttivat leiristä ja pitivät meistä.

Muutamina ensimmäisinä leiripäivinä panostimme enemmän lasten ryhmäytymiseen, jonka jälkeen pystyimme paremmin keskittymään yksilölliseen huomiointiin. Ensimmäisenä päivänä otimme paljon tutustumisleikkejä ja keskityimme ryhmän hallintaan. Tiistain jälkeen aloimme keskittyä enemmän yksilölliseen huomiointiin, havaittuamme palautteesta ja refleктоimalla omaa toimintaamme joidenkin lasten jääneen vähemmälle huomiolle. Pyrimme ottamaan enemmän kontaktia myös niihin lapsiin, jotka eivät luontaisesti tuoneet itseään esille. Esimerkiksi välipalan ja vapaanleikin aikana otimme kyseisiin lapsiin enemmän kontaktia ja toimimme näin leirin loppuun saakka. Huomasimme näiden hiljaisten lasten ottavan leirin loppua kohden aktiivisemmän ja puheliaamman roolin, mikä kertoi ohjaajien tuen ja kiinnostuksen vaikutuksesta lasten turvallisuuden tunteeseen.

Antamalla lapsille mahdollisuuden osallistua toiminnan suunnitteluun, edesautoimme samalla lasten yksilöllistä huomiointia. Jokaisen lapsen ehdotusta emme kyenneet ajanpuutteen vuok-

si huomioimaan ja tämä omalta osaltaan sai lapset tuntemaan, että emme huomioineet heitä. Emme siis onnistuneet joka päivä huomioimaan tarpeeksi jokaista lasta yksilönä. Mielestämme kehityimme leirin edetessä lasten yksilöllisessä huomioinnissa ja kykenimme ottamaan heidän yksilölliset tarpeensa paremmin huomioon. Tämä johtuu siitä, että opimme tuntemaan lapset leirin edetessä paremmin.

Kiinnitimme huomiota lasten tasapuoliseen kohteluun, määrittelemällä selkeät rajat ja säännöt, joista myös pidimme kiinni kaikkien lasten kohdalla. Pyrimme kannustamaan tasapuolisesti kaikkia lapsia peleissä ja leikeissä, kaikille annettiin mahdollisuus olla mukana toiminnassa omien valmiuksien mukaan. Pystyimme leirin edetessä kiinnittämään huomiota myös rauhallisempiin lapsiin, jotka eivät olleet niin paljoa esillä. Leirin keskivaiheilla huomasimme Antin olevan enemmän tekemisissä poikien kanssa ja Janin tyttöjen. Tämä kävi ilmi vapaanleikin aikana, Jani auttoi useasti tyttöjä ja Antti pelasi poikien kanssa. Osaltaan jaon syynä oli se, että esimerkiksi tytöt kysyivät Jania useammin auttamaan ja pojat Anttia pelaamaan. Tämän jälkeen kiinnitimme huomioita siihen, että ohjaajat jakoivat aikansa tasaisemmin tyttöjen ja poikien kesken ja poikien mennessä pelaamaan Jani meni heidän kanssaan.

Leirin alusta alkaen kiinnitimme paljon huomiota lasten kannustamiseen ja toteutimme sitä aina mahdollisuuden tullen. Annoimme positiivista palautetta yrittämisestä ja onnistumisesta toiminnan aikana. Järjestystä ylläpitäessä jouduimme joskus torumaan joitain lapsia, mutta näissäkin tapauksissa pidimme huolen, että palaute kohdistui tekoon, eikä henkilöön. Kyseessä olivat usein samat kaksi tai kolme poikaa. Heitä joutui useasti päivän aikana huomauttamaan esimerkiksi olemaan hiljaa käydessämme leikin sääntöjä läpi tai rentoutumishetkissä.

Leirin aikana saimme lapset mukaan toimintaan kannustamalla. Kannustamisen tuloksena lapset osallistuivat yhteisiin toimintoihin ja leikkeihin paremmin leirin edetessä. Esimerkiksi pelatessamme sählyä tai koripalloa, saimme kannustamalla lapsia pysymään mukana pelissä. Pyrimme myös antamaan lapsille positiivista palautetta heidän teoistaan toiminnan ulkopuolella. Jokaisen päivän päätteeksi annoimme lapsille ryhmänä positiivista palautetta onnistuneesta päivästä. Annoimme yksilöille palautetta toiminnan ohessa, kaikkien kuullen. Emme onnistuneet antamaan kahdenkeskistä palautetta lapsille kovinkaan usein, vaikka yritimme kiinnittää tähän erityistä huomiota leirin puolenvälin jälkeen. Viimeisenä päivänä kahdenkeskinen palautteen antaminen onnistui keilauksen yhteydessä hyvin. Varsinkin Antti onnistui antamaan paljon positiivista palautetta vilkkaimmille pojille, joiden kanssa hän vietti koko keilaushetken. Tämän ansiosta nämä kyseiset kolme poikaa keilasivat rauhallisesti koko tunnin ja keskittyivät hienosti vain itse asiaan. Tämä jos mikä kertoi positiivisen palautteen ja yksilöllisen huomioinnin vaikutuksesta.

Lapset tulivat yllättävän hyvin alusta lähtien toimeen keskenään ja ryhmäytyminen onnistui hyvin. Tämä näkyi siinä, että lapset oppivat nopeasti tuntemaan toisensa ja ystävystyivät

nopeasti keskenään. He myös kykenivät toimimaan yhtenä ryhmänä hienosti jo leirin alkuvaiheesta lähtien. Mikäli leirin sääntöjä rikottiin, huomauttivat lapset tästä toisilleen välittömästi ja tulivat tarvittaessa hakemaan apua ja tukea ohjaajilta. Lapset antoivat myös toisilleen positiivista palautetta toiminnan aikana ja perjantaina lapset leikkivät vapaan leikin aikana keskenään leirillä aikaisemmin leikittyjä leikkejä. Emme havainneet leiriviikon aikana kertakaan kiusaamista, päinvastoin, lapset osasivat hienosti kannustaa ja tukea toisiaan.

Suhteemme lapsiin oli ohjaava, mutta toverillinen. Olimme heille auktoriteetteja, mutta helposti lähestyttäviä. Suhteemme lapsiin oli läheinen ja avoin, mutta lapset uskoivat ja kuuntelivat meitä. Lapset turvautuivat meihin konfliktien ratkaisussa ja kunnioittivat ja hyväksyivät päätöksemme. Olimme aktiivisesti mukana toiminnassa ja lapset pitivät siitä. Jos olimme ajatelleet jäädä sivuun leikistä, he aina pyysivät meitä mukaan leikkiin. Suhteemme lapsiin oli lämmin ja leirin alusta asti meistä tuntui, kuin olisimme tunteneet lapset jo pidemmän aikaa. Lapset tulivat alusta asti hakemaan kontaktia oma-aloitteisesti ja he hakivat myös fyysistä kontaktia. Läheisistä väleistä huolimatta ohjaajilla oli hyvä auktoriteetti lapsiin. Leirin aikana saavutimme luottamuksellisen suhteen lapsiin, lapset kertoivat meille paljon henkilökohtaisia asioitaan perheestään ja itsestään. Olimme mielestämme turvallisia aikuisia, emmekä liian opettajamaisia. Tätä kuvaa parhaiden erään lapsen kommentti: *”Antti ja Jani ei oo opettajii ku ei opettajat leiki lasten kaa. Vai pystyisitteks kuvittelee jonkun open leikkimäs mejjän kaa hippaa?”* Päästimme lapset lähelle ja pääsimme näin lähelle heitä. Lapset olivat seurassamme vapautuneita ja omia itseään. Yllätyimme kuinka läheiset ja lämpimät välit onnistuimme luomaan lapsiin viikossa. Jäimme kaipaamaan heitä ja leirin päättymisestä jäi haikaa tunne.

Olimme jakaneet etukäteen ohjausvastuut siten, että toinen on vetovastuussa ja toinen toimii apuohjaajana. Ohjaajien välinen yhteistyö oli alusta asti sujuvaa ja selkeää, varsinkin tiistain jälkeen. Tiistaina kävimme läpi konfliktin joka johtui siitä, että Jani ei kokeneempaan ohjaajana antanut tarpeeksi tilaa Antille toimia. Tiistaisen keskustelumme jälkeen onnistuimme entistä paremmin antamaan tilaa toisillemme ohjaajina ja yhteistyömme muuttui entistä tasapuolisemmaksi. Koimme molemmat keskustelumme hyvänä asiana ja sen seuraukset näkyivät jo seuraavan päivän toiminnassa. Ohjaus muuttui sujuvammaksi, yhteistyömme parani entisestään ja roolit olivat selkeämmin jaettu. Toisinaan jouduimme muuttamaan alkuperäisiä suunnitelmiamme toiminnan aikana, mutta siitä huolimatta yhteistyömme oli sujuvaa, eikä ohjelman muutokset vaikuttaneet näkyvästi toimintaan. Toiminnan ohessa emme ehtineet sanallisesti kommunikoida paljoa, koska siihen ei ollut aina aikaa. Tunneimme toisemme myös niin hyvin, ettei sanallista kommunikointia usein edes tarvittu. Usein nyökkäys tai jokin muu ele riitti ripeään keskinäiseen kommunikaatioon. Vapaaleikki oli hyvä hetki kommunikoida ja käydä läpi mahdolliset asiat. Janin oppimispäiväkirjan viimeinen kommentti kuvastaa mielestämme yhteistyötämme hienosti: *”Olemme vastakohtainen ohjaajapari, kuin Jin ja Jang. Mutta silti homma toimii loistavasti. Tuemme ja täydennämme toisiamme upeasti.”*

Lapset omaksuivat leirin säännöt hyvin nopeasti ja he muistuttivat toisiaan tai kertoivat meille jos sääntöjä rikottiin. Toisinaan lapset testasivat sääntöjä, mutta me puutuimme siihen nopeasti. Lapset eivät esimerkiksi aina tulleet auttamaan siivouksessa, mutta muistutettamme heitä yhteisistä säännöistä he tulivat apuun. Pidimme kaikille yhteistä, tasapuolista ja selkeää rajaa. Tämä oli helppoa, eikä tuottanut meille vaikeuksia, sillä olimme keskustelleet asiasta paljon etukäteen. Pidimme kiinni yhteisistä säännöistä ja ylläpidimme niitä omalla esimerkillämme. Vaikka säännöt olivat rennot, niistä pidettiin kumminkin kiinni. Pidimme tärkeänä, että säännöt tulivat lapsilta, eikä meiltä. Ohjaajina meillä oli koko leirin ajan selkeä ja yhtenäinen linja toiminnassa.

5.4.2 Antin Tarina

Lähdin vetämään talvilomaleiriä Koljosen sisarussarjan esikoisen kanssa varsin luottavaisin mielin, olinhan itse työskennellyt lasten parissa moneen otteeseen ja tiesin Janin lähes suvereeniksi alan ammattilaiseksi. Jo suunnitteluvaiheessa kaikki tahot näyttivät meille vihreää valoa ja leirin rakenne muodostui eteemme kuin taivaalta tarjottuna. Ainoastaan lapsimäärästä tuli pientä vääntöä, kun leirille oli etukäteisilmoittautunut yhteensä 17 lasta ja pohdimme pystyisimmekö ottamaan alkuperäisen suunnitelman vastaisesti 17 lasta 12 lapsen sijasta. Päädyimme kuitenkin alkuperäisen suunnitelman mukaisesti 12 lapseen, joka osoittautui jälkeensä ajateltuna hyväksi vaihtoehdoksi. En juuri stressannut leirin alkamista etukäteen, vaan lähdin liikenteeseen varsin kevyin askelin ja avoimin mielin. Kävimme tapaamassa lapsia kertaalleen ennen leirin alkamista ja luulen että se hyödytti niin lapsia kuin meitä ohjaajiaakin. Tapaaminen jäi mieleeni positiivisena, muistirikkaana kokemuksena.

Olimme onneksemme jakaneet eri päville vetovastuut, koska tiesin että olisin muuten jäänyt Janin aurinkokuningasmaisen ohjaajaolemuksen varjoon. Tällä tarkoitan Janin suvereenia ohjaaja osaamista. Vetämämme leiri oli minulle ensimmäinen laatuaan ja oli hyvä että sain kartutettua vetovastuukokemuksiani heti alusta lähtien. Koen että onnistuin voittamaan lasten luottamuksen ja tuomaan heille turvallisuudentunnetta, sekä antamaan heille itsetuntoa kohottavia kokemuksia. Olin leirin lopussa enemmän oma itseni, rennompini ja luontevampi, mikä edesauttoi parempaa vuorovaikutusta lasten kanssa. Leiri kokonaisuudessaan meni paremmin kuin osasin edes odottaa, vaikka etukäteenkin olin jo liikenteessä optimistisin mielin. Nautin tekemisestä kovasti ja huomasin miten lapset viihtyivät ja saivat toiminnasta paljon iloa elämäänsä. Leiriltä jäi käteeni nipullinen uusia ammatillisia avaimia, joiden joukossa on myös sellaisia, jolla saadaan auki aikaisemmin avaamattomia ovia. Avainnippuuni kiinnitetyt uudet avaimet mahdollistavat aiempaa monipuolisemman toiminnallisten menetelmien käytön, uusia leikkejä, hippoja ja avoimuutta työskentelyyni.

Vaikka minulla oli etukäteiskokemusta lasten kanssa työskentelystä, huomasin leirin alussa miten olin ehtinyt unohtaa joitakin tärkeitä asioita, olihan edellisestä lasten kanssa tekemäs-

täni työkokemuksestani ehtinyt vierähtää jo vuosia. Olin esimerkiksi unohtanut kuinka tärkeät selkeät säännöt leikkejä kerrottaessa on. Ihmettelin aluksi miten sanallinen viestini ei mennyt haluamallani tavalla lapsille perille. Onnekseni ulkopuolinen havainnoitsijamme Hannele Räsänen kertoi minulle lapsen tasolle menemisestä ja palautti mieleeni jo kauan sitten omaksumani asian. Konkreettisesti laskeutumalla lapsen tasolle sain viestini huomattavasti paremmin perille, kuin viestittämällä asioita 2 metrin korkeudelta. Noin leirin puolessavälissä huomasi miten luontevuus ja rentous palasivat olemukseeni turhan stressauksen poistuessa ja havaitsin työskenteleväni sillä varmuudella, jonka omasin aikoinaan työskennellessäni päiväkodissa. Leirin loppuosa menikin omalta osaltani hyvällä rutinoituneella tasollani. Havaitsin jälleen, että suurimmat vahvuuteni ovat yksilö- ja pienryhmätyöskentelyssä, jossa pystyn keskittämään huomioni paremmin yksilöihin, eikä niinkään laajempaa kokonaishavainnointia vaativassa isomman ryhmän vetämisessä.

Työparitoiminta oli kokonaisuudessaan onnistunutta ja vaikka ongelmia matkan varrella tuli, päästiin niistä yli ilman, että se olisi haitannut itse leirin toimintaa. Ongelmat koskivat ohjaamistilan antamista, kuten opinnäytetyössämme on jo aikaisemmin mainittu. Tämän yhden mainitun ongelman lisäksi oli kuitenkin tuhat hyvää asiaa, joiden tarkastelu on huomattavasti tärkeämpää ja tässä tapauksessa oleellisempaa. Panokseni leirillä oli hyvää ja selviydyin sovitusta asioista mallikkaasti. Olen hidas aloittaja ja paransin toimintaani leirin edetessä jatkuvasti ja onnistuin löytämään sisäisen rentouden työskentelyyn. Otin vastuuta, työskenteleminen lapsilähtöisesti ja autoin työpariani aina tarvittaessa. Meistä on Janin kanssa muodostunut vuosien varrella tiivis ja hyvin työskentelevä pari, joka hakee vertaistaan. Luemme toisiamme kuin avointa kirjaa.

Vertaisin talvilomaleirin vetämistä laulun kirjoittamiseen. Muodostimme etukäteen säkeistöt, c-osan ja kertosäkeen, mutta vasta leirin alkaessa pääsimme esittelemään luomaamme tuotosta ja testaamaan miten se toimii elävän yleisön, tässä tapauksessa lasten leirille osallistuneiden lasten kanssa. Kykenimme vaihtamaan tarvittaessa vetovuorojamme niin, että molemmat pääsivät kokeilemaan komppikitaran lisäksi myös soolokitaraosuuksia. Havaitsimme myös, ettei kaksi henkilöä voi soittaa sooloa samanaikaisesti, koska siitä muodostuisi vain kamalaa kakofoniaa. Leirin edetessä huomasimme kappaleemme olevan varsin svengaava ja lapset pysyivät hyvin sen rytmissä. Uskaltaisin jopa arvata, että kappaleestamme tuli varsinainen kestohitti, jonka rytmin lapset muistavat vielä monien vuosienkin päästä.

5.4.3 Janin Tarina

Minulla on paljon kokemusta ohjaajana, varsinkin lapsiryhmien ohjaamisesta. Aikaisemman kokemukseni avulla suhtauduin leirin järjestämiseen luottavaisin mielin. Olen ohjannut vastaavanlaisia, mutta suurempia liikuntapainotteisia leirejä ennenkin. Nyt minulla tosin oli vastuuhjaajan viitta harteillani ja tiesin myös joutuvani olevan tukena Antille, jolla ei vastaavaa

kokemusta ohjaamisesta löydy niin paljoa kuin minulla. Leirin perustehtävä oli minulle siis tuttua, mutta mukana oli myös uusia haasteita. Uutena haasteena minulle oli leirin käytännön järjestelyt ja hanke yhteistyöverkoston kanssa toimiminen.

Ammatillista kasvuani opinnäytetyöprosessin aikana arvioin oppimispäiväkirjan, havainnointilomakkeen ja työparikeskustelujen avulla. Tutustuttuani itsetuntoa koskevaan kirjallisuuteen ja varsinkin luettuani sen tärkeydestä lapsen kasvussa, aloin ymmärtää uudella tavalla muun muassa positiivisen palautteen merkitystä. Tajusin myös, ettei minulla ole aikaisemmin ollut tarpeeksi tietoa aiheesta. Olin tiedostanut positiivisen palautteen hyödyn, mutta en sen tarkoitusta. Perehdyttyäni enemmän palautteenantoon ja siihen liittyviin sääntöihin ja suosituksiin, palautteenannosta muodostui tietoinen ja hyödyllinen työkalu ohjaamiseen. Uusien toimintatapojen omaksuminen ei ollut kovin vaikeata, sillä olin toiminut tiedostamattani niiden mukaa jo vuosia. Näiden samojen työkalujen tietoinen käyttäminen edellytti jatkuvaa itsereflektiota.

Aikaisemman ohjauskokemukseni takia leirin ohjaaminen oli minusta luontevaa, eikä aiheuttanut turhaa jännittämistä. Talvilomaleirillä ohjaaminen erosi kuitenkin aikaisemmista ohjauskokemuksistani siinä, että reflektoin omaa toimintaani normaalia enemmän ja käytin myös paljon hyväkseni vertaispalautetta. Vertaispalaute olikin mielestäni parasta palautetta, mitä olen saanut pitkään aikaan. Se auttoi minua huomaamaan uusia, yllättäviä puolia itsessäni ohjaajana. Huomasin esimerkiksi, etten antanut tarpeeksi tilaa kokemattommalle ohjaajakollegalleni, enkä luottanut hänen kykyynsä hoitaa tilanteita. Tästä johtuen uuvutin itseäni turhaan leirin alussa tekemällä lähes kahden ohjaajan työt. En osannut antaa tarpeeksi aikaa ja tilaa ohjaajaparilleni, vaan jouduin ohjaamisen imuun ja unohdin etukäteen sopimamme ohjausvuorot. Asiaan tuli muutos tiistaina, kun Antti otti asian esille ja lupasin antaa myös hänelle tilaa ja mahdollisuuden ohjaukseen ilman minun holhoustani. Tämä osoittautui vaikeammaksi kuin olin kuvitellut, mutta mielestäni onnistuin siinä loppu leirin ajan hyvin. Myöskään Antilta ei ensimmäisen keskustelun jälkeen tullut enää negatiivista palautetta asiasta. Työskentely Antin kanssa opetti minut jakamaan vastuuta ja luottamaan työpariini, vaikka hän ei olisikaan yhtä kokenut kuin minä. Antin kanssa työskentely myös nosti esiin konfliktien läpikäymisen tärkeyden. Antti otti hienosti esiin häntä vaivanneet asiat ja sen ansiosta yhteistyömme parani entisestään, roolimme selkeytyessä. Itse en olisi aihetta ottanut esiin, ainaakaan yhtä rauhallisesti, ammattitaitoisesti tai ennen kuin se oli kärjistynyt liikaa.

Toimintamme oli lapsilähtöistä ja mielestämme onnistuimme siinä hienosti. Pystyin ohjaajana reagoimaan lasten muuttuviin mielialoihin ja tarpeisiin onnistuneesti. Vaikka emme olleet aina tehneet varasuunnitelmaa, pystyin hyvin pitämään ryhmän hallinnassa muuttaessamme suunnitelmia ja vastaten näin lasten tarpeisiin. Leirin lopussa yhteistyömme Antin kanssa sujui todella mallikkaasti ja täydensimme hyvin toisiamme. Kun annoin Antille tilaa ja aikaa hän sai lisää itseluottamusta ja osoittautui hyväksi ohjaajaksi ja yhteistyömme alkoi sujua

entistäkin paremmin. Työparityöskentely antoi minulle mahdollisuuden tarkastella toimintaa objektiivisesti, sillä omia havaintoja pystyi refleктоimaan työparin havaintoihin. Opinnäyte-työprosessi opetti minua myös arvioinnin tärkeydestä sekä toiminnan tavoitteista sen, että toiminta perustuu tiettyihin tavoitteisiin, eikä vain toimita toiminnan takia. Opin toiminnan tavoitteellisuuden merkityksen ja arvioinnin tärkeyden sen saavuttamiseksi. Lisäksi opin jälleen lisää itsereflektion merkityksestä, sen tärkeydestä kuinka omaa toimintaa refleктоimalla voi kehittää toimintaa ja kehittyä samalla itse.

Särkelä on kirjoittanut, että joillekin ohjaajille on ominaista empaattinen välittäminen ja huolenpito lapsista. Tällaisille työntekijöille hyvän suhteen luominen asiakkaaseen on helppoa, mutta heillä voi olla vaikeuksia jämäkkyuden ja vaativuuden suhteen. Kun hyvä suhde lapseen on rakennettu, on sitä käytettävä tavoitteiden saavuttamiseen ja tämä vaatii jämäkkyyttä. (Särkelä 2001: 41.) Mielestäni minulle on ohjaajana ominaista Särkelän mainitsema empatia ja huolenpito. Onnistuin omalla persoonallisuudellani ja ammattitaidollani luomaan lapseen läheiset ja luottamukselliset välit nopeasti. Lapset osoittivat pitävänsä ja luottavansa minuun, tulemalla usein syliini, halaillemalla minua ja kertomalla sen. Ohjaajana olen aito ja empaattinen, mutta osaan myös asettaa selkeät rajat ja toimia niiden mukaan. En siis allekirjoita empaattisten ohjaajien vaikeuksia olla jämäkkä tai vaativa.

Opinnäytetyön aikana olin ensikertaa vastuussa alusta loppuun asti pitempikestoisesta projektista, sen suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja raportoinnista. Sain prosessin aikana paljon uusia kokemuksia ja uskon niistä olevan hyötyä tulevaisuudessa. Vaikka minulla oli ennestään paljon kokemusta lapsiryhmien ohjaamisesta, koen jälleen oppineen siitä uusia asioita. Prosessin aikana kehityin itsetuntoa tukevana ohjaajana ja tiedostan nyt sen merkityksen ja tärkeyden. Opin myös itsestäni ohjaajana paljon työparikeskustelujen avulla. Itsetuntoa tukevaksi ohjaajaksi opettelu oli haastava, mutta mielenkiintoinen tehtävä. Nyt leirin jälkeen olen hyvin iloinen, että päätimme tutkia itsetuntoa ja sen vaikutuksia lapseen. Turvallisudentunteen luominen ja perusturvallisuuden takaaminen ovat tärkeitä taitoja myös ryhmäytymisen kannalta. Tutustuminen aiheeseen antoi minulle paljon valmiuksia ja kehitti ammattitaitoani itsetuntoa tukevana ohjaajana.

6 POHDINTA

Lapsilähtöisen lapsikäsitteilyn mukaan lapsi on aktiivinen ja sosiaalinen. Lapsilähtöisyydessä ohjaaja ja lapsi ovat tasa-arvoisia. (Kinos 2001, 36.) Toiminnassa pyrimme mahdollisimman paljon lapsilähtöisyyteen ja lapset saivat alusta alkaen olla mukana päätöksien teossa ja säilytimme lapsilähtöisen työotteen koko leirin ajan. Lopullinen päätösvalta Talvilomaleirillä kuitenkin oli meillä ohjaajilla. Tahkonkallion mukaan aikuisen on lähes mahdotonta työskennellä täysin lapsilähtöisesti, sillä ohjaajan rooli sisältää aina auktoriteettiaseman suhteessa lapseen. (Tahkonkallio 2001: 24.) Talvilomaleirillä pyrimme toimimaan mahdollisimman lapsiläh-

töisesti. Keskityimme alusta asti ottamaan huomioon lasten ideat, sillä tiesimme lasten pitävän toimintaa mielekkäämpänä heidän itse ollessa osana suunnittelu prosessia. Lasten ideoiden huomioonottaminen antaa lapsille tunteen, että heidän mielipiteitään kunnioitetaan ja he ovat arvokkaita.

Mielestämme lapsilähtöinen toimintatapa, jossa ohjaaja kunnioittaa lasten ajatuksia ja ideoita, tukee omalta osaltaan lapsen itsetunnon kasvua. Sanotaan, että hyvä itsetunto kasvaa tasavertaisissa ja toisia kunnioittavissa vuorovaikutussuhteissa. (Hakkola & Virsu 2000:20.) Tämän takia kiinnitimme erityistä huomiota lasten osallisuuteen leirin ohjelmassa. Kuten lasten ja ulkopuolisen havainnoitsijamme palautteesta voimme huomata, otimme lasten ehdotuksia vastaan ennen toimintaa ja toiminnan aikana. Loppupalautteen mukaan lapset olivat hyvin tyytyväisiä omiin mahdollisuuksiin vaikuttaa leirin sisältöön.

Ohjaajan on tärkeää olla itse aktiivinen, mutta hänen on muistettava antaa lapselle tilaa toimia. Ohjaajan pitää olla käytettävissä tarvittaessa, mutta hän ei saa liikaa ohjelmoida. Ohjaajan on kyettävä herkistymään kuuntelemaan lasta, hänen tarpeitaan ja asioitaan. Lapsi tarvitsee elämäänsä turvallisia aikuisia, jotka kuuntelevat, keskustelevat, halaavat ja ovat kokonaisvaltaisesti läsnä. (Kuoppa ym. 1999:77.) Lasten palautteen mukaan suurin osa heistä koki saaneensa apua tarvittaessa ja keskustelleensa päivittäin ohjaajan kanssa. Keskusteluiden avulla tutustuimme lapsiin. Se, että ohjaaja tuntee lapsen, on itsetunnon kehittymisen kannalta hyvin oleellista. Voimme lasten palautteen perusteella todeta, että kykenimme luomaan itsetunnon kehittämisen mahdollistavan vuorovaikutussuhteen.

Itsetunnon vahvistaminen edellyttää myös psykologisesti turvallista ilmapiiriä. On tärkeää, että lapsi saa olla oma itsensä, aito ilman pelkoa nöyryytyksestä, vähättelystä, hylkäämisestä tai pilkasta. Vain tällaisessa, turvallisessa ilmapiirissä, lapsi luopuu puolustusmekanismeistaan. Lapsen ohjaus on myös helpompaa silloin kun ympäristö ja olosuhteet luodaan hyväksyviksi. (Aho 1996: 48-49.) Onnistuimme luomaan lapsille turvallisen, kiusaamisesta vapaan ympäristön. Palautteen mukaan lapset eivät kokeneet kiusaamista leirillä. Joinakin päivinä lapsilla oli pieniä erimielisyyksiä, mistä johtuen palautteessa oli hieman hajontaa.

Ahon mukaan palautteen avulla voidaan vaikuttaa lapsen itsetuntoon tuntuvasti. Lapsen pitää olla ansainnut palaute ja hänen on saatava sitä tarpeeksi usein, jotta se vaikuttaa lapsen itsetunnon kehitykseen. Tehokas palaute on ensinnäkin riittävän konkreettista ja tarkasti määriteltä. On myös tärkeää, että palaute on toistuvaa. (Aho 1996: 51-53.) Mirva Tuusan Helsingin sanomiin (2007) kirjoittaman artikkelin mukaan vanhempien, opettajien ja muiden aikuisten antama palaute on nuorelle koululaiselle tärkeää. Erityisesti ylempiluokkalaisen antama palaute on pienelle koululaiselle tärkeää. Pieni koululainen määrittelee itseään palautteen kautta. Kielteinen palaute latistaa lapsen itsetunnon.

Kiinnitimme erityistä huomiota palautteenantamiseen leirin aikana. Pyrimme välttämään negatiivisen palautteen antamista ja onnistuimme siinä mielestämme hyvin. Jouduttuamme antamaan negatiivista palautetta, kohdistimme sen tekoon, emme persoonaan. Emme kuitenkaan onnistuneet tässä aivan tavoitteidemme mukaisesti. Lasten palautteesta oli huomattavissa melkein joka päivä lasten kokeneen ohjaajien moittineen heitä tai, että he eivät olleet saaneet positiivista palautetta ohjaajilta. Keskustelimme asiasta jo leirin aikana ja yritimme parantaa asiaa siinä kuitenkin mainittavasti onnistumatta.

Tulosten perusteella voimme todeta, että onnistuimme luomaan leirille turvallisen ilmapiirin, joka edesauttoi lasten turvallisuuden tunteen vahvistumista sekä sitä kautta mahdollista itsetunnon kehittymistä. Onnistuimme palautteen ja omien havaintojemme mukaan luomaan leirille turvalliset olosuhteet, perusturvallisuuden tunne on itsetunnon kehityksen tärkein edellytys.

Sosiaalialan opiskelijoina olemme velvollisia huomioimaan opinnäytetyössämme myös sosiaalialan eettisiä periaatteita. Ne pohjautuvat YK:n ihmisoikeuksien julistukseen. Tällä alalla on erityinen suhde ihmisoikeuksiin ja etiikkaan. Sosiaalityö on saanut alkunsa juuri näiden kysymysten ääreltä. Tavoitteenamme sosiaalityössä on lisätä ihmisten hyvinvointia eli tehdä hyvää, auttaa ihmisiä ja vähentää puutetta ja kärsimystä. Eettisyys on tärkeää, sillä työhön ja asemaan liittyy usein valtaa ja mahdollisuus vaikuttaa asiakkaan kautta koko yhteiskuntaan. (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005: 5, 7.)

Omasimme leirin vetäjinä valtaa suhteessa leirillä oleviin lapsiin. Käytimme valtaamme viisaasti ja oikeudenmukaisesti. Olemme valmistumassa sosiaalialan ammattilaisiksi ja tiedostamme sosiaalialan eettiset arvot. Oma toimintamme leirillä tuntui meistä oikealta, eivätkä sosiaalialan eettiset ohjeet sotineet tekemäämme toimintaa vastaan. Lisäksi eettisten periaatteiden ja tavoitteidemme välillä oli yhteys. Tukemalla varhaisessa vaiheessa lasten itsetunnon rakentumista, mahdollistimme samalla heidän hyvinvointiaan nyt ja mahdollisesti tulevaisuudessa. Tukemalla lasten hyvinvointia tuemme samalla yhteiskunnan hyvinvointia nyt ja tulevaisuudessa.

Eettisyys liitetään usein tunteisiin, se mikä tuntuu oikealta, on oikeanlaista toimintaa. Tunteet eivät kumminkaan voi olla yksin eettisen toiminnan pohjana, koska tunteetkin voivat johtaa harhaan. Moraalisesti ja eettisesti kestäväälle toiminnalle ainoa mahdollinen perusta on asiakkaan yksilöllisyyden ja ihmisarvon kunnioittaminen. Sosiaalialan ammattilaisen pitää myös kyetä olla mahdollisimman rehellinen ja avoin. Näin hän pystyy tunnustamaan omat rajansa, tietämättömyytensä ja tuen tarpeensa. (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005: 6.)

Ammatillisella tasolla eettisyys merkitsee kykyä kyseenalaistaa ja pohtia omaa ammatillista toimintaa ja päätöksentekoa, niiden perusteita ja oikeudenmukaisuutta. Ammattieettisyyteen liittyy myös työntekijän vastuu oman ammattitaidon ylläpitämisestä ja kehittämisestä. Tärkeää on muistaa, että edes hyvillä eettisillä periaatteilla ei kumminkaan voi korvata puutteellista ammattitaitoa. (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2005: 6.)

Näiden eettisten rajojen tiedostaminen on meille sosiaalialan ohjaajina välttämätöntä. Ohjaajan aseman takia meillä oli suuri vaikutus ryhmän yksilöihin ja ryhmän toimintatapoihin sekä sen kautta koko ryhmään vaikuttava merkitys. Ohjaajina meidän oli ilmastava kannanottoamme vastuullisesti ja samalla muistettava niiden mahdollinen vaikutus lapsiin. Salassapitovelvollisuus oli tärkeä koko opinnäytetyöprosessin ajan. Toiminnan aikana saamamme tiedot olivat toisinaan hyvinkin henkilökohtaisia ja luottamuksellisia. Emme missään tilanteessa luovuttaneet tietoja ulkopuolisille, myös tässä opinnäytetyössä emme puhu lapsista heidän nimilään ja näin paljasta heidän henkilöllisyyttään.

Yhteistyö KKKK -hankkeen ryhmän kanssa oli onnistunutta, toteutimme siitä oman osamme leirin muodossa ja he tukivat meitä taloudellisesti rahoittamalla keilauksen ja lasten evästyksen. Esitimme leirin idean heille ja he avustivat meitä omalla asiantuntemuksellaan ja ammattitaidollaan. Saimme hyviä korjausehdotuksia leiriohjelmaan ja lasten palautelomakkeen sisältöön, jonka avulla saimme lisää selkeyttä ja sisältöä kokonaisuuteemme. Hankeryhmä kehotti meitä ottamaan toimintoihin aina varalle muutaman ylimääräisen vaihtoehdon, mikäli alkuperäinen suunnitelma ei menisi alkuperäisten kaavailujemme mukaisesti. Heidän ehdotuksestaan vaihdoimme lasten palautelomakkeen (liite 3.) alkuperäiset hymiöt nykyisiksi peukuiksi. He olivat tukena ja kannustivat meitä tärkeiden päätösten äärellä. Mikäli olimme joidenkin ideoidemme toteutuksesta epävarmoja, he osasivat antaa kannustusta juuri kriittisillä hetkillä, näin tapahtui muun muassa keilauksen järjestelyiden kanssa.

Arkkiatri Risto Pelkosen mukaan terve itsetunto kasvaa hyvinvoinnista. Mielestämme Arkkiatri Pelkonen kiteyttää itsetunnon merkityksen ihmiselle ja elämälle hyvin sanoin: *"Hyvä itsetunto syntyy siitä, että tuntee olevansa rakastettu, saa vastuuta ja vapautta. Ilman rakkautta elämästä ei tahdo tulla mitään."* Arkkiatrin mielestä terve itsetunto on hyvinvoinnin kulmakiviä ja sen rakentumista pitäisi yhteiskunnan järjestelmienkin tarpeen mukaan tukea. (8/2010: 680-683.)

Arkkiatri Pelkonen kertoo Lääkärilehden (26.2.2010) artikkelissa myös että, itsetunnon tulemisessa koti ja vanhemmat ovat avainasemassa, eikä vanhemmuutta voi ulkoistaa huolimatta siitä, että tällaista ajattelua tällä hetkellä esiintyy läpi yhteiskunnan. Terve itsetunto versoo kodissa, jossa välitetään toisista. Lapsi tarvitsee rakkautta, turvaa, rajoja ja yhteistä aikaa. Arkkiatri korostaa myös koulun merkitystä itsetunnonle. Koulujen voimavarojen tinkimistä hän pitää hyvin lyhytnäköisenä. Kehno koulutus pohja johtaa syrjäytymiseen ja on suuri terveysris-

ki. Hänen mukaansa kouluissa pitäisi ennen kaikkea oppia elämään ja työskentelemään yhdessä, vaikka olemmekin jokainen erilaisia. (8/2010: 680-683.)

Lääkärilehteen kirjoittamassaan artikkelissa Pelkonen puhuu samoista asioista kuin me opinäytetyössämme. Me, kuten Pelkonen, korostamme itsetunnon tärkeyttä kokonaisvaltaiselle kasvulle ja hyvinvoinnille. Pelkonen myös korostaa koulun tärkeyttä tässä tehtävässä, kuten myös me olemme opinäytetyön teoriaosuudessa pohtineet. Pelkonen mainitsevat rakkaus, rajat, tuki ja yhteinen aika tulevat esille myös opinäytetyössämme. Talvilomaleirillä teimme lasten kanssa rajat ja pidimme niistä kiinni, olimme tukena lapselle ja lapset luottivat meihin ohjaajiin. Leirillä vietimme myös aikaa lasten kanssa ja näin annoimme koulun loma aikana lapsille mahdollisuuden viettää aikaa turvallisen aikuisen seurassa.

Näin jälkeensä koemme opinäytetyön toteuttamisen työparina sopineen meille hyvin. Työparina työskennellessä moni asia sujui meiltä vaivattomasti. Koska tunsimme toisemme entuudestaan hyvin, pystyimme jakamaan vastuun tasaisesti ja pystyimme antamaan tukea toisillemme koko opinäytetyöprosessin ajan. Oli ammatillisesti kehittävää jakaa leirin hyvät, huonot ja haastavat asiat työparin kanssa. Työparin kanssa työskentely antoi mahdollisuuden toiminnan objektiiviseen tarkasteluun. Tehokkaan reflektoinnin mahdollisti työparin havaintojen vertailu omaan reflektointiin. Reflektointi on ammatillisen kasvun kannalta niitä kaikista oleellisimpia asioita. Sen arvoa ei koskaan voi korostaa liikaa. Jauhaisen ja Eskolan (1994: 142) mukaan kaksi ohjaajaa pystyy parempaan ja tarkempaan havainnointiin sekä antamaan toisilleen tukea ja turvallisuuden tunnetta. Kahdesta ohjaajasta on pitkässä projektissa enemmän hyötyä. Kahdelta ohjaajalta työn yhteensovittaminen vaatii yhteistyön vaikutusten ja ohjaajien keskinäisten suhteiden jatkuvaa tietoista erittelemistä.

Työparina työskentely opetti meille molemmille paljon. Opimme uusia pedagogisia toimintatapoja ja opimme myös toisistamme ja itsestämme ohjaajina. Läheinen työskentely koko opinäytetyöprosessin ajan on lähentänyt meitä ystävinä huomattavasti. Olemme ohjaajina hyvin erilaisia, meillä on omat vahvuutemme ja heikkouksemme, emme kuitenkaan antaneet erilaisuutemme vaikuttaa toimintaamme vaan kävimme asiat yhdessä läpi ja muutimme ongelmat vahvuudeksi.

Olemme varmoja, että työskentelystämme Pähkinärinteen lasten kanssa on ollut molempinpuolista hyötyä. Tuloksien perusteella onnistuimme tavoitteidemme saavuttamisessa ja leirin ohjaamien oli meille hieno kokemus. Leiristä saamamme palaute, lapsilta heidän vanhemmiltaan ja koulun henkilökunnalta yllätti meidät positiivisesti ja vahvasti käsitystämme hyvinä ohjaajina. Lisäksi uskomme, että lapset saivat leiriltä paljon positiivisia kokemuksia, jotka mahdollisesti kantavat hedelmää vielä vuosienkin päästä. Pähkinärinteen koululle on varmasti myös hyötyä opinäytetyömme teoreettisesta osuudesta, jonka luovutamme heille heidän pyynnöstään opinäytetyöprosessin päätyttyä. Kiitämme syvin kummaruksin toimintaan osal-

listuneita lapsia, Pähkinärinteen koulun henkilökuntaa, Myyrmäen nuorisotaloa ja opinnäyte-työmme ohjaavaa opettajaa. Heidän avullaan löysimme avaimet ammattitaidon uusiin ulottu- vuuksiin.

LÄHTEET

- Aho, S. 1996. Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Aho, S. & Tarkkonen, H. 1999. Itsetuntoharjoituksia esi- ja alkukasvatusikäisille. Turku: Turun opettajankoulutuslaitos.
- Cacciatore, R., Huovinen, M. & Korteniemi-Poikela. 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Helsinki: WSOY.
- Ekström, L., Leppämäki, P. & Vilén, M. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Juva: Ws bookwell Oy.
- Hakkola, K. & Virsu, M. 2000. Entä jos... Laulava puu ja muita tarinoita teematyöskentelystä. Tampere: Tammi.
- Jarasto, P. & Sinervo, N. 1998. Kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kaaria, S. 2007. Meillä on oikein hyvä itsetunto. Helsinki: Helsingin sanomien verkkojulkaisut. [WWW-dokumentti].
<http://www.hs.fi/omaelama/artikkeli/Meill%C3%A4+on+oikein+hyv%C3%A4+itsetunto/1135231042712>. (Viitattu 30.4.2010).
- Kalliopuska, M. 1990. Itsetunto. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Kalliopuska, M. 1995. Sosiaaliset taidot. 2.painos. Helsinki: Edita.
- Kalliopuska, M., Heikurainen E., Larsio M., 1997. Arvostan itseäni. Vantaa: Psykologiatutkimus Mirja Kalliopuska
- Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2007. Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Finn Lectura Ab.
- Karvinen, J. & Lehto, J. 1995. Lasten urheilun perusteet. Helsinki: SLU-paino.
- Karvonen, P. & Pirttimaa, R. 1990. Liikkumisen ilo. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Keltikangas-Järvinen, L. 1998. Hyvä itsetunto. 8.painos. Juva: WSOY-Kirjainoyksikkö.
- Kinos, J. 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta s.1-57- Toim. Hujala E. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Kronqvist, E-L. 2001. ”Ystävykset yhdessä” - vuorovaikutussuhteet lapsen kehityksessä. Teoksessa Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta s.58-77. Toim. Hujala, E. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Kuoppa A-L., Lehtovaara-Limnell P. & Tamminen M. 1999. Aikuisen merkitys, vuorovaikutus ja turvallisuus. Teoksessa Kuka on mun kaa? s. 77-80. Toim. Lehtovaara-Limnell, P. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Lintunen, T., Rovio, E & Salmi, O. 2009. Ryhmäilmiöt liikunnassa. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura ry.
- Miettinen, P. 1999. Liikkuva lapsi ja nuori. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Ojala, T. & Uutela, A. 1993. Rakentava vuorovaikutus. Porvoo: Wsoy:n graafiset laitokset.
- Pelkonen, R. 2010. Hyvinvointi kasvaa terveestä itsetunnosta. Suomen lääkärilehti 8/2010, 680-683.

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Pähkinärinteen koulun internetsivut.

http://www.edu.vantaa.fi/pahkis/pahkinat/pahkinat_08/08_maalis_1.jpg (Viitattu 2.3.2010).

Rödström, M. 1992. Lapsen kehitys 7-12 vuotta. Sumentaja Huovinen, H. Keuruu: Otava.

Särkelä A. 2001. Välittäminen ammattina. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Tahkokallio, L. 2001. Lapsikeskeisyyden ja lapsilähtöisyyden monet tulkinnat. Teoksessa Elämysten alkupoluilla. Toim. Karppinen, S., Puurula A. & Ruokonen, I. Helsinki: Finn Lectura.

Tuusa, M. 2007. MML: Ekaluokkalaisten tarvitsevat palautetta ja kannustusta. Helsinki: Helsingin sanomien verkkojulkaisu. [WWW-dokumentti].

<http://www.hs.fi/arkisto/artikkeli/MML+Ekaluokkalaisten+tarvitsevat+palautetta+jakannustusta/HS20070807SI2YO02cek?free=koulu%20itsetunto&date=year2007&advancedSearch=&depa=Kotimaa&depa=Kaupunki&depa=Kulttuuri>. (Viitattu 11.5.2010).

Törrönen, M. 1999. Lapsi ja osallistuva havainnoiminen. Teoksessa Varhaiskasvatuksen kasvatustutkimuksia. s.218-233. Toim. Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P., Ojala, M. & Ruoppila, I. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Viljamaa, J. 2008. Anna lapsen onnistua. Jyväskylä: Gummerus Kustannus Oy.

Zimmer, R. 2001. Liikuntakasvatuksen käsikirja: didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Helsinki: LK-kirjat.

Kuvaotsikkoluettelo

Kuvio 1. Borban malli itsetunnosta.....	8
Kuvio 2. Ensimmäisen tavoitteen arviointikeinot.....	29
Kuvio 3. Toisen tavoitteen arviointikeinot.....	31
Kuvio 4. Maanantain leiriohjelma.....	34
Kuvio 5. Tiistain leiriohjelma.....	36
Kuvio 6. Keskiviikon leiriohjelma.....	40
Kuvio 7. Torstain leiriohjelma.....	42
Kuvio 8. Perjantain leiriohjelma.....	44
Kuvio 9. Otettiinko ideasi huomioon tänään?.....	46
Kuvio 10. Moittivatko ohjaajat sinua tänään?.....	47
Kuvio 11. Keskustelitko ohjaajien kanssa tänään?.....	47
Kuvio 12. Auttoivatko ohjaajat sinua kun tarvitsit apua?.....	48
Kuvio 13. Kiusattiinko sinua tänään?.....	48
Kuvio 14. Kannustivatko ohjaajat sinua tänään?.....	49
Kuvio 15. Noudatettiinko tänään leirisääntöjä?.....	49
Kuvio 16. Tunnejana: Oliko sinusta kiva tulla tänään leirille?.....	50
Kuvio 17. Tunnejana: Oliko sinulla kivaa tänään leirillä?.....	51
Kuvio 18. Lasten antama loppupalautte.....	52
Kuvio 19. Loppukyselykaavakkeen kysymys millaisia ohjaajia Jani ja Antti olivat?.....	54

LIITTEET

Liite 1 Ilmoittautumislomake.....	73
Liite 2 Havainnointilomake.....	74
Liite 3 Lasten palautelomake.....	76
Liite 4 Loppukyselykaavake.....	77
Liite 5 Osallistumistodistus.....	78

Liite 1: Ilmoittautumislomake

TALVILOMALEIRI 22.-26.2.2010 Pähkinärinteen koululla

Hei, sinä 1-2-luokkalainen tyttö tai poika, joka käyt Pähkinärinteen koulua!

Talviloma viikolla (viikko 8) järjestämme Pähkinärinteen koulun tiloissa liikuntapainoteisen päiväleirin. Leirillä tapahtuu maanantaista perjantaihin joka päivä kello 10.00-14.00. Leiri on maksuton.

Talvilomaleiri on tarkoitettu Pähkinärinteen koulua käyville 1-2-luokan oppilaille. Liikuntapainotteisella leirillä pelataan ja leikitään tutussa ympäristössä luotettavien ohjaajien kanssa. Toimintamme on lapsilähtöistä, joten leirin ohjelmassa kuuntelemme myös lasten toiveita. Leiri kestää 4 tuntia päivässä, päivän aikana on ohjattua toimintaa ja vapaata leikkiä, sekä välipala tauko, jolloin lapsi voi nauttia omista eväistään.

Talvilomaleiri on kahden Tikkurilan Laurean opiskelijan opinnäytetyönä järjestämä liikunnallinen leiri. Ohjaajilta löytyy monen vuoden kokemus lasten kanssa työkentelystä ja ohjaamisesta. Leirille osallistuvat lapset ovat vakuutettuja Laurea-ammattikorkeakoulun kautta.

Leiristä kiinnostuneet palauttavat ilmoittautumislomakkeen viimeistään maanantaina 18.1.2010

Lisätietoja:

Jani Koljonen
jani.koljonen@laurea.fi

Antti Etholén
antti.etholen@laurea.fi

Talvilomaleiri on paras tapa ottaa ilo irti talvilomasta!

 Ilmoittaudu nopeasti mukaan, niin varmistat paikkasi toiminnantäyteisellä leirillä!

Lapseni _____ luokalta _____ on kiinnostunut osallistumaan 22.-26.2.2010 järjestettävälle Talvilomaleirille. Leiri järjestetään maanantaista perjantaihin kello 10.00-14.00 Pähkinärinteen koulun tiloissa. Leiri on maksuton. Palauta ilmoittautumislomake luokanopettajalle viimeistään maanantaina 18.1.2010.

Huoltajan yhteystiedot:

Nimi: _____

Osoite: _____

puhelinnumero: _____

Huoltajan allekirjoitus: _____

Liite 2: Havainnointilomake

Päivämäärä & havainnoitsija: _____

1. Miten lapsille annettiin mahdollisuuksia vaikuttaa päivätoimintaan? Annettiinko?

2. Miten lasten yksilöllinen huomiointi toteutui?

3. Vaikuttiko toiminta lapsista mielekkäältä?

4. Miten lasten tasapuolinen kohtelu onnistui ja näkyi?

5. Milloin ohjaajat kommunikoivat/Keskustelivat lasten kanssa? Keskustelivatko?

6. Kannustettiin lapsia tarpeeksi ja miten se vaikutti heidän toimintaansa?

7. Miten, missä ja millaista palautetta ohjaajat antoivat lapsille?

8. Miten lapset kohtelivat toisiaan?

9. Jos havaitisit kiusaamista, millaisessa tilanteessa ja miten se ilmeni?

Liite 3: Lasten palautelomake

1. Otettiin sinun ideat huomioon tänään?

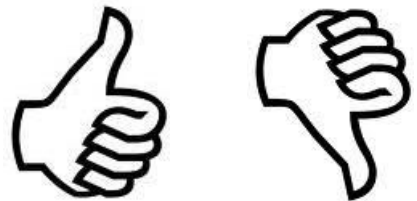
5. Kiusattiinko sinua tänään?

2. Moittivatko ohjaajat sinua tänään?

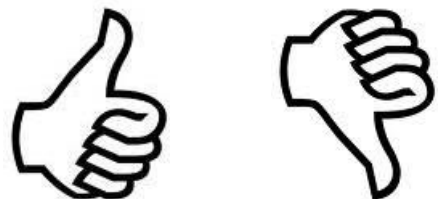
6. Kannustivatko ohjaajat sinua tänään?

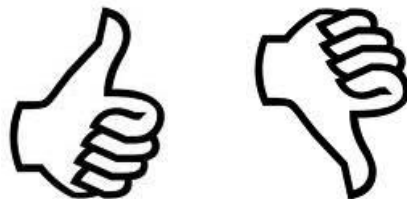
3. Juttelitko tänään ohjaajien kanssa?

7. Noudatettiin tänään leirin sääntöjä?

4. Auttoivatko ohjaajat sinua kun tarvitsit apua?

8. Omat kommentit

Liite 4: Loppukyselykaavake

1. Oliko Talvilomaleirillä kivaa?

2. Tehtiinkö leirillä sinun haluamasi asioita?

3. Ottivatko ohjaajat sinut leirin aikana huomioon?

4. Luotitko ohjaajiin?

5. Saitko leiriltä uusia kavereita?

6. Kiusattiinko sinua leirillä?

7. Millaisia ohjaajia Jani ja Antti olivat?

A. Luotettavia	☐	E) Hauskoja	☐	I) Rauhallisia	☐
B. Ymmärtäväisiä	☐	F) Epäreiluja	☐	J) Tylsää	☐
C. Ankaria	☐	G) Kannustavia	☐	K) Innostavia	☐
D. Tasapuolisia	☐	H) Auttavaisia	☐	L) Kivoja	☐

8. Opitko jotain uutta leirillä? Mitä uusia asioita opit leirillä?

9. Mikä oli kivointa leirillä? (Tylsintä?)
-

10. Tulisitko leirille uudestaan?

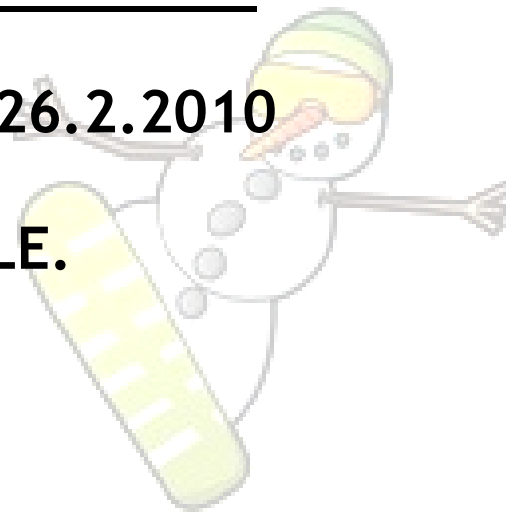
Liite 5: Osallistumistodistus

OSALLISTUMISTODISTUS

ON OSALLISTUNUT 22.2.-26.2.2010

TALVILOMALEIRILLE.

**LEIRILLÄ HÄN ON PELANNUT JA LEIKKI-
NYT MUIDEN LASTEN KANSSA SÄÄNTÖJÄ
NOUDATTAEN, REIPPAASTI JA HYVÄLLÄ
FIILIKSELLÄ.**

**KIITOS OSALLISTUMISESTA JA HYVÄÄ KE-
VÄÄN JATKOA, TOIVOO JANI JA ANTTI!**

PÄHKINÄRINTEEN KOULULLA 26.2.2010

